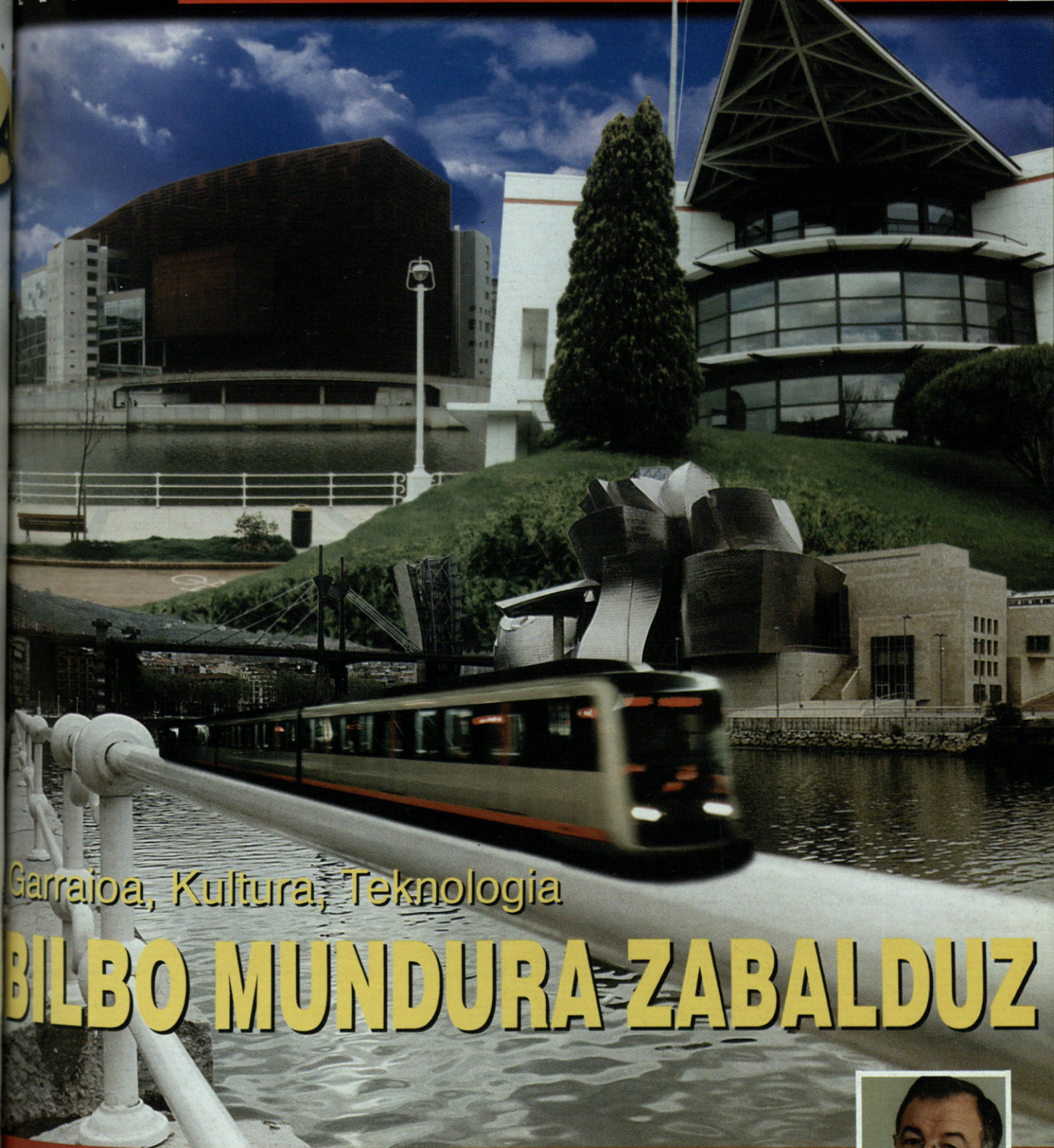

ETB Iparraldean: Haratago joateko garaia heldu ote?

ARCIA

E u s k a l H e r r i k o A s t a r i a

Garraioa, Kultura, Teknologia

BILBO MUNDURA ZABALDUZ

Alain Lamassoure

"Jakobino eta girondinoen arteko debatea behar dugu"

**DATORREN
ASTEAN**

E K O N O M I A

DIRUA

B E R R E Z I

BATEGITEEN SUKARRA

- Bategite Historiko Nagusienak
- Euskal Banku Publikoruntz
- EAEko Kutxa bakarreruntz
- Nafarroako Kutxen bategitea...

EUSKAL MERKATU INMOBILIARIOA

- Herrialde bakoitzaren egoera
- Etxeak erosteko aholkuak...

Apirilaren 25eko ARGI Arekin batera

Argazkiak: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Alain Lamassoure: «Jakobino eta girondinoen arteko debatea behar dugu» 9

■ ETB Iparraldean: Haratago joateko garaia heldu ote? 18

■ Gehigarri berezia: Bilbo metropolitanoa 23

■ Jon Alonso: «Ikuspegi errealista konbentzio bat da» 36

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Alain Lamassoure.	
Mikel Asurmendi	9
Esteban Nieto: Segurtasun arrazoiek zanpatutako bizitza. Xabier Letona	12

EKONOMIA

Langabezia: Urte askoan bizi behar izango dugun gaitza. Daniel Udalaiz	14
--	----

EUSKARA

Euskal Kultur Elkargoa: Leiho berri bat Nafarroan. Daniel Martirena	16
---	----

GIZARTEA

ETB Iparraldean: Haratago joateko garaia heldu ote? Mikel Asurmendi. Eriz Zapirain	18
Berezia: Bilbo.	
Zalao Mendez	23
Elkarrizketa: Jon Alonso.	

Aitor Zuberogoitia	36
--------------------	----

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	40
Amets bizien faktoria.	
Beñat Doxandabaratx	43

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratx	50
Bizia	53
Ihesi	54
Denborapasak	56

IRITZIAK

Politika: Igor Ortega	8
Kultura: Josu Naberan	42
Azkena: Jose Inazio Ansorena	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

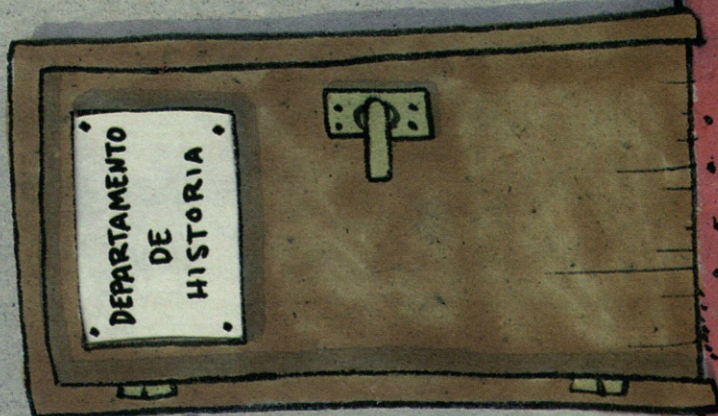
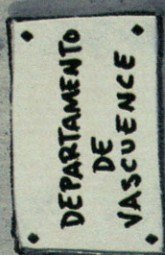
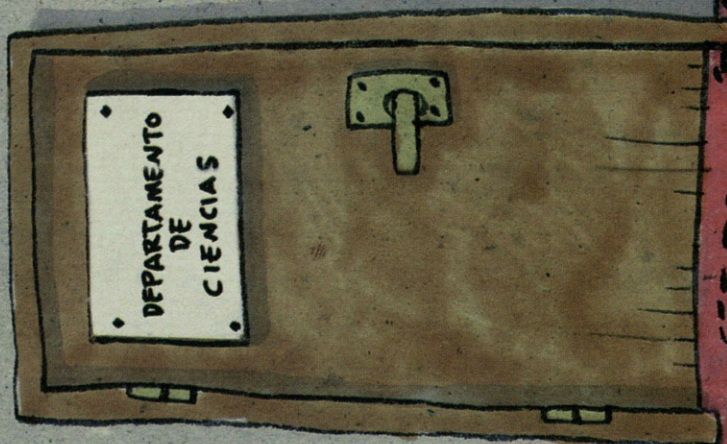
Kultura eta Euskara Departamendua

Argia-aren honen ediziozko laguntzaile.

En la edición de esta publicación colabora:

 kutxa fundazioa
fundación

NAFARRROAKO UNIBERTSITATEA

ASISKO + XAMAR ©

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
 Zapirain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Sorraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK
GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.
 Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
 943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3.
 ezkerria. 31011 Iruñea.
 Tel.: 948 17 80 78. Faxa: 948 17 80 77.
POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
WEB ORRIALDEA
 www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:
 Hego Euskal Herria...15.000 pezeta.
 Ipar Euskal Herria...717 libera.
 Espainia...15.000 pezeta.
 Beste atzerriak...19.300 pezeta.
 Airez...30.225 pezeta.

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Defendi dezagun gure lurra... teknikoetatik

Hemen edozein tontok injinari edo arkitecto titulua eskuratu eta ondoren nahi duena egiteko aukera. Hala dirudi.

Bazoaz errepidetan barna, autoko leiho-tik gure paisaiari begira, eta nekez aurkituko duzu etxe bat txukun diseinatua. Ikusi al dituzue Gipuzkoa eta Bizkaian azken urteotan berritu diren baserriak? Nekez aurkituko duzue horien artean %10 baino gehiago txukun errekerperatua. Hormigoizko teilatu itsusiak, balkoi tamalgariak, fatxada negargarriak... Iparraldeko etxeak aspergarriak omen direla entzun nion duela gutxi bati, denak berdinak, eta abar. Gipuzkoan eta Bizkaian haien atzetik goaz, kilometro batera.

Baina hemen arkitekto eta injineruek eskuak libre dituzte, nahi dutena egiteko. Hori bai, beti premioaren baten bila, etxe singular bat egiteko ametsetan, edozein astakeriarekin historiaren orrietan txoko bat egiteko itxaropenean.

Zer esan obra publikoetaz... Lubakia egin, hura sendotzeko murrut bat eraiki, eta pikutara doala berehala. Ikusi al duzue Gipuzkoako Billabona-Amasako bariantea? Ikusi al duzue hasteko nolako astakeria egin duten, eta zein gutxi irauten duten konponketek, zenbat diru doan, zenbat lur polit suntsitu duten betirako, gure bilobek ikusi ezingo dituztenak? Kartzela merezi dute hori asmatu duen injineruak eta baimendu duen politikariak.

ANDONI AGIRRE
 DONOSTIA

Korrika urtero errepika, apika

Euskararen aldeko maratoia erraldoia bukatu berri zaigun honetan ondorioak ateratzeko ordua iritsi da. Ekimen honen antolatzaile den AEK erakundeak historikotzat jo du aurtengo edizioa eta arrakas-taren bizkarrezur gisa bi aspektu nagusi azpimarratu dituzte: Korrikak izan duen partehartze ugaria eta euskararen alde hartu diren konpromezuak.

Lehendabizikoari dagokionean, antolatzaileen hitzetan duela urte batzuk jendea kilometroak eros ditzan erreguka joan behar izaten omen zuten, eta orain, aldiz, hainbesteko eskariaren aurrean ez omen dakite nori eman kilometro bakoitza. Konpromezuei buruz, besteak beste, Gasteizko udaletxeko zinegotziek edo Iruñeko hainbat dendarik euskararen erabilera indartzeko hartutako erabakiak kaleratu dituzte. Hau guztia gutxi balitz, atzerrian Korrikak izan duen oihartzunaren berri ere eman dute antolatzaileek, eta neroni behintzat asko harritu naiz Londresen Korrika berezi bat ospatu zutela edo Bartzelonan pantaila handi batean Korrikaren irudiak eskaini zituztela jakitean.

Guzti honen aurrean niri bururatzen zaidan galdera honako hau da: zergatik ez da urtero ospatzen euskarari hainbeste onura dakarkion lasterketa hau?

IGOR ETXABE
 ZARAUTZ (GIPUZKOA)

Hiruko Txikian

ARREN, UTZ GAITZAZUE GURE HONETAN

Besteren buruetako eskarmentutik zerbait ikasteko gai ez eta neronean oinarriturik, militar profesionalekiko dudak iritzia irigarria da. Orain hogeita hamar urte, soldadutzan eta armak ikuitzeko debekupean nindutela, Logroñotik Soriako bideko Piqueras bortuan gertatua dut gogoan. Gerra entseguak ziren antolatuak, eta artillerian ginenez, kainoiaz tiroak egin behar ziren. Matematikak eta fisikak agintzen zuten, injineru bizkaitar bat —Zeberioko semea— jarri zuten arduradun. Akademiako teniente gazte baten aginduetara, gure lagun horrek inguruko kaxko belarsoil baten aurka

obusa zuzentzea zuen helburu. Kalkulu malkuluak egin eta teniente adituaren azken onespenez, danbakari ekin zioten. Hiru kilometrorra zegoen paraje berdean jo, eta kiskali egin zuten ardi bazka. Bertakoak, eskarmentu handikoak izaki eta aurretik artaldeak hartu eta mendia hustu egin omen zuten zetorkienaz jakitun. Ez zuten salatu. Noski. Baina behin behineko larre berrien bilatzeari ekin behar izan zioten. Eta egun, aldirako haietan jarraitzen omen dute oraindik. Beharrik gerra entsegu soila zela. Balkanetakoei ez diete entsegu aukerarik eman ●

JOXE MARI OSTOLAZA

T E R R M O

TXANPONA

35 ORDU

Aste honetan bertan, apirilaren 16an, ELA, LAB, ESK eta STEE-EILAS sindikatu abertzaleetako ordezkariak bilera egingo dute 35 orduen eta soldata sozialaren ezarpenaren alde greba orokor bat deituko dutenentz erabakitzeke. Asko aldatu behar luke Confebask-ek egun hauetan sindikatuen lan eskakizunak asebetu eta greba orokorraren deialdia ekiditeko. Ez dirudi badenik lan-astea 35 ordutara murrizteko benetako borondate politikorik. Sindikatuek uste dute hori enplegua sortzeko bide erreal eta praktikoa dela. Egia da ez dela errezeta magikorik langabezia konpontzeko; langabezia ez da koiunturala, egiturazkoa baizik. Egia da, aitzitik, langabezia hori arintzeko neurriak bila daitezkeela. Lanegunaren murrizketa, aparteko orduen deuseztearekin batera, neurri bideragarria da. Murrizketa honek 66.300 lanpostu berri sortuko lituzke Hex goa Euskal Herrian, hainbat ekonomilari abertzaleek diotenez. Patronalak aldatzen ez badu, greba orokorraren deialdia posiblea eta desiragarria izango da. Benetan orokorra izan dadin, ondo legoke euskal sindikal-gintza osoaren bategitea lortzea, ez soilik abertzalearena.

♦ DANIEL UDALAITZ

LIZARRA-GARAZIREN BULTZADA

EUSKAL Herriko populazio sektore handiena ordezkatzan dute Lizarra-Garaziko indarrek, bai hauteskundeetan eta baita kalean ere, iragan larunbateko manifestazioak eta asteleheneko lanuzteak erakutsi duten legez. Sinergia horiek guztiak aprobetxatuz bake prozesua bultzatzeko makinatxo bat gauza egin daitekeela ikusi da. Prozesuari zuzentasunez heltzeko alde guztietatik egin behar da ahalegina baina, beren ekimen berrien ezak erakusten duen legez, batez ere PP eta PSE-EEri dagokie mugitzea.

KONSTITUZIONALAREN ZAIN

ESPAINIAKO justizia administrazioak HBko Mahai Nazional ohiarekin egindako injustizia sakonari amaiera emateko aukera aproposa izan daiteke Estatuarentzat berarentzat honako hau. Espainiako epaitegi konstituzionalak mahaikide ohien abokatuak jarritako helegiteari erantzun beharko diote aste honetan, ustez denbora laburrean gainera. Prozesu judizial garbia baino mendeku eta zigor itxura gehiago izan zuenari irtenbide bat bila diezaioke Estatuak. Bake prozesuan orain arte erakutsi ez duen borondatearen keinu gisa ere hartua izan daiteke. Estatuak badu tresnarik, Barriónuevo, Vera eta abarrekoekin ondo asko erakutsi duen modura.

■ HBko Mahai Nazional ohia.

ZARRAOA ESPETXERA?

BALTASAR Garzon epaileak ETBk egindako elkarriketaren aurkako salaketak hartzea erabakiko balu, agian Iñaki Zarrakoa EITBko zuzendaria eta elkarriketa egin zuten kazetariak, Maddalen Iriarte eta Joseba Balerdi espetxean buka dezakete. Politika fikzioa da, zailantza barik, ez hankarik ez bururik, baina antzekotasun handiak dituen kontu bategatik dardara espetxean HBko Mahai Nazional ohikoak.

EAJ BAKARRIK EUROPARAKO

COALICION Canaria, Partido Aragones eta Unión Valencianak beren arteko koalizioa osatu dute Europako Legebiltzarrerako, EAJ bakarrik utziz. Alderdi jeltzaleak nondik joan beharko du orain. Bestetik, badirudi Eak Euzkoan Republicanarekin errepikatuko duela eta EAJ bakarrik aurkeztuko dela. Dena den, oraindik...

B A H E A ● «Lortutako batasuna apurtzea besterik ez dute nahi, ETarekin erreakzioa piztu nahi dute, horrela beren apustua justifikatu ahal izateko», dio Angel Polok, Sergio Poloren preso politikoaren aitak ● Joseba Egibar EAJko bozeramailea: «Mayor Oreja historiara pasatuko da baina ez berak uste duenagatik, euskaldunon batasuna bultzatzeagatik eta bake prozesua eta prozesu politikoa azkartzeagatik baiziki» ● Jose Antonio Rubalcaba jeltzalea Mayor Orejarekin presoetako buruz hitz egiteko izandako bilerekin buruz: «Sarritan pentsatu izan dut adarra jotzen ari zitzaizkidala, etengabeko

E T R O A

IBARRETXEREN FOROA

Lehenago edo geroago gauzatuko da Ibarretxe Lehen-dakariak proposatzen duen foro berria. Sasoi hauetan erabat zaharkitua da oraindik Ajuria Eneko Itunaren beharraz berbetan jardutea, alferrikakoa, batzuek eta besteek ondo asko dakiten moduan. Garai hori iragan da aspaldi. PSOEk, Borrellen ahotik aditzera eman du jada foro horretan partehartzea denbora kontua besterik ez dela. Ondoren PP ere partehartzera behartuta egongo da. PSOEk ondo asko daki oraingo politika honekin PPren jarraitzailearena egiten ari dela eta joko horretan nekez hartuko diola aurre PPri. Apurka, beraz, PSOEren aldaketa zantzu batzuk ikusten hasiko garela dirudi.

NAFAR UBIDEA: 103.000 MILIOI

Nafarroako ubideak (Itoizko urtegiaren zioa teoriar) badu kostu ofiziala: 103.000 milioi pezeta (620 milioi euro), horietatik % 40 Nafarroako Gobernuak ordaindu beharrekoa.

POLITIQUE EN 2050 CINQ ÉTATS PYRÉNÉENS

OSIMES IMAGINER QUE LES TROIS ÉTATS PYRÉNÉENS SERONT CINQ DANS CINQUANTE ANS, AVEC L'ACCÈS AU STATUT D'ÉTAT SOUVERAIN DE L'EUSKADI ET DE LA CATALUÑA, ET QU'ILS POURRAIENT AINSI MIEUX DÉFENDRE LEURS INTÉRÊTS ET DONC CEUX DES PYRÉNÉES, DANS UNE EUROPE QUI POURRAIT DEVENIR PYRÉNÉENNE.

Il ne s'agit pas de politique-fiction, car cette communauté à devenir réalité depuis quelques années. Cigrona complètement que, dans les décennies à venir, le fil complexe d'une grue, et la nécessité des échanges économiques (sans frontières dans la pensée unique qui veut que le monde

«PYRÉNÉES MAGAZINE»

■ «Pyrenées Magazine»ren aurreikuspena.

■ J. Barrionuevo.

IZPIAK

Jose Barrionuevok Donostiako 2. epaitegian deklaratu beharko du hilaren 29an Lucia Urigoitia kasuaren inguruan. Guardia Zibilak 1987ko tiroketa batean hil zela dio baina akusazio partikularrak buruan tiro gertutik egin zitzaiola adierazten du. Barrionuevok ba omen zuen operazioaren berri eta horren gainean deklaratu beharko du.

Eduardo Fungairiño Espainiako Auzitegi Nazionalako fiskal nagusia ere karrera polita egiten ari da. Azken balentria: duen minbizia dela eta medikuek Esteban Esteban Nieto preso politikoari bizitza hilabete gutxi gertzen zaiola esan arren, Fungairiñok gaitza eta espetxea bateragarriak direla zioen. Auzitegi Nazionalako 1. eta 2. aretoko epaile guztiak presoaren askatasunaren alde agertu ziren.

■ E. Fungairiño.

indarrean da Abertzaleen Batasunak alderdi abertzaleei elkarrekin joateko egindako proposamena eta, gaitza bada ere, ezin da ezer bazterreratu azken unera arte, nahiz eta denbora ia agortuta dagoen.

BOST ESTATU PIRINIOETAN

ARNALDO Otegi urtebeteren bururako iragarri zuen independentzia Iruñean, iragan Aberri Egunean. Zalaparta eragin dute berbek. Frantziako Tolosan egiten den «Pyrenées Magazine» aldizkarian 2050eko Pirinioak aurreikusten hasi dira eta, besteak beste, Euskal Herria —hori bai Hegoaldea— eta Katalunia data horretarako Europa federal batean independenteak izan daitezkeela aurreikusi du. Horrela, bada, bost estatu izango lirake orduan Pirinioen inguruan: Espainia, Frantzia, Euskal Herria, Katalunia eta Andorra.

susmoa izan da. Ez da ezer egin, keinu bakarra ere ez» ● Pernando Barrena HBkoa Ibarretxeren foroari buruz: «Edozelako fororen sorreraren alde gaude baina Juan Jose Ibarretxeren ekimena erren geratzen da, ez baititu Nafarroa eta Iparraldeko alderdiak kontuan hartzen» ● «Askatasun demokratikoak erabat bermatuak izango diren bakeari buruz hitz egiteko, indar politiko guztiak bildu ahal izango dugun foroa beharrezkoa dugu», dio Joaquín Almunia sozialistak ● Josep Piqué, Espainiako Gobernuako heleduna: «Ajuria Enea marko egokia da baina egon daiteke malgutasuna» ●

Gazteon protagonismoa Euskal Herri berriko ereduan

Jarrai gazte erakundeak 20 urtetako ibilbidea bete du jada. 20 urte hauetan, akatsak eta aziertoak barne, pilatutako esperientzia eta indarrak heldutasunera eramane dute gure erakundea. Perspektiba honetatik, eta gure herriak bizi duen egoeran, interesgarria gertatzen da bai Jarraik, bai euskal gazteriak orokorrean dituen erronkak aztertzea.

Jarriaren 20 urte hauek gure herriaren azken 20 urte hauen historia dira ere. Urte hauetan, gure herriaren askapen prozesuan, gazteon borrokak eta ekarpenak izandako garrantziak Jarrai eragile nagusienetako batetan bilakatu dute.

JARRAI gure herria bidegurutze batetan aurkitzen zen testuinguruan sortuko da. Independentzia eta sozialismoaren gauzapenerako gazteok antolatzearen beharretik sortua, gazteon parte hartzea ziurtatzeaz gain, askapen prozesua, zapalkuntza egoerak gazteon artean sortarazten duen problematikaren erantzunetik abiaraztea suposatuko du. Euskal Herriaren askatasunaren bidean gazteok ahots propioz, protagonismo propioz eragitea ahalbidetuko du Jarriaren sorrerak.

20 urte ondoren gure herria berriz ere bere etorkizuna erabakiko duen bidegurutze batetan aurkitzen da. Aukera berri hau lortzeko bidean gazteon parte hartzea eta konprometua ezinbestekoa gertatu da, momentu gogorrenetan ere, Euskal Herria eta gazteon eskubideen defentsan, barrikadaren lehen lerroan mantenduz.

Gazte belaunaldi ezberdinak igaro dira Jarraitik bitartean, askok duela 20 urteko aukera historikoa bizi izan ez dutenak, eta orduan bezala Jarrai-ek, Euskal Herriaren askatasuna helburu, bere konprometua eta apostuaren berrespena egiten du: independentzia eta sozialismoaren bidean euskal gazteria eta Euskal Herria abian jartzea.

EUSKAL Herrian garatu den egoera berri honetan ere, 20

urte hauen modura, aitzindaritzaz izatera deitua dago, baldintza demokratiko minimoak bermatzerakoan zein herriaren erakuntzan, fronte eta arlo desberdinetatik eraginez, azken murreraino eramateko eta horrek guztiak gure konprometuz, ilusio eta indarrak biderkatzea eskatzen duelarik. Aldi berean, eraiki nahi dugun Euskal Herri berri horren ereduan gazteon errealitatetik abiaraztea derrigorrezkoa gertatzen da.

Gure buruaren jabe ez izateak hamaika arlotan eragiten du, nazional edo makroetatik lokal edo mikroetaraino. Zapalkuntzak aurpegi desberdinak ezagutzen ditu gazteon errealitatean eta herri askearen eraikitze lanak arlo hauetatik abiaraztea eskatzen du.

Nazio eraikuntzak herri honetako indar guztien ekarpena eta aktibazioa eskatzen du, norbera bere esparrutik baina guztiok, herri baten moduan, batera joaz. Horretarako kolaborazio esparruak eskaini behar ditugu amankomunean ditugun ildoetan indarrak bildu eta aurrera egiteko. Euskararen, irakaskuntzan, kultur ereduan, lan baldintzetan, etxebizitzaren kontuarekin, hainbat eta hainbat dira eraikitze lanean aurrerapausoak eskatzen dituzten esparruak.

Baina zalantzarik gabe, gazte mugimenduaren ikuspegitik, gazteok badaukagu erronka nagusi bat gure herria egituratzeko orduan. Inposatutako muga eta zatiketa ororen gainetik Euskal Herriko gazte mugimendua enbor beretik abiaraztearen erronka. Euskaldun moduan bizi eta pentsatzeko, herri bakar baten kide moduan antolatzearen pausua derrigorrezkoa zaigu.

GAZTE euskaldun moduan bizitzeko determinazioa hartu du. Gure herria eraikitzen ari gara eta lan guzti honetan gazteok protagonismo berezia izatea eskatzen du. Eraikuntza herri honetako gazteon berezko izaeratik abiatuta jorratu beharra daukagu, bizitzarekiko gure ikusmoldea aplikatuz eta bizi eredu askatzaileak jorratzearen bidetik eraginez. Asko daukagu esan eta ekiteko: ekin diezaiogun lanari beraz ●

Igor Ortega
Jarraiko bozeramalea

*“Gazte euskaldun moduan
bizitzeko determinazioa hartu
dugu. Gure herria eraikitzen ari
gara eta lan guzti honetan gazteok
protagonismo berezia izatea
eskatzen du”*

A L A I N L A M A S S O U R E

BAM (Baiona-Angelu-Miarritze) distrituaren lehendakariak bi zeregin nagusi ditu aurtan: BAM Aglomerazio Erkidegoa bihurtzea, eta UDF datozen Europako hauteskundetarako prestatzea. Iparraldeko garapen kultural, politiko eta ekonomikoa egiteko hauen ondorioa dira beretzat.

«JAKOBINO ETA GIRONDINOEN ARTEKO DEBATEA BEHAR DUGU»

Frantziako Demokraziaren Alderdi Batasuna (UDF) alderdiaren lehendakariordea zara, *Démocratie Libérale* joeratik dimisionatu ondoren. Zer falta zaio Frantziako zentro-eskuinari, (UDF-RPR) ezker-anitzaren alternatiba bat osatzeko etorkizun hurbilean?

UDF zentroko alderdi bat da, eta RPR alderdiaren parte bat ere zentroan dago. Hortaz —Frantzian dagoen eraketa politiko dela-eta—, ez da ageri zentroko eta eskuineko alderdi bat modu argi batez. Dugun hauteskunde sistemak —bi itzuliko sistema— bi alderdi garrantzitsuak ezkerrean eta beste bi eskuinean izatera eramaten gaitu. Gainera, *gaullismoa* delako fenomeno bitxiagatik RPR jarri dugu beti eskuinean, eta gainerakoa bere ezkerrean. Funtsean, UDF eta RPR arteko ezberdintasun politikoak ez dira oso argiak. Hori bizitza politiko frantsesaren arazo handia da, aipatzen duzun ezker-anitzaren alternatiba izateko gaingitu behar duguna.

■ **Gainerako eskuinak, Fronte Nazionale (FN) alderdiak ere zer ikusia izan du horretan guztian azken urteotan...**

Bai. FN alderdiak arazo zaila ekarri zuen frantses politikara, bere agintarien posizioa eskuin-muturreko botoemaileen posizioa baita. Nahiz jakina den FNk boto desesperatua, langabetuena eta Frantzia mundurantz zabaltzeak dakarren beldurren bidez lortzen dituela botuak. Alderdi biziki berezia da FN, eta begibistan denez, FNren hazkundeak rol zinez garrantzitsua jokatu du eskuinaren kaltetan eta ezkerrean garaipenean. Nolanahi ere, orain hiru hilabete FNren baitan izan den haustura oso izan da garrantzitsua eta horrek lagunduko du zentro-eskuin-anitza osatzen.

■ «Baionako Ituna, muga alde honetatik ikusita, benetako iraultza bat da».

ALBERTO ELOSEGI

■ Zerk eragin du Jean Mari Le Penen alderdiaren krisia, zure ustez?

FNk zerabilen argudio pisuzkoena hauxe zen: «Gu beste alderdietatik ezberdinak gara. Gu herri-tarrez arduratzen gara, eta besteak politikakeriaz». Diskurtso hori, jakina, politikan ardurak ukan aitzin mantentzen ahal zuen. Politika egitean kontradikzioak jalgi dira bere baitan, bere aurkako prozesu juridikoak izan dira eta kontradikzio horietan alderdi klasikoek baino are okerrago —nolabait esanda— jokatu du.

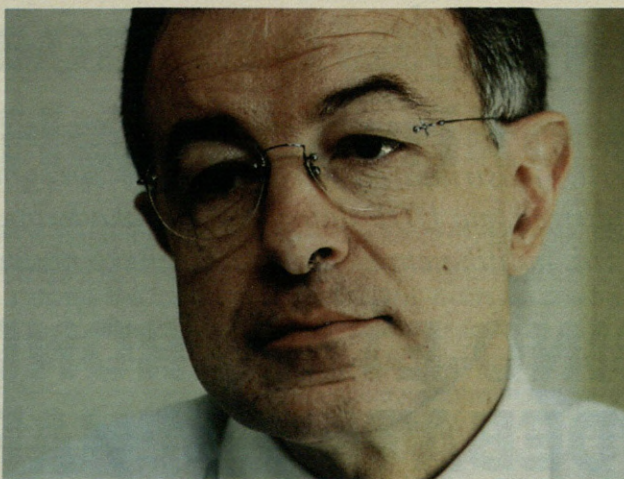
■ Europako hauteskundeak burutuko dira ekainean. UDF eta RPR bereiz aurkeztuko dira. Zeintzu dira beren diferentziak eta zein zure asmoa UDFren baitatik?

UDFk RPRrekiko dituen alde nabarmenak Europa eta Europako erregioei buruzkoak dira. UDF Frantzia guztiz desentralizatua eta Europa federalaren alde dago. RPR Frantzia zentralizataren alde —Frantzia jakobinoa— dago, eta hortaz ez da UDF bezain europazale. Europako hauteskundeetarako ene asmoa François Bayrou sustengatzea da. Bere zerrendan izanen naiz. Ni neu oso motibatua eta pasionatua nago Europako hauteskundeetarako lanetan. Europaren eraikuntza gure belaunaldi politikoaren eginbehar handietako bat dela uste dut.

■ Politika lokalera etorriaz, BAM distrituaren presidentea zara. Aglomerazio Erkidegoa izatera pasatuko da laster, fiskalitate bakarrarekin. Bere hautetsi propioak izatea proposatu zenuen ere bai. Zertan da afera?

Parisko Asanblea Nazionalen indarrean dagoen legearen bitartez, hiri bakoitzeko bozkak baliatzea proposatu nuen BAMEko hautetsiak aukeratzeko. Legeak ez du hori posibilitatzen eta, antza, aglomerazio handietan baino ez dira egiten hauteskunde zuzen hauek. Gurean ez berehala behintzat, ez gara nahiko handiak.

■ Bere txikian ere, Ipar Euskal Herrian —BAM buruan buru— kostapartearen garapen azkarrak barnealdearen txirotzea ekar lezakeen beldurra dago...

■ «Hegoaldeko nazionalistek Iparraldean eragitean, kontrako eragina sortarazten dute hemengo hiritarregan».

Horixe da BAM kudeatzen dugunok saihestu nahi duguna. Gure proiektua Euskal Herriko Auzapezen Biltzarrerara aurkeztua izan zen. Biltzar honek biziki ontsa ordezkatzeko ditu Ipar Euskal Herriko laboral herriak. Gure aglomerazio proiektuak no-

■ “Beldurra gainditzeko tenorea dela uste dut, Hegoaldeko bake prozesuari aiduru eta arretaz begira nago”

labaiteko partzuergoa proposatzen du kostaparte eta barnealdearen artean. Esaterako, BAMaren inguruan diren hogeit hamar herri —50.000 bizilagun— gure proiektura bildu ahalko dira, haiek hala erabakitzen badute.

Ekonomia nahiz turismo zein kultura eta informazio alorrean garatzen ari garen

aglomerazioa oso hurbil dago barnealdetik; ireki dugun Internet gune komuna lekuko. Kostaparteak gara, barnealdea eta kostaparte elkarrekin garatu behar ditugula. Jende kopurua aberastasun handiena kostaparte izanda ere, kultur tradizioa eta izpiritua barnealdean aurkitzen dela kontziente gara. Berez, aldi berean bide egin behar dugu.

■ Bide egite horretan aski al du Ipar Euskal Herriaren garapenerako Garapen Eskema deitua? Zein da honi buruzko zure balorazioa?

BAM distritua hasieratik dago «Euskal Herria 2.010» proiektuari atxikia. Niri dagokionez, Aurrekontuetarako ministroa izan nintzeneko garberruak Ipar Euskal Herria Pays bezala ekarri zuen. Haren ondorioz, lurralde lege berria antolatua izan zen, eta hemengo alderdi politikoekin batera onartu zen Eskema deitua. Oso egokia iruditzen zait. Bistan da, luzerako proiektu bat da, Departamendua eta Erregioi instituzioekin batera lan beharrekoa.

■ Departamendua aipatu duzu.

Ez al duzu Ipar Euskal Herriarentzako departamendu baten beharra ikusten?

Bi gauza honi buruz. Euskal Departamenduari buruzko eztabaida pozoindu du erabat Frantzia. Hasieran proposamen administratibo bat zena debate politiko bilakatu da, anbigua. Nire ustez debate ez da interesgarria, formula administratibo departamental ez baita formula akaboa. Frantses Iraultzaz geroztik departamendutan banandu zen Frantziako orduko laboral lurraldera egokitutako formula izaki. Frantzia ordea, herrialde urbanizatua bilakatu da. Gaur egun, hiri-aglomerazio eta erregioen inguruan antolatu behar dugu Frantzia. Departamenduaren formula zaharkitua geratu da.

■ Europako erregioak aipatzen. Ipar Euskal Herriak Hego Euskal Herrira begiratzea da naturalena. Egitura komun bat izatea logikoa na ere.

Egitura komunetako bat —eta izan daiteke gehiago ere— Baionan Ituna da. Europako arazoetarako ministroa izan nintzenean, negoziatu eta sinatu nuena; egun indarrean dago.

EUROPARI BEGIRA

1944 sortu zen Pauen. Jatorriz biarnesa eta euskal herritarra adopzioz. Euskal Herrian ez dago bera bezain goian ibilitako politikorik: Europako arazoetarako eta aurrekontuetarako ministroa izana da zentro-eskuineko gobernuetan, baita eurodiputatua ere. UDFko lehendakariordea da, baina betiere alderdi honen le mari atxikia. UDF alderdi demokrata liberala izaki, eskuinera lerratzearen kontra dihardu.

na. Oso garrantzitsua, bai sinbolikoki bai juridikoki. Itun honek kolektibitate publiko frantsesak kolektibitate espainolaren barnean modu juridiko batez parte hartzea ahalbidertzen du, eta alderantziz. Bere lehen aplikazioak Irun-Hendaia-Hondarribia herrien arteko partzuergoa ekarri du. Hori muga alde honetatik ikusita, benetako iraultza bat da. Horren lekuko zenbaiten aldetik izan diren erreakzioak.

■ **Horien artean Jean Pierre Chevenement barne ministroarenak. Ez dirudi begi onez ikusten duenik ere Donostia eta BAMen artean lantzen ari den euskal euro-hiria proiektua.**

Nik bai ordea. Ene egiteko politikoa guztietan mugak haustea izan da ene xedea. Bidasako mugaren eraispenean parte hartu dut, Frantzia Shangai deritzan akordioan sartzen lagunduz. Honen bitartez kendu zen pertsonen kontrola mugetan. Geroztik, Baionako Ituna, BAM eta Gipuzkoaren arteko euskal euro-hiriaren proiektua gauzatzen lagundu dut, eta gainera diot, oso gustura egiten dudala.

■ **Euskal Departamendu baten gauzatzak balkanizazio gisako bat ekar zezakeela ere esan da. Ez al da gehiegitxo esatea?**

Nik uste dut beldur horiek gainditzeko tenorea heldu dela. Hegoaldeko bake prozesuari aiduru nago. Egiten ahal dugun hoberena da alde bat bestearen aferetan ez sartzea. Eta hala izanik ere, bake prozesuaren ondorioen zain egon gabe, gure harremanak aitzina joan behar dira. Eta hori egiten ari gara eusko euro-hirian. Moneta bakarreko eta mugez gaindiko Europa egiteko gure arteko bizitza erraztu behar dugu, beldurra uxatuz, baina betiere demokrazien izpirituan eta gizabanakoaren eskubideak errespetatuz.

■ **Lizarra-Garaziko akordioa Iparraldeara zabaltzea hemengo politikan sartzea ote da? Hainbestekoa al da?**

Zenbaitetan Hegoaldeko nazionalistak Iparraldeko aferetan sartzen dira. Hemen go debate politikoan eragiten dutenean gainera, hemengo hiritarren izpirituan kontrako eragin bat sortarazten dute, zinez. Ez dakit hainbesteko ote den, baina Lizarra-Garaziko partaide diren indarrek akordioa ez dadila krispazio sortzeko izan lan egin behar dute. Badaude, elkarrekin aritzeko bideak, eta partaide naiz horretan. Ordea, hasten bagara esaten Iparraldean ditugun arazoak Hegoaldean dituztela so-

luziobidea, ez. Baditugu puntu edota arazo komunak, baina funtsean guk geure arazoak ditugu, eta nork bere arazoak soluzionatu behar ditu. Esaterako, ni ez naiz Baiona edo Angeluko aferetan sartzen, nahiz finean elkarrekin lan egitea xede dugun. Era berean, BAM eta Gipuzkoako Diputazioa proiektu komun bat ari gara lantzen, baina ez gara sartzen Diputazioaren aferetan, ezta bera gurean ere.

■ **Euskal Departamendurik gabe, instituzio propio bat ontzat hartuko zenuke? Hizkuntz Kontseilua bere gain hartuko zukeena bederen...**

Belgiarren exenplutik ikasi behar dugu

□ “Ene egiteko politikoetan mugak hausteko asmoa izan dut; Bidasako mugaren eraispenean parte hartu dut”

nik uste, eta berezi zer den antolatze politikoa eta linguistikoa. Gure estatus kultural eta linguistikoa ez dugu osatua. Nahiz badugun EKE eta herrien arteko sindikatu bat, euskararen ezagutzaraino joan behar dugu. Horretarako Frantziak Europako karta delakoa sinatu behar du. Gobernuan izan nintzen bitartean karta sinatzeko aurkeztu nuen, nik neronek konpartitzen ez ditudan argudio juridikoengatik errefusatu izan zena. Anartean, modu praktikoa batez, gauza konkretuak aitzina eramaten saiatzen naiz. Internet gune komun bat zabaldu dugu BAM eta Donostia artean, in-

formazio eta zerbitzua eskaintzen duena Hegoalde eta Iparraldearen artean, eta euskaraz egin ere. Urrunago joan behar dela? Ados.

■ **Frantzia, askatasunaren seaska deitua, Europarekiko desfasaturik hatzematen dut nik.**

Europar bi kontzepzio historiko ezberdin politikoak dira. Estatu multinazionalaren tradizioa eta eskubide kolektiboak ezagutzen dituen, eta tradizio uninazionalak eta gizabanakoen eskubideak baino ezagutzen ez dituen. Frantziak bigarrena ezagutu du orain arte. Frantzia herritarren eskubideen deklarazioa sortu duen herrialdea da. Iraultzak jende guztia maila berean jarri zuen, eta bi mendeen ondotik, guk egiten dugun akatsa, berdintasuna —égalité— eta uniformitatea nahastea ote den nago. Jakobinista eta girondinoen arteko debata bizkortu behar dela uste dut.

■ **Azkenik, zer deritzozu frantses sozialistek departamenduari buruz darabaten politika?**

Euskal sozialistek gaizki jokatu dute abertzaleekiko. Bigarren aldia da dagoeneko. Mitterrandek erabili zuen demagogia kritikatu nuen jadanik bere garaian. Politikan dena da zilegi. Departamenduaren alde edo kontra egon zaitezke, baina ezin da jendearen izaera eta sentimentuekin jolasean ibili ●

◆ MIKEL ASURMENDI

■ «Frantziak Eurokarta sinatu behar du, eta euskara errekonozitu».

Astebete pasatxo darama kalean Esteban Esteban Nietok, minbizi sendaezina diagnostikatuta kaleratu ondoren, gertukoenen laguntza eskukadaka jasoz. Minbizia agertu arteko tolosarraren osasunari egindako jarraipenak, aldiz, argitu beharreko hutsune ugari utzi du berriz ere.

SEGURTASUN ARRAZOIEK ZANPATUTAKO BIZITZA

■ Apirilaren 7an Esteban Esteban Nieto bere jaioterrira, Tolosara itzuli zen.

Hilaren zazpitik aurrera etxean da Esteban Esteban Nieto euskal preso ohi tolosarra. Maite dituenen artean maitasuna dastatuz, emanez eta jasoz. Noiz arte? Galdera ikur mingarria. Minbizia erabat zabaldua du eta medikuen esanetan gaitzak ez du konponbiderik. Askatasunaren une gozoa etorkizun krudelaren mingoztasunaz nahasten da 12 urtez Espainiako kartzeletan preso egondakoaren barrenean.

Gose greba behintzat —beste bat— saihestu dute, hilaren 7an askatu zuten eta askatu izan ez balute iragan igandean, hilaren 11an, gose eta egarri grebari ekingo zion bere bizitzaren azken malda-rako duintasun eske. «Erabaki irmoa zen eta zegoen egoeran epe oso laburrean joan zitekeen», diosku Usoak, bere arrebak.

Nekatuta egon arren, ez zuen ongi lo egin espetxez kanpoko lehenbiziko gauean. Hurrengo egunean kalera, alabaina, askatasunari kosk egitera. Txango bat eman. INEMera joan, langabetuen zerrenda gizentzera. Autoa gidatzeko agiria bereratzeko gogorik ere ez da falta. Bizi-

■ **“Konfiantzazko mediku baten bisita ukatzen denetik, presoen osasun eskubideak bortxatzen dira”**

tzeko gogoia da falta ez dena, noiz eta orain, medikuek hilabeteetako bizitza iragarri diotenean. Galderak tropelean pilatzen dira eta erantzun asko Espainiako Espetxe Erakundeetara begira da, Espainiako Gobernuak euskal presoekiko agertzen duen jarraitasunari.

DISPERTSIOAREN ERRUA.

Esteban Nieto kalean izan balitz ez zuen minbizirik izango? Batek daki. Medikuek berak nahi bezala aztertu izan balute minbizia saihestu ahal izango zuen? Batek daki. Argi dagoena da, behin eta berrir egin beharreko azterketak atzeratu izan ez balite gero errailetan erabat zabaldu zaion minbi-ziaren aztarnak agertu izango zirela akaso. Aukera hor zegoen eta espetxetik espetxe-ibili izanak bere gaitzak aztertzea ukatu du.

1994an hepatitis C zuela jakin zen eta bi urte geroago, 1996an, pankreatitis agertu izan zuen; Cadizeko Puerto Real ospitaleko urgentzi sailean bi aste iragan zuten. Behazun zizkua harriz bete zuela esan zuten. Behar zitzaiykiola esan zioten. Baina alta eman eta Salto del Negro trasladatu zuten, Kanarietara. Esteban Nietok, ordea, ez zuen nahi Gran Canaria ebakuntza egitea; kontroleko ekografia bai egin behar zizkioten, baina egin beharreko atarian Valdemorora eramanez, epaiketa bat tarteko. Valdemorotik Puerto Iera (Cadiz), berrir Valdemorora eta, azkenik, iazko gabonetan 21 irletatik Ceuta eta Melillatik penintsularatu zituztenean, berrir Puerto Iera.

Horrela ibili zuten iaz eta espetxe bakoitzeko ekografia hori egiteko denboraz gabe, honen tramitazioak denboraz eskatzen baitu. Horrez gain, espetxetik ospitalera joateko egunak beti ezezaguna da presoarentzat. Arrazoiak?: «segurtasun neurriak», espetxe munduan eta har- inguruan mugitzen direnentzat gairik ez.

Aurtengo urtarrilaren 4an bularrak min sakona zuela eta ospitalera eramanez, zuten eta endoskopia bat egin behar zuten esan zioten. Bestetik, apirilaren 8rako joan zuten ekografia ospetsua martxoaren

■ Tratamenduaren zain dauden presoak

✓ **Kepa Miner Aldabalde.** Hernaniarra da eta Cáceres Ien dago. Arnas gutxitasuna du eta berez 92. artikulua (gaitz larriagatik kaleratzeko indarrean jartzen dena) eskatzeko moduan dago. Trasladoa eskatu du Martutenera baina Barne Ministerioak ukatu egin dio eta Alcalá IIra traslatatzea eskaini dio.

✓ **Jose Antonio Fernandez Hernando.** Santurtziarra da eta Puerto I espetxean dago (Cádiz). C motako hepatitis a eta tratamendua irailean jarri behar bazitzaion ere, oraindik zain dago.

✓ **Koldo Aparicio Benito.** Ugaokoa da eta Soto del Realen dago. Sudurreko ebakuntzaren zain urtebetez. Kaledoskopio (diagnosia egiteko froga bat) bat egiteko ere beste urtebete zain dago. Basaurirako trasladoa eskatua eta ukatua.

✓ **Josune Onaindia Susaeta.** Muxikarra da eta Valladoliden da. Nerbio kubi-

talaren (ukondotik pasatzen den nerbio bat) zanaketa du. Ebakuntza behar du. Langraitzera eskatu du trasladoa baina ukatu egin zaio.

✓ **Enrike Letona Biteri.** Arrasatearra da eta Murtzian dago. Orkatila bihurritua du eta bihurria behin eta berriro agertzen zaio (gaztelaraz 'esguince recidivante'). 95ean ebakuntza aholkatu zioten eta 98ko ekainaz geroztik ebakuntza egiteko zain dago. Martutenera trasladoa eskatu du eta ukatu egin zaio.

✓ **Raul Alonso Alvarez.** Bilbokoa da eta Puerto Ien dago. Aurrekoaren kasu berdina da eta ebakuntzaren zain dago. 98ko azaroan Basaurira trasladoa eskatua eta oraindik ez du erantzunik jaso.

✓ **Julen Perez.** Cadreitakoa, Valladolideko espetxean dago. Prostataren hipertrofia eta puxikaren hipertrofia ditu. 98ko abuztutik ebakuntzaren zain. Iru-

ñera trasladoa eskatua eta ukatua.

✓ **Koro Egibar Mitxelena.** Donostiarra da eta Almerian dago. 1992an tinpanoplastia bat egin behar zioten (tinpanoa zulatua dagoelako ebakuntza) eta urte hauek guztietan zain dago. Tarte honetan hamalau otitis izan ditu eta entzumena ere galdu du. Trasladoa eskatuta Martutenera baina ukatua.

✓ **Jesus Mari Mendinueta Flores.** Sakanakoa da eta Malagan dago. Hernia inginala (izterondoan) eta hernia diskala ditu. 1997tik ebakuntzaren zain dago. Trasladoa Iruñera eskatua eta ukatua.

✓ **Mikel Azurmendi Peñagarikano.** Beasaindarra da eta Sevillan dago. Iaz Sevillan atxilotu zutenetik oinean mina du eta espetxeko medikuak erradiografiak behar dituela esana du baina Auzitegi Nazionaleko fiskaliatik ez zaio baimenik ematen ●

24ra aurreratu zioten eta orduan agertu ziren irudi tumoralak. Ospitalean ingresatu geratu zen, emaitzen zain. Baina gaitzak itxura oso txarra zuen. «Larunbatean, 27an, —dio Usoak— ospitalera bisitan heldu ginenean medikuek argi esan ziguten emaitza ofizialen zain zeudela baina 5 organu hartuak zituela». Diagnostikoa: «Metastasi anizkoitza birikietan, gibellean, glandula suprarrenallean, adenopatia (gongoilak eraginduak dituela), sabelean eta retroperitonean (sabelaren atzekaldea), barea eta area handituta. Ezin da aurkitu zein den minbizi primarioa. Ez du tratamendurik eta bizitzaren iraupena

sei hilabetetik beherakoa da». Geroak esango du, baina gorrarra bezain erreala.

Ospitalean ezin zen ezer egin eta alta eman zioten baina Puerto Ien ez zuten nahi horrelako gaixorik espetxean eta, ospita-

□ **“Azterketak atzeratu izan ez balira, gero erraietan zabaldutako minbiziaren aztarnak agertu al ziren akaso”**

larekin han gera zedin negoziatu zuten. Lau egun gehiago egin zuen Estebanek ospitalean, gero alta boluntarioa hartu zuen. Espetxean erizaindegira eraman zuten eta han egon da Iñaki de Juanarekin batera as-

katu duten arte. Hori bai, Auzitegi Nazionaleko Fungairiño fiskalaren ikuspuntuari aurka, honen ustez presoaren gaitza eta espetxea bateragarriak baitira. Itsaso Idoiaga bere konfiantzazko medikua ere hilaren 6an abiatu zen Cadizera, baina Espetxe Erakundeetako baimen barik —«segurtasun arrazoiak»— nahiz, azkenean, espetxe zaintzarako epaitegiak baimena eman zion. Konfiantzazko medikubaten bisita ukatzen denetik —espetxe arautegiak baimentzen du— presoaren osasun eskubidea bortxatzen da. Galdera ugari da airean eta erantzukizunak ere bai ●

◆ XABIER LETONA

GERNIKA

Apirilaren 22tik 26ra, Picasso kalean

- Euskal eta erdal nobedadeak - Euskal musika
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz

EUSKADIKO LIBURU AZOKEN BATZORDEA

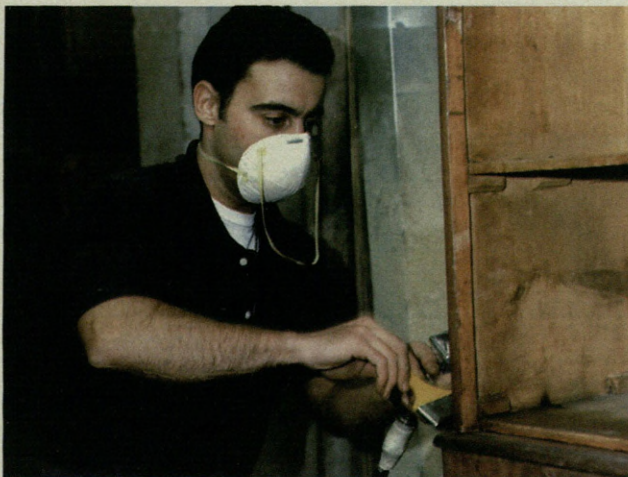
Langabeziaren arazoa ez da 2010. urtea arte arinduko eta 2020 arte ez dio arazo larria izateari utziko, Espainia mailan burutu den populazio eta biztanleria aktiboaren gaineko azterketa zorrotzaren arabera.

URTE ASKOAN BIZI BEHAR IZANGO DUGUN GAITZA

Gobernu guztiak langabezia beren neurri politikoei esker eta beren agintaldietan konponduko delako ideia saldu nahian ibiltzen badira ere, gezur hutsa izan ohi da beti. Gobernua eta erakunde publikoak, Espainian langabeziak arazo izateari 2001erako utziko diola ari zaizkigu esaka azken hilabeteotan. 2001 arte enplegu sendoa sortzeari eutsiko zaiola egia izan badaiteke ere —ezegonkorra, gehienbat—, joera demografikoen gainean egindako azterketaren arabera, Espainiako langabezi tasa 2010etik aurrera soilik arin daitekeela diote adituek eta 2020. urtea

arte ez diola arazo larri izateari utziko, ordurako % 5eko tasa baitago aurreikusita.

Hauexek dira Espainiako joera demo-

■ Jaiotze-tasaren murrizketaren ondorioz, batez beste gazte gutxiago izango da lan bila 2010. urtetik aurrera.

grafikoari eta biztanleria aktiboari buruzko datuak aztertu dituzten adituek arazo larri honen inguruan iragarritako ondorioak.

■ Jaiotza-tasa sustatu eta erretiroa atzeratu

Aurreikusitako egoeren aurrean eta berauek dakartzaten arriskuak ikusita, beste neurri batzuen artean, jaiotza-tasa sustatzearen, inmigrazio politikari garrantzi handiago ematearen eta erretiro-adinaren edo borondatezko atzeratzearen alde azaldu dira adituak. PPren Gobernua azkeneko aukera honen alde ari da jada.

BBVko adituen esanetan, 2010etik aurrera lan-merkaturatzeen urritasunak langabeziaren arazoa konpontzen lagunduko badu ere, ez dira etor litezkeen arriskuak ahaztu: soldata booma lan-esku urriaren aurrean edota pentsio sistema publikoaren porrota. Lan-kostuen igoera horrek enpresetako gastu oroko-

retan eragindako presioak bere lehia-kortasuna ahulduko luke, enpleguaren hazkundera motelduz edo langile atzeritar gehiagoren kontratatzea ekarri (prestakuntzarik gabeko legez kanpoko etorkinak).

Hauexek dira arazo horiek arintzeko adituek proposatzen dituzten neurrietako batzuk: jaiotza-tasa sustatzea, emigrazio politikari garrantzi handiago ematea, teknologia berriak eragin-korki aprobetxatzeko heziketa etengabea eta erretiro adina atzeratu edo borondatezko erretiroa sustatzea, lan merkatura sartzen den gazte kopuru urriak biztanleria aktiboarengan duen eragin murriztaileari aurre eginez ●

Banco Bilbao Vizcayako (BBV) Azterketa Zerbitzu entzutetsua lankide aditua den Patry Tello dugu horien artean. Azterketa Zerbitzu honek hiru hilabete behin argitaratzen duen «Situación» aldizkarian, «Joera demografikoak eta langabeziaren izeneko lan zabala kaleratu berri du eta bere daturik interesgarrienetako batzuk aztergai izango ditugu ondorengo lehenetan.

LANGABEZI TASAREN JOERA. Hemen jasotako langabezi tasaren joera goiko taulan aurki daitezkeen populazio eta biztanleria aktiboaren gaineko

azterketetan dago oinarritua.

Joera demografikoak biztanleria aktiboan izango duen eragina 2010a arte nabarrituko ez denez gero, ordurarte itxaron behar harko dugu langabeziaren arazoa arintzeko has dadin. Epe laburrera, beraz, langabezi tasa murriztea «*espaniar ekonomiaren enplegua sortzeko duen ahalmenaren murrizketarekin*» egongo dela ziurtatzen da txostenean. Izan ere, 2001ean langabezi tasa Europako Batasuneko batez bestekoa izan dadin (% 10,8 1997an), % 4,1 hazi beharko luke enpleguak 1998-2001 tartean (urteko 551.000 lanpostu garbi inguru). Lanpostu horiek guztiak sortu ahal izateko «*espaniar ekonomiak batez besteko % 6 baino gehiago hazi beharko luke urterik 1998-2001 tarte horretan*», erabat ezinezkoa, adituek diotenez.

Adituen esanetan, langabezi tasaren bilakaeraren gaineko aurreikuspenak erretainera egin ahal izateko, enplegu hazkunderako, eta beraz, ekonomiaren hazkunderako baldintza egokiak jarri behar dira. Hiru aukera posible hartu dira kontu-

■ Populazioaren eta biztanleria aktiboaren gaineko aurreikuspenak

Etorkizuneko populazioa kalkulatzeko, BBVko txostengileak Estatistika Institutu Nazionalak (EIN) sexu eta adinaren arabera eginiko azterketak erabili ditu, 1991ko erroldako emaitzak kontuan hartuta (1996koa ez dago oraindik eskuragarri). Etorkizuneko populazioaren adin banaketa eta kopurua zehazteko balio duten heriotza, emankortasun eta migrazio tasen gaineko hipotesi batzuk egin dira horretarako.

Lehenik eta behin, bizi itxaropenak gora egiten jarraituko du, azken urteotan bezala; 2020rako gizonezkoen tasa 76 urtekoa izango da eta emakumezkoena 83,7 urtekoa (1994an 73,3 eta 81 urtekoa ziren, hurrenez hurren). Bigarrenik, Espainiako emankortasun tasak hondoa jo eta poliki-poliki gora egingo duela uste da, 2020an % 1,7koa izango delarik. Azkenik, aztertutako epean, etorkin kopurua urteko 35.000 ingurukoa izango dela uste du EIN-k, bestelako iturriek kopuru handiagoak ematen badituzte ere.

Gauzak horrela, EINk 2020 arte egindako aurreikuspenetatik ateratzen diren populazio piramideek populazioa zahartzen ari dela uzten dute agerian, bai 65 urtetik gorako hazkundeagatik, bai 24 urtetik beherako gutxitzeagatik, ondoko grafikoan ikus daitekeenez.

24 urtetik beherako populazioak 4,6 milioi pertsona galduko ditu ondorengo 30 urteetan (horietatik 2 milioi 14 urtetik beherako taldean), 65 urtetik gorako kopuruak 2,5 milioi irabaziko dituen bitartean. Joera honek nabarmen handituko du 2020. urtean lan-adienean izango den populazioaren batez besteko adina (41,7 urte, 1990eko 37ekin alderatuz); % 15,5 15-24 urte tartean egongo da (% 25,3 1990ean), % 62,7 25-54 urte tartean (% 58 1990ean) eta % 21,8 55-64 urte bitartean (% 16,7 1990ean). Lan-adienean izango den populazioak goia joko du 2005ean (26,89 milioi) eta ordutik aurrera gutxituz joango da.

Biztanleria aktiboaren joerei dagokienez, 16-24 urte bitarteko taldeak izango duen murrizketa arrazoi demografikoak direla eta orekatuko da, adin talde garrantzitsuean, 25-54 urte bitarteko artean alegia, gorakada izango baita. Data horretatik aurrera ordea, gaz-

teek bere kopuruari eutsiko diote, 25-54 urte bitartekoek galera nabarmenak izango dituzten bitartean, bai aurreko adin taldeak etorritako urritasunagatik bai populazioaren zahartze orokorragatik, 55-65 urte bitarteko artean nabaritutik dena, hain zuzen. Etorkinen hazkunde handiak hala ere (90.000 urtean, erdiko aukera hartuz gero), biztanleriaren hazkunde etengabea ahalbidetuko du. Izan ere, EINren aurreikuspena aldatzen ez badugu eta urteroko etorkin kopuru garbia 35.000koa dela pentsatuz gero, jaitziera txikia jasango luke biztanleria aktiboak 2010tik aurrera ●

POPULAZIOA (milioitan)	1990	1997	2005	2010	2020
0-14 urte	7,6	6,1	5,9	6,0	5,6
15-24 urte	6,6	6,1	4,5	4,0	4,0
25-54 urte	15,0	16,7	18,0	18,0	16,1
55-64 urte	4,3	4,0	4,4	4,7	5,6
65 urtetik gora	5,4	6,3	6,9	7,2	7,9
Guztira	38,9	39,3	39,7	39,8	39,2
Lan-adienean (15-64)	25,9	26,9	26,9	26,6	25,7

Iturria: EIN

BIZTANLERIA AKTIBOA (milioitan)	1997	2005	2010	2020
16-24 urte	2,6	2,1	1,9	2,1
25-54 urte	11,8	13,3	13,7	13,1
55-64 urte	1,6	1,9	2,2	3,0
65 urtetik gora	0,1	0,1	0,1	0,1
Guztira	16,1	17,4	17,9	18,3
Lan-adienean (16-64)	16,0	17,3	17,8	18,2

Iturria: BBV

Barne Produktu Gordinari (BPGari) dagokionez (batez besteko % 2, % 2,5 eta % 3ko hazkunde urtero 1999-2020 tartean), horrek enplegua sortzea baldintzatuko lukeelarik.

Espainiako ekonomiak oro har, eta lan merkatuak bereziki jasan dituzten birmoldaketak aintzat harturik (nekazal enpleguaren deuseztapena, produktio-sektoreen berregituraketak), ez guke pentsatu behar espainiar produktibitateak iraganean erakutsitako portaerak etorkizunean ere bere horretan jarraituko duenik.

Azken hogeitau urteotan, «Espainiako hazkunde ereduak produktibitatearen hazkunde handia eta enpleguaren hazkunde txikia izan ditu ezaugarri nagusiz. Herrialde aurreratuekiko produktibitate tasen dagoen alde gutxitzea ahalbidetu du horrek, eta ondorioz per capita errentari dagokionez oso gutxi hurbildu gataizkie».

Arrazoizkoa dirudi etorkizunean egoera hori aldatu egingo dela eta enplegu hazkundeak produkzio hazkundearekin batera etorri behar duela pentsatzeak. Hala ere, «eta espainiar ekonomiak ekonomia garatuekin bat egin behar duela kontuan hartuta, beharrezkoa da produkzioa gure inguruko herrialdeetan baino gehiago

□ Langabezia tasa oso garrantzitsua izango da 2010. urtea arte, baina 2020an % 5aren azpitik egon liteke.

haztea». Hori dela eta, produktibitatearen hazkunde BPGaren hazkundearen erdia izango dela suposatuta da aurreikusitako hiru aukera posibleetan. Enpleguaren batez besteko hazkunde % 1 eta % 1,5 artean egongo litzatekeela esan nahi du horrek, hau da, 1997-2020 tartean sorturiko enplegu garbi kopurua 3,8 milioikoa izango li-

tzateke ezkor izanda, eta 5,6 milioikoa, al-diz, aukerarik baikorrena hartuta.

1997-1998 urteetan Espainian izandako enplegu sorketa garrantzitsua izan arren, langabezi tasa EBeko batez bestekoari (% 10,8) 2001erako hurbiltzeko aukera hutsaren hurrengokoa da. Joera demografikoek eta enplegu sorketaren bizkortzeak ez lukete helburu hori hain epe laburrean lortzea ahalbidetuko. Hala ere, ez da hain harri-garria 2020. urterako langabeziak arazo izaten jarraituko ez duela ziurtatzea. Ordurako, langabezi

tasa % 5 baino txikiagoa izan liteke. Emaizta sinestezin honek badu bere azalpena, izan ere azken hogeitau urteotan jazo diren joera eta bilakaera demografikoek jaiotza tasaren jaitziera ekarri dute (EBeko txiki-ena), 2010etik aurrera lan bila ibiliko den gazte jende kopurua nabarmen gutxituz ●

◆ DANIEL UDALAITZ

N O R M A L I Z A Z I O A

Euskara eta euskal kultura ezagutu, garatu eta bilakatzeko asmoz Euskara Kultur Elkargoa izenarekin fundazio berri bat sortu da Nafarroan. Dagoeneko lanean diharduten elkarteek jardunarekin bat egin eta horien osagarri izan asmo du fundazioak.

EUSKARA KULTUR ELKARGOAK: LEIHO BERRI BAT NAFARROAN

Nafarroako euskal hizkuntza, literatura eta historia gorde eta zabaltzeko, gure legedia ikasi eta herrialdearen ongizate moral eta materialaren alde lan egin. Izatez, horrelako helburuak, egun 121 urte ibili den zegoen Asociación Euskara de Navarra elkartearen dirak. Alta, orain dela gutxi gauzatu eta jendaurrean aurkeztu den Euskara Kultur Elkargoak bereak egiten ditu, xede berdinak berreskuratuz eta gaurkotuz. No-latan egin gura duten zehazteko Euskara Kultur Elkargoa fundazioaren baitan le-

hendakari den Jose Luis Mendoza Peña-rekin mintzatu gara.

BILGUNEAK. Historialaria da Jose Luis Mendoza Peña. Horrenbertzez, eta berak azaltzen duenez, Asociación Euskara de Navarra delakoa izugarritzko porrota izan zen: «Denbora tarte motz batetan karlisten, liberalen, integristen... pentsamolde ezberdinetako pertsonen bilgunea izatera iritsi zen elkarte hau. Baina joko politikoa sartu zen eta horretan gelditu zen». Hortaz, Euskara Kultur Elkargoa Fundazioak hel-

buruak berreskuratzen baditu, aitzineko elkartearen patua ekiditu nahi du lehendakari biziak. Sineste eta uste politiko, erlijioso eta ideologiko guztien gainetik, euskaldun sentitzen diren pertsona ororen bilgunea izateko asmoa du fundazio berriak, Mendoza Peña-ek erraten duenez: «Noski, helburuak berreskuratzeak daude. Eta Nafarroari dagokionez, nere irudikoz, abertzale guxti egon daiteke baina vasquista abertzale dago. Esan nahi dut abertzaleak euskaltzaleak direla. Baina, abertzale izan ez arren euskaltzaleak diren horiek inguruko behar ditugu guregana, eta arlo honetan indarrak xahutu nahi ditu Fundazioak. Abertzaleak ez direnen mundu hori piztu behar dugu, jakin arren, noski, ez gara lehendakariak ahalegin hauek egingo ditugunak. Ez gara izango, ez, azkenik». Hari honetik bada, Euskara Kultur Elkargoaren asmoak lerrotatzen dituen zortzi puntuko zerrendak horrelaxe dio hirugarrenean: «Fundazioaren ardatza euskara eta euskal kultura da, bazkideen amankomunezko osagarria».

Alabaina, Eusko Alderdi Jeltzalearen itzalean sortu den elkarteak dela dionik, badago. Izan ere, Nafar Buru Batzarrean den Jose Antonio Urbola fundazioaren bokala da. Zentzu honetan, argiki azaltzen du Mendoza Peña-ek Fundazioa sortu duten guztiek euren ibilbide politikoa dutela, guztiek ere ezberdina: «Jose Antonio Urbola hor dago, egia da. Lehendakariorde den Koldo Martinez, bestetik, garai batean Euskadiko Ezkerran ibili zen. Estebe Penetrizan, idazkari lanak burutzen dituela. Eusko Alkartasunaren aldetik senatari ibili zen Madrilan. Fundazioko diruzaria Iosu Osterizi dagokionez Herri Batasunaren zinegotzi izan zen Iruñeko Udalean. Eta ni neu, garai batean, Euskadiko Ezkerran ibili nintzen ere. Horregatik argi garbi utzi nahi dut ez dugula politika nahastu nahi egitasmo berri honen jardun

■ Euskara Kultur Elkargoaren aurkezpen ekitaldia Iruñean.

Babeslea:

**HAMAIIKA ARRAGOI
UDALETXEARI EUSKARAZ
EGITEKO**

HERNANIKO UDALA

nean. Beti ere bilgune izateko xede horrekin, euskara eta euskal kultura ezagutaraztearren».

LAN ILDOAK. Fundazioaren asmoak lerrokatzen dituen zerrendak zortzi puntu dituela errana dago jadanik. Seigarrenak, horrela, zera azpimarratzen du: «Fundazio honek bere helburuak lortzeko beste ekimenekin bat datorrela jakinez, hauekin lankidetzarako prest agertzen da». Zentzu honetan, Jose Luis Mendoza Peñaren aburuz elkargoaren lanak osagarri izan nahi du euskara eta euskal kulturaren alde dagoeneko lanean dauden bertze talde edo elkarteekin ibiliarekin. Horrela, D ereduaren aldeko kanpainari agertu duten atxikimendua aipatzen du. «Urteak badira eskal irakaskuntzaren aldeko ekimen hau burutzen dela eta zilegi iruditzen zaigu gure atxikimendua jendaurreratzea. Nolabait, horrela, sinesgarritasuna lortu nahi dugu lehendabiziko, gure atxikimenduen balihoa gauzatzeko. Demagun, adibidez, enpresa talde batek bere etekinaren zati bat euskal mundura bideratu nahi duela. Sinesgarritasun honen bidetik bitartekaritza lana burutu dezakegu. Gainera, liburuen argitalpenak ere ez ditugu baztertzen. Denborarekin mugatuko da guztia, baina printzipioz, gure helburuekiko mesedegarri diren ekintza guztietarako ateak zabalik eduki nahi ditugu, elkarlanean edota gure aldetik».

Aitzitik, Euskara Kultur Elkargoak urratuko duen bideari begira, Bilboko Sabino Arana Fundazioarekin sinatzearen bitartez aipatzen du modu nabarmenean Jose Luis Mendozak: «Baliabide garrantzitsua izan daiteke hau. Sabino Arana Fundazioak hitzaldi izugarri interesgarriak antolatzen ditu Bilbon eta modua ari gara aztertzen Iruñera ere ekartzeko. Guztia ez, baina bai batzuk. Elkarlanaren izpirituaren beste adibide bat izango litzaiteke hau».

Laburbilduaz bada, asmoen zortzi puntuko zerrendara itzulirik horrelaxe irakurtzen du azkenekoak: «Fundazio honek, Arturo Campion idazlearen 'Zuriak eta Beltzak' nobelaren urteurrenean, ahaleginak eta nahiak batu nahi ditu, aniztasunean, euskara eta euskal kulturaren garapenaren aldeko lana egiteko, historian zehar Nafarroaren izaeran gertatu diren zatiketak gaiztutuz, gizarte osorako kultura ondarenaren etorkizuna bultzatuz» ●

◆ DANIEL MARTIRENA

Arturok jakin nahiko luke...

■ Gurean Bai hitzarmenaren lehen fasean nolako emaitzak lortu dituzue Elgoibarren?

“53 entitate daude hitzarmenean”

Abel Irizar

Gurean Bai hitzarmeneko teknikaria.

Gurean Bai hitzarmena Elgoibarko elkarte eta erakundeetan euskararen erabilera areagotu eta normalizatzeko egitasmoa da. Proiektu hau Elgoibarko Izarra Kultur Elkartek sortu zuen Udaren babespean, eta dagoeneko 3 urte daramatzagu lanean 53 entitateekin. Hiru urteotako esperientziaren ondoren lehen fasearen balorazio sakona burutu dugu.

Zer lortu dugun? Hasteko, 53 elkarte eta erakunde eguneroko funtzionamenduan euskararekiko konpromisoa hartzea lortu dugu. Hiru urtean, Gurean Bai egitasmoa ondo asentatzea ere lortu dugu. Gainera, burutu berri dugun inkesta baten arabera, Hitzarmenean dauden entitateak oso gustura daude eta positiboki baloratu dute 3 urteotako esperientzia. Lehen fasean entitate bakoitza erabaki du Hitzarmena lagatzea

eta, aldiz, 7 entitate berri sartu dira. Elkarte eta erakundeek Gurean Baien bidez hitzartuta dituzten konpromisoak betetzeko ahalginean entitateei laguntza ere eskaini diegu, ia 500 hizkuntza-zerbitzu eskainiz. Euskararen ezagutzari dagokionean, berriaz, 60 lagun jarri ditugu euskara ikasten. Erabilerari dagokionean aurrerapausorik handienak honako eremu hauek izan dira: entitateen irudi linguistikoa, antolatzen dituzten ekitaldi publikoetan eta idatzizko erabileran. Eta bukatzeko, egoera larrian zeuden lehenetazko esparruetan (musikaren eta kirolaren alorrean) hobekuntza nabarmenak izan dira musika-irakasle eta kirol moni-

toreen ahozko erabileran, % 14 eta % 29 bitartekoak. Hau ikusita, entitateen ahalegina txalotu eta ilusioz ekingo diogu bigarren faseari.

U r r e a

■ Nafarroako Unibertsitate Publikoak, erakunde honetako Gobernu Batzordeak hartutako erabakiari jarraiki, hainbat arlo (hamazazpi hain zuzen) eta irakasgairako euskara gaitasun probak burutuko ditu maiatzaren erdialdean. Dagoeneko lehiaketaren oinarriak ezarriak daude eta azterketa bi zatitan egongo da batusua: ahozkoa eta idatzia.

■ Deustuko Unibertsitateko Informazio Aldizkariak (BIU) toki gutxi egin ohi dio euskarari bere horrietan. Hoge berri inguru eta agenda izan ohi dituen argitalpen honetan berri bat edo bi besterik ez dira euskaraz izaten. Azken alean, 125.ean, ordea, ez dute ohitura hori ere bete, hitz bat bera ere ez dute euskaraz idatzi.

I k a t z a

Euskal Telebistak Iparraldean duen harreraz zenbait iritzi eta gogoeta ezagutu asmoz, hiru kide bildu ditugu mahai ingurura: Allande Sokarros, Guillaume Irigoien eta Noel Elorga. Harreraz ezezik, ikusleen ohiturez, ETBren jarreraz, egin beharrekoiez... solastu gara.

■ Marrazki bizidunak, «Bertatik Bertara», «Goenkale» eta kirolak dira Ipar Euskal Herrian saio eta arlo ikusienak.

ETB IPARRALDEAN: HARATAGO JOATEKO GARAIA HELDU OTE?

Iragan astean jakin zen Euskal Irrati Telebistak, Euskal Autonomia Erki-degokotik landa, gainerako euskal lurraldeetan bere presentzia indartu nahi duela. Horretarako, besteak beste, Iruñea eta Baionako korrespontsalien hobekuntza, programa berezien burutzea, eta bai Nafarroan eta bai Iparraldean seinalearen kalitatea hobetzea aurreikusi du. Ikusi beharko zer nola garatzen diren egitas-mook eta hauek zer eragin duten biztan-lerian.

Bitartean, eta Iparraldera mugatuz, he-

mengo egoeraren traza egin nahi izan dugu, ETBk duen harrera aztertu. Allande Soka-rros «Euskaldunon Egunkaria»ko kazeta-ria, Guillaume Irigoien ETBko «Iparral-dearen orena» saioko aurkezlea eta Noel Elorga enpresaria eta ETBko hainbat saio-tan solaskide aritzen dena elkartu eta hain-bat gai jarri diegu mahai gainean.

Euskal Telebistak Ipar Euskal Herrian egun duen hedapenak —ia osoa, iragan uztaillean Euskal Kultura Sustengatzen duen Herrien arteko Sindikata, Tele Difus-sion de France, Euskalnet eta ETBk lortu

akordioari esker— ez du zer ikusirik duela hamabost edo hamar urtekoarekin. Pixka-naka urratzen joan den bidea izan da. Sai-dera indibidualak izan ziren hastapenak, antenna bat nork bere kabuz paratu, klase-destinoki noski, eta horri esker ETBren lehen saio haiek ikusteko; izan ziren, ha-laber, Hegoaldean pilota partidak grabatu eta gero herriko ostatuko telebistan jarraitu sortutako emanaldi bitxiak. Ez ziren fal-ta izan, hedagailuak zenbait gainetan ezarri-sare pirata moduko bat eratzeke indar eg-izuten auzapezak ere. Gerora, egoera ap-

bat hobetzen joan da, Herrien arteko Sindikataren sustengua tarteko, eta, duela bost bat urte, itzalgune nabarmenetan ezik, normaltasunez ikusten hasi da. Orain, iazko akordioaren ondotik, ia eremu osoan jasotzen da Euskal Telebista.

■ **Nola jaso izan da hedapena normalizatze erabaki hau? Zein zentzu hartzen diozue pauso adierazgarri honi?**

NOEL ELORGA. Sare horri esker Iparralde osoan ikusten da, lurraldearen % 95ean gutxienez. Hala ere penagarria da Hegoaldeko egitura batek, hau da Euskal Telebistak, eman behar izatea pauso hori. Beste aldeko pertsona batzuk etorri dira eta pagatu dituzte hedagailuak eta dena. Hemen ez da fundamenturik izan. Nik uste gogoeta bat egin behar dela.

GUILLAUME IRIGOIEN. Frantses Estatua ikusentzunezkoetan arras berant da arduratu Euskal Herriaz. Euskal Telebistarena izan da urrats nabarmena, kazetari bat ezartzea eta abar. Estatua ez da gai izan eremu guztia hartzeko; badira eremuak oraino France 3ren emankizunak ikusten ez direnak. Euskal Telebistak, aldiz, egiten du indar hori, saihesten ditu mendiak eta iristen da baita euskara mintzatzen ez den lekuetaraino ere. Bestalde, ez dut uste akordio hau jendearentzat aldaketa ikaragarria izan denik, jendea jadanik irekia zegoen, zain zegoen noiz etorriko zen seinalea bere etxera. Nahiz eta frantziar kateetan euskara eta Iparraldea ez esistitu, bizi da eta bere eremuak ditu. Horren ondorioz, Euskal Telebistak ez dena baina zer-bait eskaintzen duenez, jendeak ikusi egiten du. Ez da bakarrik hizkuntza baztertua izan, Iparralde bezala, bere izaitea baztertua izan da frantses kateetan. Orduan, jendeak bazuen gose hori.

N.E. Nik uste dut akordioak jendea, nonbait, lagundu duela. Zeren eta hemen hasi zelarik euskarazko herriz herriko astekari bat, arrakasta handia izan zuen, jende aunitzek erosten zuen, baina ez zitzaion erakutsi nahi auzokoari, lagunari. Euskadi Irratia hasi zelarik, gauza bera gertatu zen; entzuten zuten, baina kanpoko norbait sartzen zelarik etxean, itzaltzen zuten. Eta nire ustez, Euskal Telebistarekin horrelako zerbait pasatu da herri honetan. Ikustea mugaz

bestaldeko telebista bat, eskuara berdina, ekai berdinak... bazen halako suspikazioa bat. Eta Herrien arteko Sindikatak hau sustengatu eta sustatzeak jendeari eman dio konfiantza bat.

G. I. Uste dut irratiekin esistitu bazen ere, Euskal Telebistak duen abantaila irudia dela, nahiz eta hizkuntza izan, den bezalakoa. Eta pilota partida bat baldin bada, horrek ez du gordeko, pilota partida delako.

“Iparraldean ‘Goenkale’ren gisako telesailak egiten ahal dira”. GUILLAUME IRIGOIEN

ALLANDE SOKARROS. Hori normalizatu egin da dagoeneko.

N. E. Barnealdean, etxe batzuetan, 13:00etan ikusten dituzte informazio sail frantsesak eta 13:30etan, ETBkoak hasten direnean, hasten dira begiratzen eta norbait etortzen bada kanpokoak, ez erakutsi nahi... Hori bada, ez da agian garrantzi handiko fenomenoia, baina badira kasu batzuk.

A. S. Xuberoako toki batzuetan nik sumatu dudana sentsazioa da guk ere bage-nuela gaitasuna telebista bat egiteko, herri gartuen tresna bat egiten ahal genuela. Guk ere, euskaldunok ere, badugu tresna aitzinatu bat...

■ **Pixkanaka hedatzen**

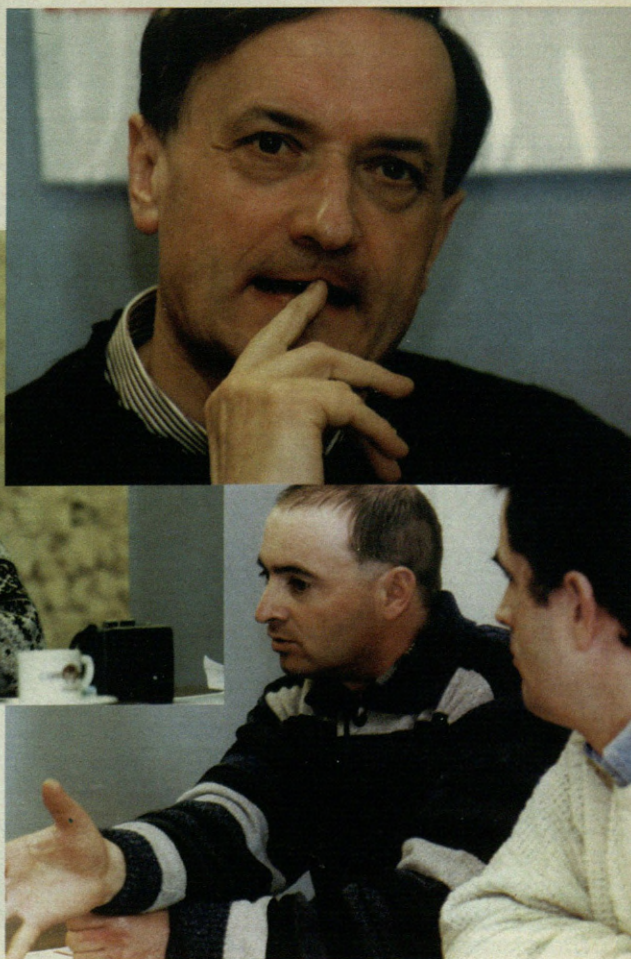

ETBko hainbat mahaingurutan aritzen den Noel Elorga, «Iparraldearen orena» saioko aurkezle Guillaume Irigoien eta «Egunkaria»ko kazetari Allande Sokarros.

joan den urteotan, zer nolako onarpena izan du euskal hiztunengan? Datu estatistikorik ez izan arren, zer ikusten da gehien?

N. E. Fase batzuk egon dira. Hastapenean, kostaldean eta Lapurdiko zati handi batean ikusten zen modu natural batean. Eta hor bazen entzule-ikuslego bat, gehienak euskaltzaleak. Hauek ikusten zuten edozein gauza, bai kirola, bai albistegiak, bai kantu programazioa, denetarik. Gero, bazen jende aunitz kasualitateaz, zapping-aren ondorio bezala, edozein gauza ikusten zuena. Hori lehen 4-5 urteetan. Hasiera-hasieratik ere marrazki bizidu-

nek, batez ere ikastoletan-eta ibiltzen direnen artean, arrakasta handia izan dute. Orain beste fase batean gara, barnealdean hedatu da; uste dut hemen baduela publiko leial bat, eta badakiena zer ordutan zer ikus dezakeen. Kirola ikusten da, pilota, futbola, bertsolariak... «Goenkale», batez ere emazteen artean fenomeno bat ari da bihurtzen. Emazteek arratsaldetan Miren Aranburuk egiten zuen «Hamaika korapilo» interes handiarekin ikusten zuten. Eta

orain, fenomeno berria da, herri txikietan ere emeki-emeki ematen ari dena, albiste-giak ikustea. Adibidez, «Gau: on» ikusten dute, nahiz eta berandu izan. Orain dela urte batzuk «Firin Faran» ez, orain «Gau: on» bai. Albisteak ikusteko nekealdia dagoela sumatu dut jende anitzekin hitz egin da, zergatik? Alde batetik, hizkuntzagatik eta bestetik, gaiengatik. Hizkuntza berezia da eta gaiak ere bereziki Hegoaldekoak.

G. I. Bertsolaritzari dagokionez, nik uste, aintz egin duela Euskal Telebistak lotzeko euskal mundu bat. Orain arras normala da hemen bertsolaritza ikustea, jendeak maite du. Euskal munduko gogo horren pizteko aukera ikaragarria da bertsolaritza. Eta beste gauza bat, marrazki bizidunak, «Fernando Amezketarra» eta «Lazkao Txiki». Haurrek ez dituzte beste marrazki bizidunak maite, hauek bai. Zergatik? Euskalduna da, euskararen bihotzean gaude hor.

A. S. Nire ustez, gaiei dagokienez, ez da aski zabaltzen euskal kultura, euskal kulturaren ezaugarriak. Euskal Telebistaren helburua behar luke horrek, eta ez dut uste betetzen duenik.

N. E. Euskal Telebistak Iparraldeko kultura bultzatu nahi du, baina aldi berean ETBk pentsatzen du bereziki Hegoaldeko publikoan; normala da, han da jende gehiengoa (700.000 euskaldun bagara, Iparraldean 70.000 gara; beraz, 10etik 1. ETBk indarra egiten du gehiengoari begi-

ra). Gaur zer gertatzen da? Ez dut dibortzio hitza aipatuko, baina bada muga bat. Pilota, adibidez: egia da garai batean Iparraldeko pilota gehiago agertzen zela ETBn, baina gaur gure pilotak, bai frontoian, bai trinke-tean, ez du interesik Hegoalderako. Hegoaldean nahiago dute beste pilota klase bat, bizkortasun gehiagorekin. Pastoralak ere: hastapenean hegoaldekoak etortzen ziren, orain ez dira etortzen gehiago, ez da haien gustuko. Kantaldiak gauza bera: gure hemengo kantatzeko modua ez da hegoaldeko publikoarentzat hain egokia. Bertsolariek gauza bera: beste maila bat da eta han gaiak gizarte urbano bati zuzen-

“Penagarria da Iparralde osoan ETB ikusteko bitartekoak, Hegoaldeko egitura batek jartzea”. NOEL ELORGA

duak dira; gure gaiak baserritar munduari lotuagoak dira.

G. I. Seguru nago, hala ere, Iparraldean gauza interesgarriak ikusten ahal direla eta komertzialak izaten ahal direla. Hegoaldean bada eskaera bat ulertzeko Iparraldean zer gertatzen den. Orain bizi dugun egoera berri honetan Hegoaldeko jendea ohartzen da zerbait gertatzen dela Iparraldean eta beharbada ez dakigula ongi horren esplikatzeko. Hego eta Iparraldearen artean dauden tresnak sortu behar dira eta lan egin behar da.

■ Euskal Telebistan entzun daitekeen

euskara mota, hizkerari dagokionez, ulertzen al da? Edota arrotza egiten da?

N. E. Baxenafarroan, herri batzuetan, beren euskara ondo badakite, ohartzen diren anitz hitz ezagutzen dituztela, entzun dituztela etxean aitari edo aitaxiri. Aitak de bat: izeba eta osaba; hemen esaten ditanta eta otto. Orain, entzunda, oroizten dira. Beraz, lan bat egiten ari dira. Baina beren konklusioa da: ulertzen ez ditugula ziuraski hitz espainolak dira. Adibidez: aurpegia eman, *dar la cara*; hanka sartu, *meter la pata*; egurra eman, *dar leña*; ita hartu, *tomar el pelo*; ezta gutxiago ere, *mucho menos*.

A. S. Hegoaldeko euskara zaila gertatzen da, baina badira saioak. «Bertatik Bertara» esaterako errazago konprenitzen dugu.

G. I. «Bertatik Bertara» kartografia Euskal Herri osoan

bai linguistikoki, Andoni Aizpuruketik indar hori egiten dutelako, baita izan ere historia eta kulturaren aldetik ere.

N. E. Baita nortasuna ere. Andoni ikusten dute beren etxeko norbait bezala.

G. I. Baxenafarroan Aixpuru deitzen dute (irriz).

N. E. Bestalde, ari da bilakatzen meteorologian aditu bat. Jendeak esaten du konfiantza gehiago duela Aizpururen ingurpenean Frantziako telebistaren ikuspuntu bano.

G. I. Fenomeno meteorologikoa ere bada. Hemengo eguraldia Hegoaldetik hobe ikusten da Frantziatik baino.

N. E. Beste faktore bat sinpatia eragiten duela da.

G. I. Hizkuntzaren aldetik arazoa da Iparraldean badirela euskara ongi ikasi dutenak, galtzen hasi direnak, erreperatzen ari direnak, eta tartean bada animaleko baxa; horiek nekez ikasiko dute. Uste dut badakitela euskaraz, baina ez dakite.

N. E. Badira zaharrak arras ongi dakitenak, izan dadin Xuberoakoa, Baxenafarroakoa edo Lapurdikoa, eta baldin badira nahikeri pixka bat, ez dute problema izango ez Euskal Telebistan ez inon.

G. I. Ulertzen ez badu, nonbait, hizkerak espainola delako. Zinezko euskara bada ere, da arazorik.

N. E. Zaharrek, adinekoek, hizkuntza badakite eta ez dira kontaminatuak, nahiz eta izan diren gerla egiten 40an edo beretetan. Euskaldunak dira eta gaitasuna badeute konektatzeko. Gero, gizartearen bestek muturrean, euskal hiztun gazte-gazte

■ ETBren korrespontsalia Baionan; bertatik egiten da «Iparraldearen oreka».

ALBERTO ELORGI

daude. Horiek ere teorian ez dute arazorik izanen hizkuntza aldetik. Eta azkenik besteak daude, 30-75 urte bitartekoak. Hauek kutsatuak dira, bai hizkuntza aldetik, bai izaera aldetik.

G. I. Egia da, hala ere, indar handiago egiten dela Iparraldean Hegoaldeko hizkuntzaren ulertzeko, alderantziz baino. Hegoaldean oso gutxi dute delako kartografia linguistiko hori.

N. E. Duela bi urte izan nintzen «Firin Faran»-en debate batean, eta hitz egiten nuen hango batuan. Gero galdegin zidaten 'Noel, hitz egin behar duzu zure herrian bezala, erakusteko'. Hiru programa hala egin nituen, eta berriaz galdegin zidaten 'Noel, hobe da batuan egitea'. Hegoaldean ez da indarrik egin nahi Iparraldeko euskalkiak ulertzeko, argi eta garbi dut.

■ **Hizkeraz gain, elkar ez-ezagutza nabarmendu duzue.**

N. E. Albistegietan adibidez, guk badugu Garapen Kontseilua, Hautetsien Bilzarra eta abar, zuek Euskal Autonomia Erkidegoa, Foru Aldundiak, Eusko Jaurlaritzak... dituzuen bezala. Hauek alde bateko eta beste jendeak ez ditu ezagutzen.

G. I. Uste dut, hala ere, orokorki euskaltasunean sartuak diren Iparraldeko jendeak gehiago ezagutzen dituela Hegoaldeko arazoak, alderantziz baino.

N. E. Seguru naiz Iparraldean gehiago zabal-zabal batek ez dakiela badela gobernu bat Iruñean eta beste bat Gasteizen. Pasadizo bat: ETB joan zen Iparraldeko herri batera hango festa grabatzera, eta hango 35 urteko laborari batek, hastapen-hastapenetik Euskal Irratiak entzuten dituen, galdegin zidan nork pagatzen zuen Euskal Telebista. Erantzun nion 'Eusko Jaurlaritzak'. Galdetu zidan 'Eusko Jaurlaritzak nondik du dirua?', eta nik 'zergak biltzen ditu hiru probintzietan'. Bere galdera:

'Hori da zerga iraultzailea?' Orduan, zer pentsa 60-70 pertsonakoekin. Elkar ez ezagutzea da arazoa. Euskaldunak alperrak gara, ez dugu jakin nahi auzoan zer gertatzen den. Badugu muga bat hermetikoa, eta desegiten behar dugu ikasi.

■ **«Goenkale» aipatu da arestian. Zer moduzko harrera izan du? Darabilen euskara ulertzen al da?**

N. E. «Goenkale»-k erabiltzen du hizkuntza herrikoia baina Hegoaldekoa. Lortu behar da erdibide bat, zubiak eraiki behar dira bi aldeen artean. Ez da izan behar eredu bat Iparralderako eta beste bat Hegoalde-

■ Hiru solaskideak bat datoz telebistak zubi lana bete behar duela esaterakoan.

rako, bat bi aldeetarako baizik.

G. I. Beharbada ideia txoro bat botako dut, baina Iparraldean egiten ahal dira telesailak. Beharbada txikiagoak, baina orain jendea ikusten da pittin bat artearen mundura, antzerkira hurbiltzen ari dela; hemen ari dira gauzak mugitzen. «Goenkale»-ren oinarria han da, eta hemen egiten ahal da Baionan girotutako telesail bat. Antzerkira etortzen ari da jendea eta gazteak badaude prest daudenak, baita adinekoak ere. Behar da egin.

■ **ETB EAEko telebista publikoa dela eta gehienbat bertako herritarrei begira egina dagoela kontuan izanda, zer bi-**

teek bai. Ene ustez, aterabide bat izan daiteke ETBk hartzea Iparraldeko eta Nafarroako gazteak, kazetariak, ez bakarrik berrien emateko, baita programak egiteko ere. Andoni Aizpuru, Maddalen Iriarte eta gisakoak, baina Iparraldekoak, hemengo sentsibilitatearekin. Anitzetan ez da gaiaren zera, baizik eta sentsibilitate lana.

G. I. Guk galdegiten dioguna telebistari Iparraldean da, Iparraldea Iparralde bilakatzen laguntzea, ez baikara normalizatuak, ez eremuan ez hizkuntzan. Guretzako behar-beharrezkoa da telebista bat izaitea Euskal Herriaren irudia duena. Erraterako, erraten badugu 'badugu euskal telebista' eta ikustean, ez badugu gure burua ezagutzen, akabo. Guk normalizatzeko tresna bat bezala nahi dugu telebista.

■ **Amaitzeko, zer bilakaera izango du datozen urteetan Iparraldearen tratamenduak Euskal Telebistan? Nola ikusten duzue etorkizuna?**

G. I. Arlo didaktikoa landu behar da, elkar ezagutze horren egiteko. Albistegi orokorretan adibidez sail bereziak, Iparraldearen berri emanez...

N. E. Hiru eremuak (Iparraldea, Nafarroa eta EAE) batu behar dira, harremanak, historia, pasarazi eremu batetik besterik. Artistak ere hiru eremuetakoak, nahasketa bat; guk bakarrik egiten badugu, izanen da ghetto bat, gure ghetto. ●

◆ MIKEL ASURMENDI

◆ ERIZ ZAPIRAIN

■ “Euskal Telebistan lan egingo duten profesionalak Iparraldean trebatzea da erronka”. ALLANDE SOKARROS

tarteko jarri beharko lituzke Iparraldera hurbiltzeko, edota zer egin beharko litzateke hemen?

A. S. Nik ez dut Ipar Euskal Telebista bat ikusten, nire ustez Euskal Herri osoko Euskal Telebistan lana egingo duten profesionalak sortu behar ditugu. Erronka profesionalak trebatzea da.

N. E. Iparraldean badira euskaldunberriak, ikastoletan ikasi dutenak (gehienbat kostaldean), eta euskaldunzaharrak (gehienbat barnealdekoak). Ziuraski hauek ez dute beren burua ordezkaturik sentitzen Euskal Telebistan, baina kostaldeko gaz-

DISEINUA

FOTOKONPOSAKETA

INPRESIOA

EDIZIO DIGITALA

BIDALKETA

antza

grafikagintza & komunikazioa

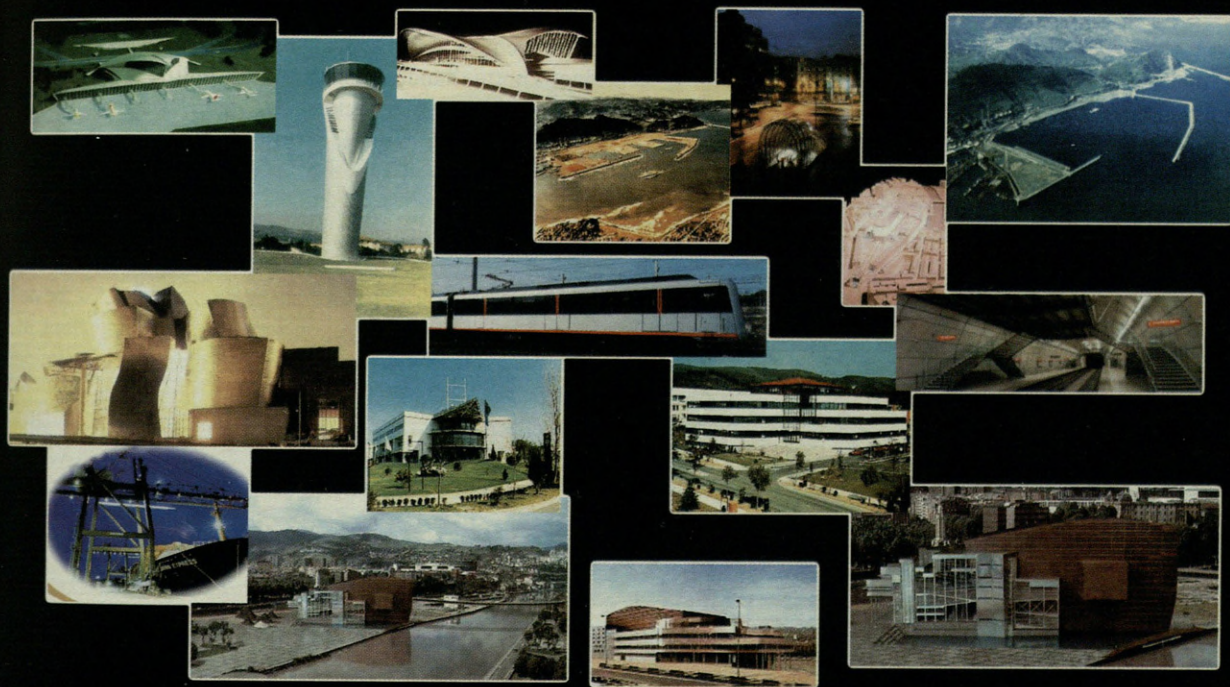
INDUSTRIALDEA, 2 • 20160 LASARTE-ORIA, GIPUZKOA • TEL.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 37 34 03
e-mail: antzagraf@antza.com • www.antza.com

BILBO

B E R R E Z I A

Ibaizabaleko Metropoli Berria

XXI. mendeko Bilbo berria, metropolitanoa, futurista... hitz asko Bizkaiko hiriburua jasaten ari den eraldaketa definitzeko. Aldaketak, airean, uretan eta lurrazpian egin dira: aireportu eta portuaren zabalkundeak, metro berria, itsasadarraren saneamendua...

Zerbitzu sektorea indarra hartzen ari da, baina honekin batera Bizkaiko azpiegitura industrialak eraberrituz doa. Punta-puntako teknologia duten enpresak Zamudio aukeratu dute egoitza finkatzeko.

Dударик gabe, ohiko industria atzean utzi du Bilbok eta haren aztarnak Guggenheim museoa eta Euskalduna Jauregia bezalako eraikin berrietan gorde du.

Testuak: Zalao Mendez

B e r e z i a

Industria tradizionalen oinarritutako hiriak krisi latza jasan zuen 80ko hamarkadan. Bilbo eta ingurua berpizteko asmoz, kultura, ekonomia eta ingurugiro alorrak suspertzeko ahaleginari heldu diote. Horren adibide, Euskalduna, Guggenheim eta metroa.

XXI. MENDEKO BILBO METROPOLITANOA

Eraldaketa politikoen, sozialek eta ekonomikoen gogor astindu zuten Bilbo Metropolitanoa iragan hamarkadan. Industria tradizionalaren gainbeherak krisian murgildu zituen Bizkaiko hiria eta inguruneak. Krisialdia atzean utzi eta hiriari beste norabide bat ematea erabaki zuten agintariek 80ko hamarkadaren amaieran eta 90ekoaren hasieran. Egitasmo horren fruitua Bilbo Metropolitanoa Suspertzeko Plangintza Estrategikoa izan zen. Plangintza honek Bilbo metropoli modernoa bihurt-

zea zuen helburu, Europako en artean lehen maila eskuratzeko. Horretarako, ekonomia ezezik, Bilboko ingurugiroa, hiria bera eta kultura arloak garatu behar zituen aipatu Plangintza Estrategikoak.

Bilboren geroa eraikitze egin zen plangintzaren proiektu gehienak gaur egun errealitate bihurtzen ari dira. Guggenheim Museoa da eraikin garrantzitsuenak. Bilbo berriaren sinbolo bilakatu da eta hiriaren izena lau haizetara zabaldu du. Museotik metro batzuetara Euskalduna Jauregia altxatzen da, Bilboko ekonomiaren oina-

rrietakoa izandako untzigin-tzaren oroigarri.

Bilbo eta oro har, Bizkaia- rekin zeharo loturik ezagutu dugun portua handitu egin dute. Aireportuak hiri berriarekin bat egiten duen Terminal Zentro berria izango du eta ezin ahaztu Metroa. Datorren mendearen hasieran ibaiaren bi aldeak lotuko ditu lurrazpiko trenak. Zamudioko Teknologia Elkartegia euskal eta Espainiako ekonomia-aren erreferente bihurtu da. Iaz bertoko enpresek 58.000 milioi pezeta fakturatu zuten.

Bizitza kalitatea hobetzea zuen Plangintza Estrategikoa

helburu. Eman beharreko urratsetako bat Bilbori bizia ematen dion Nerbioi ibaiaren garbitzea zen. 1979an Uren Saneamendu Plana onartu zenetik neurriak hartu dira; araztegiak egitea, kasu.

Proiektu hauek guztiek milaka milioi behar dituzte; bartzuen ustez, dirutza izugarria obra faraonikoak besterik ez direnak egiteko, beste batzuen iritiz berriz, Bilbok mende berri- rako prest egon nahi badu derrigorrez gastatu behar izan- kopurua. Iritziak iritzi, lanak aurrera doaz eta XXI. mendeko Bilbo hurbilago dago ●

■ Erakustazoka

Nazioarteko erakustazokak industriaren alde jarraituko du

Nazioarteko Erakustazoka Bilboko industriari loturik ezagutu dugu sortu zenetik. 1880ko hamarkadan elektrizitatea, eraikuntza, motorra eta sektore ugari biltzen zuen azoka egin zen lehen aldiz. 60ko hamarkadan, Alemanian azoka monografikoak egiten hasi zirela eta, Erakustazokako arduradunek Bilbon gauza bera egitea erabaki zuten. Lehena Makina Erremintarena izan zen. Gaur egun, azoka hau munduko bost azokarik garrantzitsuenen artean dago eta azken ekitaldian 36.000 bisitari profesional hurbildu da.

Makina Erremintaren Biurtekoarekin batera, burdingintza, menajea, eta sarrailegintza sektoreak biltzen dituen Ferroforma azoka Europako inportanteena da Koloniakoaren atzetik. Iaz 21.000 profesional gerturatu zen. Egun, Nazioarteko Erakustazokak 40 azokatik go-

ra antolatzen ditu: bizikletaren ingurukoa, helduei zuzendurikoa, kontsumoa eta oporrei eskainirikoa...

Bilboko Nazioarteko Erakustazoka Bilbokoa ezezik, Euskal Herriko azoka da, euskal industriaren erakusleihoa izan da eta izaten jarraituko du.

Bilbo zerbitzu hiri bihurtzen ari den heinean, Erakustazokak sektore honi begira zenbait gauza egingo du baina planteamenduak industrialak izaten jarraituko du. Erakustazokako komunikazio arduradun Jesus Coteronen hitzetan, euskal industria berritzen ari da eta Erakustazokak industria berri horri erantzun behar dio. Arduradunek erosle eta saltzaileen arteko harreman zuzena ezinbestekotzat jotzen dute eta beraz, telekomunikazio berriek salerosketak egiteko eskaintzen dituzten aukerak ez dute Erakustazokan eragin handia izango ●

Bilboren 50eko hamarkadaz geroztiko historia laburbiltzen du Euskalduna Jauregiak. Kongresuak, musika eta arte ekitaldiak bilduko ditu. Guggenheimekin batera, azken urteotan egiten ari diren Bilbo hiriak ikur berri bat du Biltzar eta Musika Jauregian.

AZKEN UNTZIA, KULTURAREN MUNDUAN ITSASORATU DA

50.000 metro karratuko azalera eta 53 metroko garaiera du, besteak beste, 2.000 lagunentzako auditorioa izango duen jauregiak.

Euskaldunako azken untzia deitu diote askok jauregiari, izan ere, unti itxura dauka duela hamarkada bat arte Euskalduna untiola zegoen lur eremuan eraikitako Biltzar eta Musika Jauregiak.

80ko hamarkadaren amaieran eta 90ekoaren hasieran landu zen Bilbo Metropolitanoa Suspertzeko Plangintza Estrategikoak Euskalduna Jauregia aurreikusten zuen, hi-

riko kultura indarberritzeko. Beraz, kultur eskaria suspertu eta kultur industria bultzatzeko xedez eraiki dute Bilboko Biltzar eta Musika Jauregia. Plangintzan jasotzen denez, kultur merkatu dinamiko batek Bilbo arte eta kongresuen gune garrantzitsu bihurtuko luke.

1994ko ekainaren 20an Jauregiaren lehen harria jarri zuten Bizkaiko agintariek, eta joan den otsailaren 19an izan zen inaugurazioa. Federico

Soriano eta Dolores Palacios arkitektoek egindako lana da. 50.000 metro karratutik gorako azalera dauka eta 53 metroko garaiera.

Kanpotik begiratuta bi zati ezberdin antzeman daitezke: ibaitik ikusita, burdinez estalitako eraikina eta hiriaren erdialdetik begiratuta berri, bulegoak aterpetzen dituen eraikina.

Barrualdea bost solairu nagusik eta eskailerek lotzen di-

tuzten hainbat solairu ertainek osatzen dute. Aretorik handiena, itxura modernoa duen 2.200 lagunentzako auditorioa da, eszena-ekipamedu oso garrantzitsua eta opera-muntaia ikusgarrienak ere egiteko aukera eskaintzen duena, izan ere, agertokiak 2.000 metro karratuko azalera dauka. Areto erraldoi honek zuntz optikozko argiztapena dauka, eta hormak, sabaia eta zorua zurezkoak dira.

B e r e z i a

Auditorioaz gain, tamaina ezberdineko hamabost areto, eginkizun askotako erakusketa gunea, bulegoak, jatetxe bi, kafetegiak eta 500 ibilgailuentzako aparkalekua ditu Euskalduna Jauregiak. Aipatu aretoek erabilera ugari dituzte: hitzaldientzako, lan-bilerak egiteko edo prentsaurrekoak emateko, besteak beste. Bilboko Orkestra Sinfonikoak Ledesma kalean zituen bulegoak utzi eta Euskaldunan izango du behinbetiko egoitza.

Bizkaiko Foru Aldundiak finantzatu ezezik, jauregia usiatu du. Zeregin horretan Eusko Jaurlaritza eta Europako Batasunaren laguntza jaso du. 12.600 milioi pezetako aurrekontua du Euskalduna Jauregiak, Gasteiz 1.150 milioi eman ditu eta Brusselatik berri, 1.100 bideratu dira.

Laugarren urterako aurreikusitakoa lortu da

Euskalduna Jauregiak dagoeneko kontzertu eta kongresu ugari hitzartuta ditu 1999ko ekitaldirako, gestio planak aurreikusitakoa aise gaudituz. Biltzar eta kongresuei dago-kienez, aurtun 37 kongresu egingo dira eta hauetarik bik 1.000 lagun inguru izango dituzte. Bestalde, sei asanblada, bederatzi konbentzio, hamaika mintegi, hamasei ekitaldi sozial eta erakusketa bat kontrataturik ditu Euskalduna Jauregiak. Orotara, jauregiak kongresu eta biltzarren atalean 80 ekitaldi hitzartuta ditu.

Musikaren arloan, aurtengo ekitaldirako 35 emanaldi hitzartuta dituzte Jauregiko arduradunak: OLBEk hamabi opera emanaldi eskainiko ditu eta BOSEk kontzertu kopuru berbera, Euskadiko Orkestra Sinfonikoak sei emanaldi eta bestelako ekitaldi bi.

Datu hauekin arduradunak pozik daude, bederatzi hilabetetan laugarren urterako aurrei-

■ Guggenheim Museoa

Bilbok mundura egin du jauzi

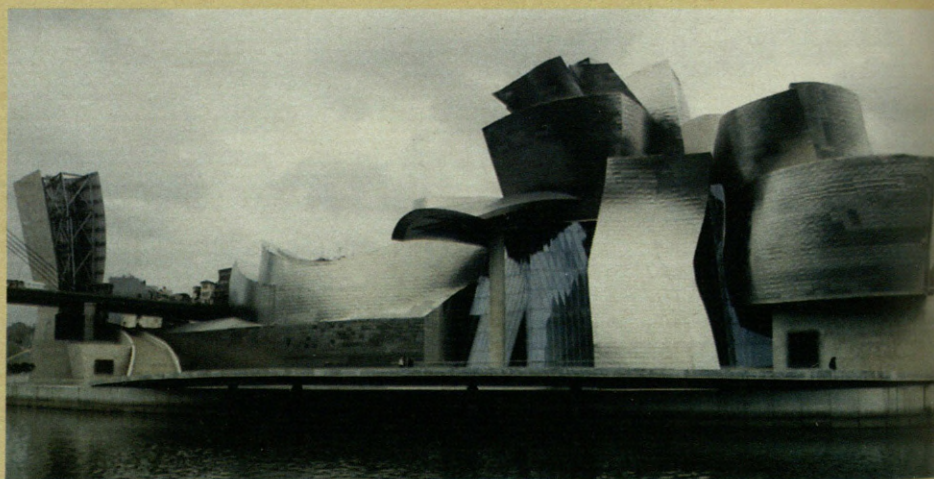
1993an Guggenheim Museoa eraikitzen hasi ziren. Orduan izen arraro samarra zuen eraikina egun mundu osoan Bilboren sinbolo bihurtu da. Guggenheim Bilbo Museoa metalak, harriak eta urak bat egiten dute Euskal Herriaren indar eta tradizio industrialaren oroigarri. 1997ko urriaren 18an ateak ireki zituenetik urtebetera 1.360.000 pertsona hurbildu da Frank O. Gehryren eraikina, Espainiako bigarren pinakotekarik bisitatuena bihurtu delarik. 24.000 metro koadroko lurraldea besarkatzen du eraikinak eta 300 eserlekuko entzungela eta atrio handia ezezik, jatetxea, kafetegia, liburutegia eta jendearentzako egonlekuak ere baditu.

Bilboko pinakotekak gure garaiko arterik

Txillida eskultore garaikidearen erakusketa Guggenheim Bilbo Museoa eskultore dostoniarraren 200 bat lan aurkeztuko ditu, 1948tik gaur egun artekoak. Obraren hiru atal hartu dira kontuan: pisu handia duten piezei eskainitakoa, alabastroz egindako esperimentuei eskainia eta hirugarrena, paperarekin edo paper gainean egindako adierazpenei eskainia. Txillidaren erakusketa ikusgai izango da apirilaren 20tik abuztuaren 29a arte.

1998ko zenbait datu:

- ✓ Inauguratu zenetik 1.360.000 bisitari izan dira. Espainiako bigarren pinakotekarik bisitatuena da Prado Museoaren ondoren.
- ✓ Hasierako lau hilabetetan urte baterako

esanguratsuen bildu eta interpretatzeko aukerak eskaintzen ditu. Era berean, arte hezkuntza indarberritzea eta jendearen ezagutza sendotzea ditu helburu. «Guggenheim Museoa eta mende honetako artea» erakusketak zabaldu zuen 97ko urrian Museoko erakusketa egitaraua. Arte moderno eta garaikideko 300 lanetik gora bildu ziren bertan, Guggenheim Bilbo Museoko bildumatik nahiz New York eta Veneziako Guggenheim museotatik jasoak.

1999ko programazio artistikoari dago-kienez, aipatzekoa da apirileko bigarren hamabostaldian inauguratuko den Eduardo

aurreikusitako bisitari kopurua gauditu zen.

- ✓ Iragan urtean bisitarien % 41 Euskal Herriatik etorri zen, % 32 Espainiatik eta % 27 atzerriarrak ziren.
- ✓ Gastu gehien egiten duten bisitariak Estatu Batuetakoak dira: 50.000 pezetatik gora pertsona bakoitzeko.
- ✓ Museoaren irekiera ekitaldira etorri ziren mila kazetariez gain, komunikabideetako 600 profesionaletik gora hurbildu da museoari buruzko erreportajeak egitera, % 45 Espainiatik eta gainontzekoa atzeritik.
- ✓ Iaz Museoa % 75eko autofinantzazio maila lortu zuen ●

kusitakoa lortu dutelako. Aurtengo ekitaldirako, dagoeneko, aktibitate egunen % 75 beteta dago.

Inaugurazioa otsailean izan bazen ere, datorren hilerarte ez da erabat martxan izango Euskalduna Jauregia. Agertokia

apirilaren 30ean estreinatuko da, San Petersburgoko Kirov Teatroak eskainiko duen Kio-vanshchina operarekin ●

E L V I R A E T X E B A R R I A

*Bilboren irudia ez da batere ona izan atzerrian: zikina, grisa, gatazkatsua...
Guggenheim inauguratu zenetik batik bat, Bilbo Ekimen Turistikoak erakundeko zuzendari
Elvira Etxebarriak dioenez, Bizkaiko hiriburua orain mundu osoak ezagutzen du.*

“JENDEAK ORAIN EZ DU BILBO ZIKIN ETA ZAHARTZAT HARTZEN”

Guggenheim efektuari esker, noraino heldu da Bilboren oihartzuna?

Izugarria da. Mundu osoan ezagutzen gaituzte. Duela urte batzuk, nazioarte mailako kongresuetara joaten ginenean jendeak Bilbo non zegoen ere galdetzen zigun. Egun aldiz, lurralde nordikoetan, ekialdeko herrietan, Ameriketara... lurralde guztietan Bilbori buruzko erreportajeak egiten dituzte. Bertokoek imajinatu ere ez dute egiten noraino ari den zabaltzen Bilboren izena.

■ **Bisitarien kopurua zenbat igo da?**

Hori jakitea ezinezkoa da, asko ez direlako gure bulegoetatik pasatzen. Baina, esaterako, iaz 310.000 kontsulta jaso genituen, gehienak Bilboko bulegoan. Bulego nagusi honetan kontsulten kopurua 1997 urtearekiko % 89 igo zen.

■ **Nolako da Bilbora hurbiltzen den bisitaria eta nondik dator?**

Gure turista klase ertaineko edo ertain-altuko pertsona da, adin ertainekoa eta maila ekonomiko ertain-altuarekin. Gure turismoa hezita dago, errespetuzkoa da eta gainera, diru asko gastatzen du. Jatorriari dagokionez,artzelona, Madril eta Valentzia edo Gaztela-Mantxatik datoz batez ere bisitariak. Atzerriari dagokionez, Erresu-

«Bartzelona, Madril, Valentzia, Gaztela-Mantxa, Erresuma Batua, Frantzia eta Estatu Batuetatik datoz bisitariak».

ma Batua, Frantzia eta Estatu Batuko jendea dator. Azken lurralde honetan esaterako, Bilbo modan dago.

■ **Zer da turistek gehien atsegin dutena?**

Guggenheim Museoaz gain, jendeak oso gustukoa du Bilboko alde zaharra, gure gas-

■ **Alabaina, Bilbo ez da beti hiri turistikoa izan...**

Ez, inondik inora. Bilbok, industria-hiria izan den heinean, bisitari asko izan du betidanik, lan-turismoa jasan du. Jendeak Bilboz zuen irudia, hiri zikina, grisa eta gatazkatsua-rena zen. Terrorismoaren ara-

“Duela urte batzuk, nazioarte mailako kongresuetara joaten ginenean jendeak Bilbo non zegoen ere galdetzen zigun”

tronomia, noski, giroa eta jendea. Turistek bilbotarren izaera atsegin dute, oso ongi portatzen garelako eurekin eta izaera zabal omen dugulako. Esaten digute Bilbok egiazkotasun kutsua duela.

zoak kalte handia egin digu. Duela bost urtetik hona hiriak zuen kontzeptu hori aldatuz doa, egiten ari diren proiektu garrantzitsuak direla, etxeen eta kaleen garbiketarik direla, berriztapen lanak direla... Hur-

biltzen den jendeak orain ongi hitz egiten du Bilbori buruz.

■ **Bilbo nola erantzuten ari da turisten etorrera masibo honen aurrean?**

Ongi erantzun du. Jendeak, zetoarren aukera ezin hobea ikusirik, tabernak, jatetxeak eta abar zabaldu ditu. Hotelek orain, lana dute urte osoan eta arazoak ere izan ditugu askotan ohe librerik ez delako egon. Gainera, Euskalduna Jauregi berriarekin, ez dut pentsatu ere egin nahi. 1.000 pertsonako kongresuak ospatuko baldin badira, atera kontuak!

■ **Turistei eskaintzen zaien zerbitzua ona al da?**

Egia esateko, eskaintzen zaiena kalitatezkoa da baina gure zerbitzua ez hainbeste, heldutasuna falta zaigu. Gure eskaintza bisitariaren eskaerari egokitu behar diogu, hau da, eurek gauzak egiteko dituzten moduetara egokitu behar gara. Beste lurraldetatik datoz eta gauzak beste eratan egiten dituzte; orduetgiak esaterako, ezberdinak dira. Asteburuetan hiri ezin da itxita egon. Turistak asteburuetan datoz eta dendak itxita aurkitzen dituzte. Kontzientziazio kanpainak martxan jarri nahi ditugu asteburuetan, merkataritza zerbitzu minimoak egon daitezen. Bilbon gertatzen ari dena ez da desagertuko, azkar hazten ari den industria da eta ongi baino hobeto zaindu behar dugu ●

Bilbo berriaz hitz egitean Guggenheim eta Metroa bezalako proiektu ikusgarriak ditugu buruan. Baina bilbotarren eta bizkaitar askoren oinpean ikusten ez den lan galanta burutzen ari da: 170 Km-ko kolektore-sarea eraikitzen ari dira ur zikinak araztegiara garraiatzeko.

ARAZTEGIAK: ITSASADARRA GARBITZEKO APUSTUA

Ezin gaitezke Bilbo metropolitarrak mintzatu harik eta ibailetako, hondar-tzetako eta batik bat Ibaizabal itsasadarreko urak garbi egon arte. Duela zenbait urte arte, Bilboko eskualdeko etxeetako eta industrietako 450 milioi litro ur zikin isurtzen ziren Ibaizabalera, egunero.

1979ko ekainaren 29an, Ibaizabalek ur-bizitza berreskuratu behar zuelakoan Bilbo Bizkaia Ur-Partzuergoak Bilboko eskualdeko uren Saneamendurako Osoko Plana onartu zuen. Lanak bost urte beranduago hasi ziren eta orain arte 170 kilometrotik gorako kolektore eta interzeptoreen sarea

eraikitzen ari dira kondar-urak batzeko eta ponpaketa guneak ezarri dituzte uren norabidea zuzentzeko. Egun, ur zikin gehienak itsasadarrera isuri beharrean araztegiara doaz. 1988an Muskiz eta Abando-

Duela zenbait urte, Bilboko eskualdeko etxeetako eta industrietako ur zikinak, 450 litro egunero, Ibaizabalera isurtzen ziren

Zierbenako urak batzen dituen Muskizeko araztegia martxan jarri zen.

Milio bat biztanleren urak

Araztegirik garrantzitsuenaren ordea, Galindokoa (Sestao) da,

Saneamendu planaren lanik esanguratsuena, Bilboko eskualdeko ur guztiak garbituko baititu.

Gaur egun, Galindoko araztegiara 700.000 biztanleren kondar-urak heltzen dira, San-

ditzaten. Fase honi esker urak kutsaduraren % 95 kentzen zaio. Galindon dagoeneko martxan dira bigarren faseko lanak eta espero da datorren urtearen hasieran bukatzea. Fase honek 7.500 milioi pezetakoa aurrekontua du eta beronen eraikuntza eta finantzaketa Herrilan eta Garraio Ministerioak hartu du bere gain.

Gaur egun Galindoko araztegiaren egunero 175.000 litro tratatzen dira. Horieta 100 tona gorotz ateratzen da. Gorotz hori erre eta argindarra bihurtzen dute eta honen bidez araztegiako ponpak martxan ditzute. Bigarren faseko lanak bukatzen dituztenean 300 tona gorotz aterako dute, izan ere, bigarren fase honetan tratatu biologikoa ezarri ezezik, araztegia handitzen ari dira. Espainiako azpiegitura hidraulikotik Galindoko araztegia lanik garrantzitsuenetarikoa da eta Euskal Herrian ez dago halakorik.

Bilboko eskualdeko uren Saneamendu Osoko Planak, halaber, beste zenbait lan aurreikusten du, esaterako, hamar urte barru Lamiakon (Leioa) egingo duten araztegia. Honek inguruko herrietako urak (Leioa, Berango, Urduliz, Getxo...) garbituko ditu. Egun, ur horiek Lamiakoko ponpa batek Galindora bidaltzen ditu.

Saneamendu Osoko Planak ehun mila milioiko kostua du eta heldu den mende berriaren hasierako urtetan bukatu egongo da ●

turtzitik Deustu bitartekoak. Egun, Deustutik Bolueta raino kolektore eta interzeptoreak ezartzen ari dira eta negurako tarte horretan bizi diren biztanle guztien ur zikinak ere Galindon garbituko dira. Hurrengo urratsa Basauriraino kanalizazio lanak egitea da, eta ondorengo Arrigorriagarainokoak.

Lan hauek bi urte barrurako bukatu nahi dituzte.

Guztira, Galindoko araztegiaren 1.000.000 bat biztanleren kondar-urak garbituko dira.

Alabaina, Sestaon dagoen araztegiak egun, ez die ur zikinei kutsadura guztia kentzen (% 50 inguru), lehen fasea, hots, tratamendu fisiko-kimikoa baino ez da egiten.

Urari kutsaduraren % 95 kenduko zaio

Urari, askoz ere garbiago itsasoratzeko, tratamendu biologikoa eman behar zaio: lehen fasea igaro ondoren, ikusten ez den zaborra kentzeko bakterio batzuk botatzen dira uretara gorotza jan eta amoniakoa ken-

Orain arteko araztegiek uraren % 50 bakarrik garbitzen zuten.

ALBERTO ELOSEGI

Bilbo inguruko historia ulertezina da porturik gabe. Bera izan da merkataritza eta industriaren garapenaren eragile nagusia. Alabaina, txikia geratu dela-eta handitu egin behar izan dute: bost kilometroko azalera duen dartsena babestu bat eraiki dute, itsasoari kilometro t'erdi kenduz.

ITSASOARI EBATSITAKO KILOMETRO T'ERDIA

Bilboko Portua duela 700 urte sortu zen eta betidanik Bizkaiko herri eta industriaren bizkarrezurra izan da. Egun, Espainiako portuen artean bigarrena eta Europako garrantzitsuenetakoa dugu. Iaz, esate baterako, merkantzien trafikoa % 18 igo zen eta bertatik igaro ziren tonen kopurua 26'4 milioikoa izan zen.

Hala eta guztiz ere, arazo larri bat izan du beti: zoru falta. Ibaiaren bi aldeak industriad eta etxebizitzet gainezka daude eta hori dela eta, portuak itsasoari, mendeetan zehar, tokia kendu behar izan dio. Horrez gain, portua estua zen eta 14 eta 32 metroko sarrerak zituen, baina ez zituen ordea, edukinontzi handiek behar izaten dituzten 20-25 metrotako sarrerak.

Hori guztia dela-eta, duela zortzi urte, Bilboko Portuko Agintaritzak Kanpoaldeko Abran Portuko zabalpenaren lehenengo faseari ekin zion. Lanak iragan urteko abenduan bukatu ziren eta portuak orain, bost kilometro karratu ur babesten dituen dartsena berria du. Horretarako, 3.150 metroko dike bat eta 1.400 metroko kontradike bat eraiki dituzte.

Dartsenaren barnealdean, 850 metroko luzera eta 21 metroko sarrera dituen kaia egin dute. Lan hauek guztiak egiteko, itsasoari kilometro t'erdiko ur-zatia kendu diote. Handitze lanek 40.000 milioi pezeta inguruko kostua izan dute. Gastu gehienak Bilboko Portualdeko

Portua estua izan da orain arte, baina birmoldaketek esker, untzi handiak ere sartuko dira.

Agintaritzak bere gain hartu ditu baina Inbertsioetarako Banku Europarrak eta Feder-ek 7.000 eta 6.000 milioi pezeta eman dituzte, hurrenez hurren.

Merkantzientzako tren geltoki berria portuan
Portuak egun duen espa-

erantzuteko ere tokiak egokituko dira. Trafiko mota hau orain arte urria izan da Bilbo Portuan, lehen aipatu dugun arrazoi nagusiarengatik, hau da, gainazalera faltagatik.

Kanpoaldeko Abran burutzeke dauden proiektuen artean Merkantzia Tren Geltoki berria

Bizkaiak egungoa baino hiru aldiz handiagoa izango den portua edukiko du, modernoa eta konpetitiboa

zioen ustiapenari esker, zenbait portu-zerbitzu handitu eta birordenatu egingo dira eta orain arte sartzerik ez zuten itsasontzi handiak Bilbora iritsi ahal izango dira.

Kai berriak dituen neurriek esker, kontenedoreen terminal zerbitzua jarriko dute edukinontzientzat. Bestalde, kotxeen edo solteko elikagaien trafikoei

egitearena dago. Lan honek Portuaren intermodalitatea eta lurgaineko sarrerak hobetzea du helburu, itsas eta tren-merkantzien elkartrukaketak hobetu egingo dituelarik. Tren geltokiak, halaber, kontenedoreak gordetzeko tokia eta tren beraren mantenurako gela bat izango ditu. Hau guztia eraikin zentral batek kontrolatuko du.

Tren Geltokia egiteko hiru urte beharko direla aurreikusi da eta 5.000 milioi pezetako inbertsioa egin beharko da.

Hemendik urtebetera beste bi kai egingo dituzte

Dagoeneko, beraz, Bilboko Portua datorren menderako prestatzen ari da. Orain arte egindako lanak handiak izan dira, 400 langile inguru aritu da portuaren handitze lanetan. Alabaina, Portua are handiagoa izango da. Babesturiko dartsena horren barruan bi kai egiten ari dira: Bigarrena eta Hirugarrena. Bigarrenak 250.000 metro karratuko gainazalera izango du eta Hirugarrenak 200.000 metro karratu. Azken kai honetarako, proiektu industrialak aurreikusita daude. Lan hauek urtebeteren buruan bukatuta egongo dira Bilboko Portuko Agintaritzako ardura-dunen hitzen arabera. Biak egiteko 4.000 milioi pezeta behar izango dira.

Azken batean Bilboko Portuko zabalpenaren lanak, erre-pide, aireportu, trenbide eta telekomunikazioekin batera, garraio-azpiegituraren sistema berrien barruan kokatu eta ulertu behar dira. Etorkizun-ean, Portuko arduradunek eskaintako datuen arabera, Bizkaiak egungoa baino hiru aldiz handiagoa izango den portua edukiko du, modernoa eta erabat konpetitiboa. Inoiz sartzerik izan ez duten untziak iritsiko dira, itsasoari kilometro t'erdi kendu eta gero ●

B i l b o

Bilboko aireportuari kontrol dorre berria eraiki diote, hegazkinen aparkalekua handitu dute eta hegaldietarako pistari 500 metro gehitu dizkiote. Obrarik esanguratsuena, alabaina, Terminal Zentroa da, hormigoi zurizko eraikin futurista atzerritarrentzat Bilbo berriaren erakusleihoa da.

GUGGENHEIM EFEKTUA AIREAN

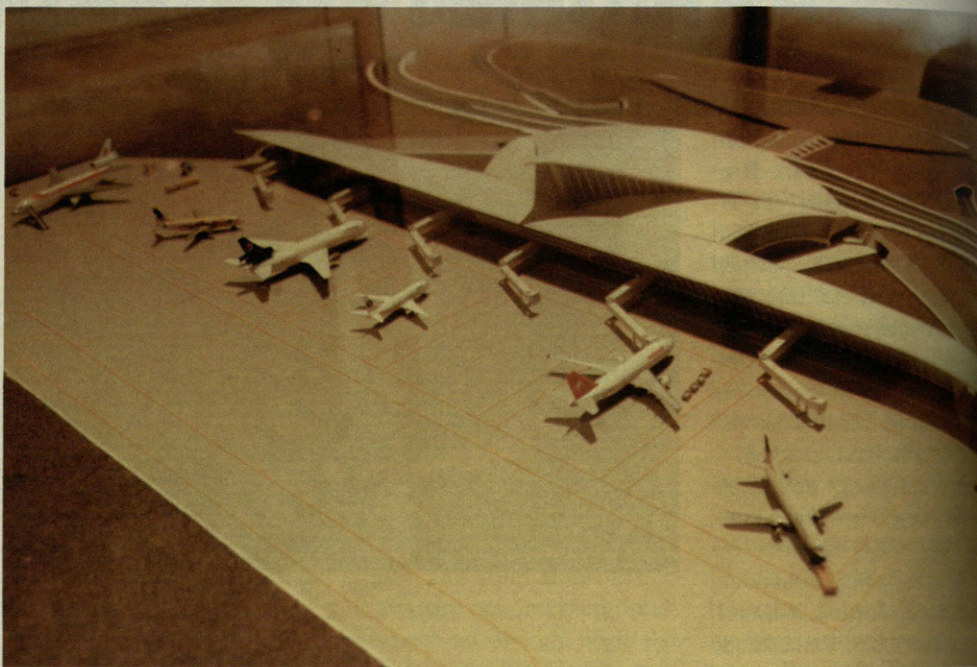
Sondikan dagoen Bilboko aireportua eraberritu barik egon da 1982tik. Txikia geratu zelakoan, duela hiru urte aireportu zerbitzu berriak izango zituen proiektua martxan jarri zuten. Aipatu proiektuak Terminal Zentroa eta 41 metroko Kontrol dorre berriak ezezik, hegazkinen aparkaleku eta hegaldietarako pista handitzea aurreikusten zuen.

Honen guztiaren helburuak ondokoak dira: egun dauden hegaldi-lineak sendotu, hegaldi berriak eskaini eta aireportutik ateratzerik ez zuten hegazkin handientzako pista egokitu.

Azken xede honi dagokionez, Bilboko Aireportuko zuzendari Segismundo Lopezek azaltzen duenez, hegaldi transozeanikoak egiten dituzten hegazkinak Sondikan lurreratu daitezke baina ez aireratu. Pistaren luzerak hegazkinaren pisua baldintzatzen du eta beraz bidaia oso luzeak egiten dituzten abioiek erregai asko behar dute eta aire hartu ahal izateko oso pista luzea. Pistari 500 metro gehituta arazo hau konponduko da.

Aireportuko lanak 2000ko lehen hiruhilekoan bukatuko dituzte. 34.000 milioi pezetako inbertsioa egin da eta kostu osoa AENAk, Espainiako aireportuak biltzen dituen erakundeak, bere gain hartu du. Iaz 5.000 milioi pezetako etekinak izan zituen erakunde honek.

Arduradunek Terminal Zentro berriari itxura erakargarria eta bitxia eman nahi izan diote. Hormigoi zuriz eginiko

Eraberritzeak eta Guggenheimek hegazkinen bisitari gehiago ekarriko

eraikina da eta argitasun handia dauka. Goitik ikusita, uso baten eskeletoaren egitura antzeman daiteke. Santiago Calatravak diseinatu du AENAk arkitektoen gomendioekin. Terminal Zentro berriak irteten eta sartzen diren bidaiariak ez nahastea du helburu.

Bilboko Aireportuko zuzendariak ezinbestekotzat jotzen zuen Terminalak itxura hori izatea, izan ere, erbestetik datorren jendearentzat aireportua da lehendabiziko sarrera. Guggenheim ikustera datorren bisitariarentzat, lehendabiziko sarrera ez da museoaren beraren sarrera, aireportuarena baizik.

Barnealdea hiru solairuk osatzen dute: goikoa irteerei dagokiena da, hegazkina noiz atera zain dauden bidaiariarentzat egokitua. Solairu honek 36

fakturazio mostradore, kafetegia eta jantokia ditu eta baita gune komertzial bat ere. Behekoa, sarrera solairua izango da eta honek ekipajea garraiatzeko zortzi zinta izango ditu.

3.000.000 bidaiariko kopurua helburu

Azken sei urteotan Bilboko aireportuko trafikoa % 11 hazi da batez beste urtero. Egundik, 2.000.000 bidaiari ditu urtero eta duela sei berriz, 1.000.000. Zuzendariak argi dauka hemendik hiru urtera bidaiariaren kopurua hiru milioikoa izango dela eskaintza hobea izango delako eta helburu ezberdinak eskaintzen dituzten konpainia berriak sortzen ari direlako. Dagoeneko Ameriketako zenbait konpainia harremanetan jarri dira aireportuko arduradunekin New York-Bilbo linea

berriak ezartzeko. Dudarik gabe, hau Guggenheim efektuaren ondorioa da. Hala ere, pista handitu arte, ezin dute zerbitzu hau eskaini, baina prest dagoenean museo bisitatzeko zenbait hegaldi jarriko dute astean zehar.

Bilboko aireportuan hegaldien eskaintza hobea izango delakoan, zuzendariak inguruko komunitateetako, Errioxa eta Kantabriako bidaiariak Sondikara hurbilduko direla uste du, nazioarteko hegaldiak bertatik ateratzen direlako eta gainera Bartzelona eta Madrilera bidaiatzeko hegaldi-frekuentziak altuagoak direlako. Bilboko Aireportuak beraz, 4.000.000 biztanle ingururen aire trafikoa bilduko du. Santander edo Gasteizkoak oso trafikoko puntuala izango duten aireportuak izango dira ●

LEHENENGOAK BOKAZIOZ

Euskadiko 1. Teknologi Elkartegia

Estatuko 1. Teknologi Elkartegia

Europar ISO 9002 jaso duen 1. Teknologi Elkartegia

XXI. mendeko Teknologi Elkartegien 1. Munduko

Konferentzia

Zamudio Euskadin eta Estatuan ezarri den lehenengo Teknologi Elkartegia da, eta horrez gain, Europako ISO 9002 Ziurtagiria esleitu zaien lehengoa.

Zamudioko Teknologi Elkartegiak erronka berria hartu du bere gain: mende berrian egingo den Teknologi Elkartegien lehenengo Mundu Konferentziaren egoitza izango da.

Parque Tecnológico, S.A.
Tecnologi Elkartegia, I.G.

B e r e z i a

Proiektu faraonikotzat edo Bilborentzat beharrezkotzat definitu dute eraikina. Abandoko Geltoki Intermodalean, Bilbon biltzen diren garraiobide guztiek egingo dute bat: bidaia luzeko autobusek, trenek, aldirikoek, abiadura handiko trenek eta hiri autobusek.

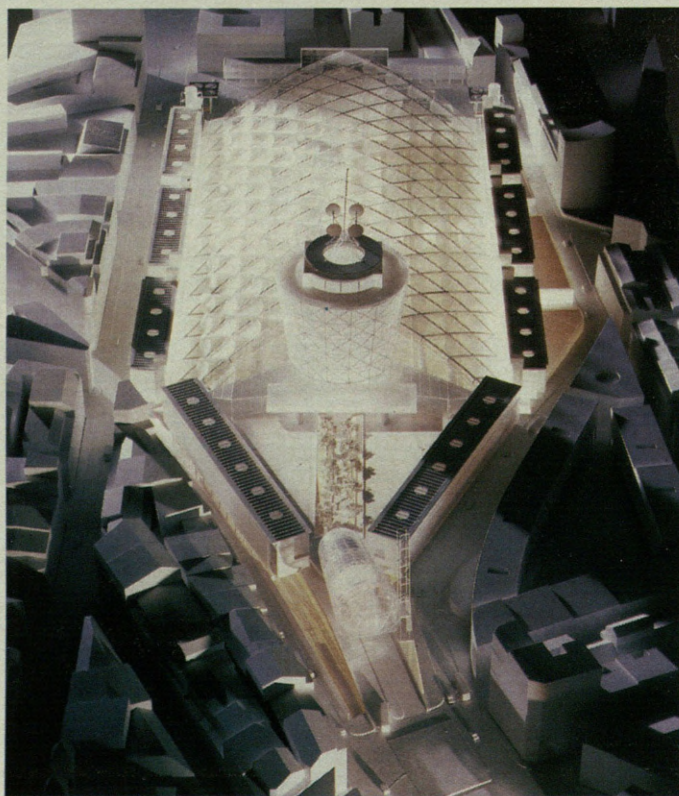
ABANDOKO GELTOKIA TREN ETA AUTOBUSEN BATEGILE

Bilbok ez ditu garraio zerbitzuak antolatuturik ezta zentralizatuturik ere. Trenbideek toki ezberdinetan dituzte geltokiak. Nahiz eta bidaia luzeko autobus gehienak Garellanoko behin-behineko geltokira iritsi, batzuek hirian sakanaturik dauden beste tokitan dute geldiunea.

Abandoko Geltoki Intermodalaren proiektua garraio horiek guztiak toki berean biltzeko xedarekin sortu zen.

Proiektuaren arabera, Geltoki Intermodala egun RENFEko Estación del Norte dagoen lekuan eraikiko litzateke. 90.000 metro karratuko gainazalera du, baina geltoki berriak, hiru solairu izango dituenenez, guztira 300.000 izango litzazke.

Tokiak dituen kota ezberdinak aprobeztatzuz, txikienean, hots, lurrazpiko solairuan, au-

Abandoko Geltoki Intermodala (maketa argazkian) egitasmoa da egun.

tobus geltoki guztiak kokatuko lirateke, bidaia luzekoak, aldirikoak zein hiri autobusak. Guztira, proiektuak 64 dartsena aurreikusten ditu eta baita galleria komertzial bat ere.

Hotela, parkeak eta gune komertzialak

Kalearen maila bereberan bigarren solairua egongo da, parke handi bat eta gune komertzialak izango dituen. FEVEko geltokia ere solairu honetan egongo litzateke. Solairu honek, Bilbo Zaharra eta Alde Zaharra hiriko zentroarekin lotuko litzazke. Hauxe da, proiektu honek duen helburuetariko bat: bazterturik dauden zonaldeak hirian integraztea. Azkenik, goiko solairuan tren geltokiak kokatuko lirateke. Guztira 15 bide aurreikusten ditu proiektuak bai bidaia luzekoentzat eta bai aldiri-

■ Tranbia

4'5 kilometroko ibilbidea egingo duen tranbia bi urte barru

Lurrazpitik metroa eta lurgainetik berriz, tranbia izango da jendea hiriaren alde batetik bestera eramango duen garraiobidea. Aurten martxan jartzekoak dira Atxuri eta San Mames auzoak lotuko dituen tranbiaren burdinbidearen lanak.

Tranbia, alabaina, (Bilbao Ría 2000 elkartearen datuen arabera), 2001. urtean izango da abian. Abandotik Olabeagara doan Trenbidearen Hegoaldeko Saihesbidea osatuko du eta Basurto, Abando, Zabalgunea eta Zazpi kaleen arteko ko-

munikazioa hobetzea du helburu.

Ibaiaren ondoan joango da eta 4'5 kilometro luzez eta bost eta hamar minutu arteko frekuentziak izango ditu. Hamar geltoki izango ditu eta aurreikuspenen arabera, egunean 28.000 bidaiari inguruk erabiliko du tranbia.

Aurrekontua, tranbien kostua kontuan hartu gabe —horrekin 5.000 milioitara iritsiko litzateke—, 3.400 milioi pezetatakoa da: Jaurilaritzak jarriko ditu 2.200, Bilbao Ría 2000 elkarteak 2.000 eta Bilboko Udalak gainontzeko 800.

Abandoibarran bi geltoki izango ditu: bata Ría 21 zentruaren ondoan eta pasabide berriaren ondoan bestea. Gune honetan tranbia belarrezko alfonbra baten gainera mugituko da. Halaber, RENFEk gaur egun inguru honetan duen zerbitzua ordezkatzeko du eta ikasleak hurbilduko ditu Deustuko Unibertsitate. Abando eta San Mamesen egokitu dituzten geltokiek hiriaren garraiobide nagusienekiko, hau da, Metroa, RENFE eta autobus lineekiko konexioa ahalbideratuko dute ●

koentzat. Abiadura Handiko Trenak ere Abandon edukiko luke geltokia.

Garraio geltokiak ez dira Intermodalaren proiektuan aurreikusten diren lan bakarrak. Geltokia kudeatzen duen Elkarteko arkitekto Joseba Martinezek azaltzen duenez, «garraioaren jardura txikia denean geltokiak basamortuaren antza izan lezake eta horregatik erabilera gehiago ematea erabaki da». Alde batetik, aipatu gune komertzialez gain, itxura borobileko eraikina egingo dute, bertan hotela eta bulegoak egongo direlarik. Bestetik, Geltokia bera inguratuz, etxebizitza erresidentzialak eraikiko dituzte. Azkenik, 2.000 kotxeentzako aparkaleku erraldoi bat egingo dute.

8 urtetan 40.000 milioi pezeta gastatuko dira

Geltoki Intermodala errealtitate bihurtzeko zortzi urte inguru behar dira. Proiektua kudeatzen duen Elkarteko arkitektoak aurtan zenbait urrats emango dela espero du, Foru Aldundiko aurrekontuetan Geltokirako diru kopuru bat aurreikusita baitago. «Proiektua martxan jarri ez bada, ez da diru arazoagatik, lehenasun arazoagatik baizik. Erakunde publikoak ados jarri behar dira» azaltzen du Martinezek.

Abandoko Geltoki Intermodalak 40.000 milioi pezeta-tako kostua aurreikusita dauka. Sektore publikoak, hots, Eusko Jaurlaritzak eta Bizkaiko Foru Aldundiak 25.000 jarriko lituzkete, gainerakoa berriz, sektore pribatuak. Azken sektore honek sortuko lituzkeen plusbalioei esker, administrazioak urtero jarri beharreko diru kopurua askoz ere gutxiago izango litzateke. Erakundeak egindako ikerketa baten arabera, Eusko Jaurlaritzak eta Aldundiak 650 milioina jarri beharko lituzkete urtero ●

BILBAO

FERIAS PROFESIONALES

Trade Fairs

ALIMENTACIÓN

Food Trade

EUROALIMENTACIÓN

Alimentación. Dietética.
Food Trade. Dietetics.
EUROHOSTELERÍA
Restauración y Equipamiento.
Restoration and Equipment.

BIENES DE CONSUMO

Consumer Products

BISUTERÍA

Regalo y complemento de Moda.
Fashion Jewellery, Gift and Accessories.

EXPOBODAS

Exposición para Bodas y Comuniones.
Wedding Equipment Show.

EXPOCONSUMO

Consumo. Consumidor.
Consumer Goods.

RECENORTE

Máquinas Recreativas.
Game Machines.

COLECTIVOS

Groups

NAGUSI

Servicios y Actividades para los Mayores.
Services and Activities for the Seniors.

PIN/UGP

Parque Infantil de Navidad.
Christmas Children's Park.

CONSTRUCCIÓN

Construction Industry

AMBIENTE

Instalaciones.
Housing and Building Appliances.

INTERARK

Arquitectura Interior. Diseño.
Interior Architecture and Design.

CULTURA

Cultural Activities

ALMONEDAS

Feria de las Almonedas.
Almonedas Exhibition.

ANTICUARIOS

Antigüedades.
Antiques.

FOSMINER

Minerales y Fósiles.
Minerals and Fossils.

EQUIPAMIENTO COMERCIAL

Commercial Equipment.

DENDA

Servicios y Tecnología para el Comercio.
Business Services and Technology.

EQUIPAMIENTO INDUSTRIAL

Industrial Technology & Equipment.

AUTOMACIÓN

Sistemas y Componentes para Maquinaria.
Machine Systems and Components.

BIEMH

Máquina Herramienta.
Machine Tool.

ELEKTRO

Electricidad. Electrónica.
Electricity. Electronic.

EUROMÁTICA

Aplicaciones de la Informática.
Applications of Computing Science.

EUROMOTOR

Automoción.
Automotion.

MANTENIMIENTO

Mantenimiento.
Maintenance.

SIDEROMETALÚRGICA

Industria Siderometalúrgica.
Iron and Steel Industry.

SOLDADURA

Soldadura.
Welding.

TRASMET

Tratamiento de Superficies.
Surface Treatment.

FERRETERIA Y BRICOLAGE

Hardware & DIY

FERROFORMA

Ferretería. Menaje. Bricolage.
Hardware. Kitchenware. D.I.Y.

GESTION DE EMPRESA

Business Management

FRANQUICIA

Franchicia.
Franchising.

PREST

Formación y Empleo.
Training and Employment.

INDUSTRIA MARITIMA

Maritime Industry

EUROFISHING

Industria Pesquera.
Fishing Industry.

SINAVAL

Industria Naval.
Naval Industry.

MEDIO AMBIENTE

Environment

ECOPROCURA EUROPA

Producto Verde y Gestión Medioambiental.
Eco Product and Environmental Management.

PROMA

Medio Ambiente.
Environment Protection.

OCIO. DEPORTES. TIEMPO LIBRE

Sport & Leisure

CYCLE

Bicicleta y Accesorios.
Bicycle and Accessories.

CYP

Armas y Material de Caza y Pesca.
Arms and Hunting and Fishing Material.

EURONIEVE

Viajes y Material de Nieve y Montaña.
Trips and Snow and Mountain Material.

EXPOSICIÓN CANINA

Dog Show.

EXPOVACACIONES

Turismo y Tiempo Libre.
Tourisme and Leisure Time.

NAUTIC

Deportes náuticos.
Nautical Sports.

SERVICIOS

Services

ENATEL

Energía, Agua y Telecomunicaciones.
Energy, Water and Telecommunication.

FITRANS

Transporte y Logística.
Transport and Logistics.

SUBCONTRATACIÓN

Subcontracting

SUBCONTRATACIÓN

Subcontratación.
Subcontracting.

TECNOLOGÍA

Science & Technology

FOROTECH

Nuevas Tecnologías.
New Technologies.

FERIA INTERNACIONAL DE BILBAO BILBOKO NAZIOARTEKO ERAKUSTAZOKA

Apdo.468 - 48080 Bilbao Tel. (34) 94 428 54 00 - Fax (34) 94 442 42 22 - www.feriaint-bilbao.es

B e r e z i a

1995eko azaroan Bilboko metroaren lehen linea martxan jarri zen. Iaz, 49 milioi bidaiari inguru izan zituen. Bigarren lineak San Inazio eta Sestao lotuko ditu eta 2006. urtean bukaturik egongo da.

METROAREN LINEA BERRIA 2006. URTERAKO

Bilboko metroak 1995eko azaroaren 11n egin zituen lehen metroak. Martxan jarri zenean, hirialdean egunean 1.150.000 bidaia egin zen, horietako 500.000 baino ez herri garraioetan eta errepideak gainezka zeuden. Trafikoa eta herri garraioaren kalitatea hobetze aldera metroa abiarazi zuten.

Egun lehen linea martxan dago, Plentzia eta Bolueta lotzen dituen. Linea honetan dauden 27 geltokietatik 24 tren igarotzen dira bost minuturo.

Iaz, 49.102.360 lagunek erabili zuten lurrazpiko tren, aurreko urtean baino 7'3 milioi erabiltzaile gehiagok. Igoera nabarmen hori 1997ko azken sei hilabetezabaldutik zirenean Kasko Zaharra eta Bolueta geltokiei esker gertatu da.

1999ko berritasunik deigarriena larunbat gauean jarri duten metro zerbitzua izan da. Urtarrilaren 23tik aurrera gaueko hamaiketarik goizaldeko ordu biak arte metroa da-

go ordu erditik ordu erdira eta ordu horretatik goizaldeko seiak arte, ordutik ordura.

Autofinantziazio maila oso altua lortu du

Gaueko zerbitzu honek arrakasta handia izan du. Lehenengo bederatzi asteetan 161.000 lagunek erabili zuten zerbitzu hau. Iragan urtean, bidaiari gehien izan zituen eguna, maiatzaren 15a izan zen: 234.413 pertsonak erabili zuten metroa egun hartan. Marka hau oraindik ez da gainditu.

Bilboko lurrazpiko trenaren lehenengo lineak 100.000 milioi pezetako kostua izan du. Metro Bilbaok bere baliabideekin finantzatu zuen iazko aurrekontu osoaren % 91,6 eta ondorioz, Eusko Jaurlaritzak eta Bizkaiko Foru Aldundiak 300 milioi pezeta jarri behar izan zituzten, 1997ko diru kopuruaren erdia. Metroak 3.949 milioi pezeta eskuratu zituen iaz diru sarreraren bitartez, aurreikusitakoa baino 424 milioi gehiago. Gastuei dagokienez,

Iaz 49.102.360 lagunek erabili zuten lurrazpiko tren.

4.248 milioi pezetako gastuak izan zituen, aurreikusitakoa baino 273 milioi gutxiago.

Bigarren lineako lanak 2006. urtean martxan

Metroak etorkizunean kilometro gehiago izango ditu zeharkatzeko. San Inazio eta Santurtzi lotuko dituen bigarren lineako obrak abian daude. Linea honek ibaiaren ezker alde zeharkatuko du Barakaldo, Sestao, Portugalete eta Santurtzi hamar geltoki izango dituelarik.

Bi fasetan burutuko dute bigarren linea. Lehendabizikoan, San Inaziotik Urbinagarako (Sestaorako) sei kilometro tramo egingo da. Metroaren lanak kudeatzen dituen Bizkaiko Garraio Partzuergoko teknikoek hitzetan, linea berria 2001. urtean bukatuta egongo da. Metroa Sestaora heltzeko bi urta falta dira oraindik ere, bai-

na aurtengo lanen artean Santa Teresako tunelaren zultzea eta Barakaldoko Anzio geltokiaren eraikuntza dira aipagarrienak.

Bigarren faseak ostera, Urbinaga eta Santurtzi lotuko ditu eta bost kilometro inguruko luzera izango du. Zati honek lau geltoki izango ditu eta 2006. urtean martxan egotea espero dute Garraio Partzuergoko arduradunak.

Bigarren linea honetatik hamar tren unitatek garraiatuko dituzte bidaiariak. Unitate berriak Beasaingo CAF enpresak egingo ditu eta bakoitzek 712 bidaiari sartzen dira. Tren unitate bakoitzak 1.000 milioi pezetako kostua izango du.

Bigarren lineak guztira, 38 milioi pezetako kostua aurreikusita dauka. Kostu osoa Eusko Jaurlaritzak eta Bizkaiko Foru Aldundiak hartu dute beregain erdibana ●

Eguneko lineak Plentzia eta Bolueta lotzen ditu, bigarrenak San Inazio eta Santurtzi batuko ditu.

ALBERTO ELOSEGI

Bilbotik hamar kilometrora, Zamudion, teknologi parkea dago. Zamudioko Teknologi Elkartegia ezinbesteko ardatza izan da geroago Gasteizen eta Donostian eratu direnentzat. Egun 84 enpresa daude bertan, iaz 58.000 milioi pezeta fakturatu zituztenak.

TELEKOMUNIKAZIO ENPRESEN PARKEA ZAMUDION

Bizkaian, Araban eta Gipuzkoan, punta-puntako teknologia garatu eta kalitate handiko zerbitzuak eskainiko dituzten enpresen erakartzearen aldeko apustu handia egin da. Hiru probintziek gero eta handiagoak diren eta ekonomikoki garrantzi gehiago duten Teknologi Elkartegi bana dute. Hirurek helburu jakin batzuk dituzte: industria eta teknologiararen arteko kooperazioa bultzatu, industria unibertsitateko ikerkuntzarekin lotu eta inobazioaren kultura eta teknologia hedatu.

Zamudioko Teknologi Elkartegia beste bien aitzindaria izan da. Lehenengo enpresa duela hamar urte kokatu zenean, Zamudio, Euskal Herrian ezekiz, Espainiako enpresa gune garrantzitsu bilakatu da.

Egun Elkartegiak goi teknologi eta berriztapen asmo argia duten 84 enpresa ditu. 2.800 lagunek lan egiten dute eta ekonomikoki duen indarra adierazteko ondoko datua eskaintzen dute arduradunek: 1998an bertoko enpresek, guztira, 58.000 milioi pezeta fakturatu zituzten.

Informazioaren teknologiak, eta informatika

Informazioaren teknologia sektore inportanteenetarikoak da Zamudioko Teknologi Elkartegian. Espainia osoan telekomunikazio enpresen kontzentrazio handiena du eta beraz, alor hau inbertsio gaita-

Zamudion 84 enpresa daude eta 2.800 langile ari dira lanean.

sun handia duen atala da. Hamalau enpresa telekomunikazioen munduaren inguruan aritzen dira eta berauetan 650 langile daude. Ericsson, Airtel eta Euskaltel enpresak, kasu, Zamudion daude.

Ingeniaritzak eta informatikak ere toki garrantzitsua dute Teknologi Elkartegian. Parkean dago, adibidez, Software

Bestalde, I+G izeneko zentroak aipatzea ezinbestekoa da. Honi dagokionez, ikerkuntzaren inguruan aritzen diren bost zentro teknologiko daude. Hauen eta unibertsitatearen arteko hurbiltasunak, teknologi transferentzia prozesuak bultzatzen ditu. Beraz, Zamudioko Teknologi Elkartek komunikazio azpiegitura gisa egiten du

Teknologia Parkeen Sareak hartu duen garrantzia dela-eta, 2001. urtean mundu mailako kongresua burutuko da

Institutu Europarra. Teknologi Elkartegiaren arduradunen hitzetan, informatikako Institutu garrantzitsu honek Zamudion kokatzea erabaki zuen Euskal Herriak industriari dagokionez duen ohitura luzeagatik eta di-tuen azpiegitura tekniko eta komunikazioengatik.

lan, formakuntza zentro, ikerkuntza zentro eta enpresen arteko harremana erraztuz, ahalmen teknologikoak ahalik eta hobekien baliatzeko.

Zamudioko parkean elektronika, ingurugiroa eta aeronautikarekin zerikusia duten ekintzak burutzen dira. Aero-

nautikari dagokionez, Industria de Turbo Propulsores enpresa erraldoiak du egoitza Zamudion. 1999rako enpresa honek 25.000 milioi pezeta baino gehiagoko fakturazioa aurreikutsita dauka.

750.000 metro karratu gehiago

Zamudioko Teknologi Elkartegian dauden eraikinek 45.000 metro karratuko gainazalera betetzen dute. Iaz, alokatzen diren eraikin hauen % 95 beterik zegoen. Hauek lehen-dabiziko faseari dagozkion datuak dira baina Elkartegia handitzeko bigarren fasea martxan dago. Parkea handitzeko-tan denez, 323.000 metro karratu industria-partzela gehiago eskaini dira, erabat urbanizaturik daudenak eta zuntz optikoa bezalako telekomunikazio sareak dituztenak. Guztira, Elkartegiak 750.000 metro karratu gehiago izango ditu.

Euskal Herrian ditugun hiru parke teknologikoek guztira, 195.000 milioi pezetako fakturazioa dute urtero. Egun 132 enpresa daude eta 5.000 langile inguru. Hala ere, urte honen bukaerarako 150 enpresa izatea eta langileen kopurua 6.000ra igotzea espero dute teknologi parkeen arduradunek.

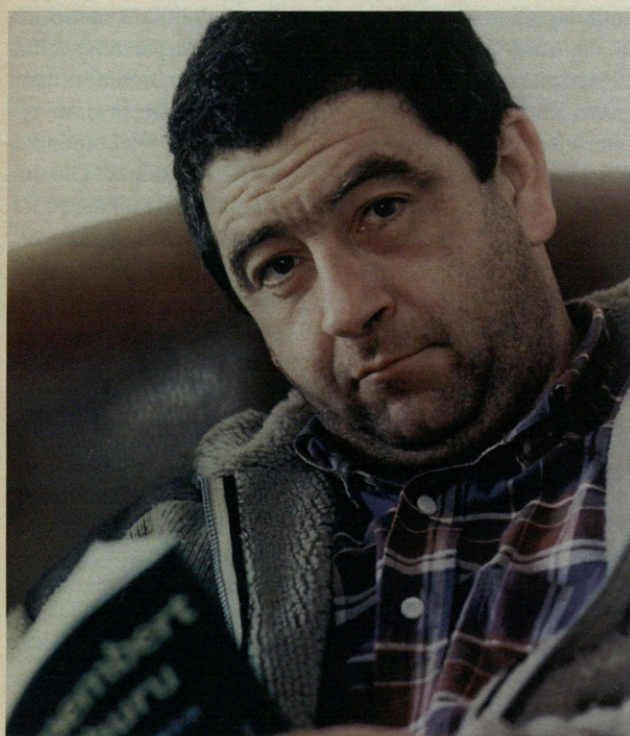
Euskal Herrian, Teknologi Parkeen Sareak urtetik urtera gero eta garrantzi gehiago du. Hori dela kausa, 2001. urtean Bilbon, Teknologi eta Zientzia Parkeen Mundu mailako Kongresua burutuko da ●

J O N A L O N S O

“IKUSPEGI ERREALISTA KONBENTZIO BAT DA”

Saiakera bat eta nobela bat ezagutzen genizkion iruinseme honi; «Camembert helburu» lanean, berriz, genero bi horiek liburu bakarrean uztartzea lortu du. Saramago itzultzen dihardu orain, Juanjo Olasagarreren «Mandelaren Afrika» gaztelerara bihurtu eta gero.

ALBERTO ELOSEGI

■ Inpresionistek errealitatea ikusteko beste modu horiek azaleratu nahi izan zituzten».

Hasieran saiakera egiteko asmoa ei zeneukan. Azkenean, aldiz, saiakera nobelatuaren aldeko hautua egin duzu. Zera esana zara, hala ere: «Nobela saiakeraren mesedetan dator, ez alderantziz. Saiakera da lehen, eta gero nobela».

Ezer baino lehen zera aipatu nahi nuke: Euskaigintza Elkarlanean Fundazioak beka batzuk eman zituen, eta horietarik bi saiakeraren alorrari eskainitakoak ziren. Nik saiakera atalerako aurkeztu nuen nire proiektua, eta hasierako asmoa ere hori zen: saiakera egitea, alegia. Dena den, hasierako proiektu horretan ere baziren gauza batzuk narratiboak zirenak, asmoa ez baitzen saiakera klasiko bat egitea. Baina aurrera egin ahala, geroz eta indar gehiago eman nion parte narratiboari.

■ Benetan jazotako gertaera bat hartu duzu abiapuntutzat nobelaren mataza korapilatzen joateko: «Camembert» margo-lanaren lapurreta.

Lapurreta hori benetan jazotakoa da, bai. 1948an izan omen zen lapurreta bat, baina liburuan aipatzen dena 1982an izaniko bigarren lapurreta bat da; hori guztia benetan jazotakoa da, eta aipatzen ditudan datuak ere egunkarietatik aterata daude.

■ Frantses ikastaro bat egitera joan eta saiakera proiektu batekin itzuli zinen Okzitaniatik...

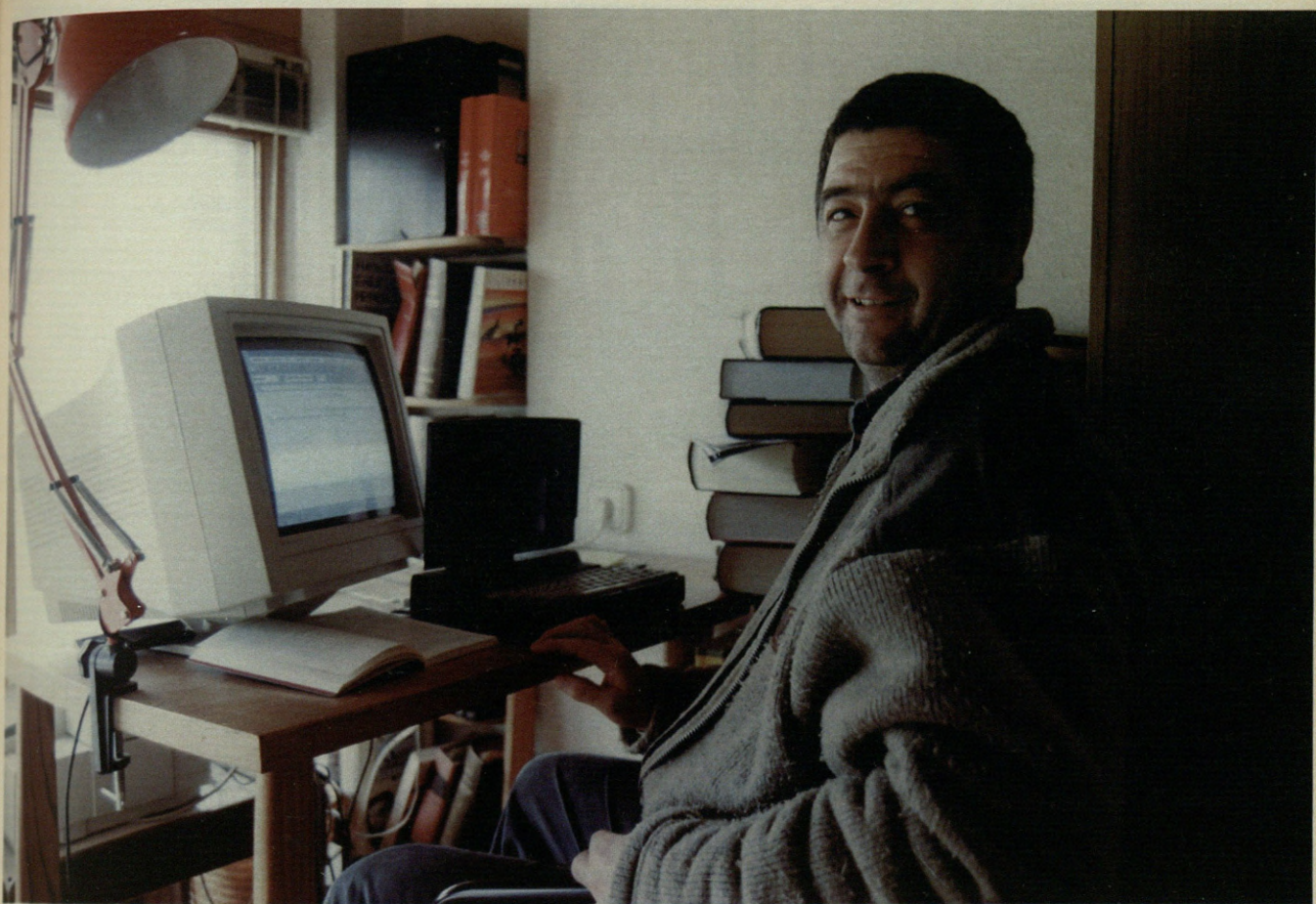
Hau Albi izeneko hiri txiki batean jaio zen. Albi Toulousetik gertu dago, eta aurtengo udan lau urte beteko dira ni hara frantses ikastaro bat egitera joan nintzela. Lehenbiziko asteburuan Albira joan ginen Lautrecen museoa ikustera, eta orduantxe piztu zitzaidan pintorearekiko interesa. Alde horretatik kontuak badu, hortaz, kasualitatez zerbaite; dena dela, niri, gutxi-asko, beti interesatu izan zait pintura.

■ Bere garaian dezenteko eztabaida sortu zen Toulouse-Lautrecen inguruan...

Bai, gauza gordin eta gogorak esan zituzten berari buruz. Adibidez, bera itsusia zenez, gauza guztiak irudikatzen zituela itsusi, nahita, eta gisa horretako gauzak. Kurioso da; Toulouse-Lautrecen bere garaian afitxeekin-eta izan zuen ospea, eta jendeak orduan kontuan hartu zuen, baina batez ere kartelgile bezala, ez pintore bezala. Bera, ordea, denetarik izan zen: kartelgile, pintore, litografo, marrazkilaria... Hala ere, bera hil eta handik hogeitazero hasi ziren hauspotzen ospe hori. Hasieran, kritiko gutxi batzuk baino ez zeuden bere alde; gehienak guztiz kontra zeuden, aski atzerakoiak zirelako edo oraindik ez zirelako garai hartan mamitzen ari zen artearen bilakaerari erreparatzeko gai.

■ Liburuaren tesi nagusietako bat narrazioan zehar behin eta berriz ageri den Argensola poetaren aipuan laburbild daitekeena da: «Ez da zerua, ezta urdina ere». Alegia, ez dagoela gauzen alde bakarreko ikuspegiaz fidatzerik.

Hori da dudarik gabe funtsean liburuan gordetzen den ideia nagusietako bat. Liburuan badira hiruzpalau ideia; batzuk lotura zuzena dute Toulouse Lautrecen, beste batzuk aldiz orokorrak dira, arteari buruzko ideiak dira. Argensolaren esaldiak ideia horietako bat laburbiltzen du: artearen bidez errealitatea ikusteko modu bat islatzen du esaldi horrek. Niri ideia hori interesgarria iruditzen zait, hori delako az-

ALBERTO ELSOEGI

■ «Nobela beltzak tokian tokiko hainbat problematika azalarazteko balio izan du, eta gainera jendea libertituz».

ken buruan gaur egungo arte guztiazen jatorrian dagoena. Iragan mendearen amaierara arte errealistatzat jotzen zen arte horrekin (figurazioarekin) hautsi zuten inpresionistek, eta beste bide batzuk jorratu zituzten errealtatearen beste ikuspegi batzuk emateko. Horiek dira gero abangoardia bezala ezagutu diren mugimenduak, eta horiek guztiek ekarri gaituzte gaur egun gauden puntura. Beharrezkoa da gutxienez inpresionismoaraino atzeratzea eta garai hartako ideiei erreparatzea; alegia, zergatik saiatu ziren pintore batzuk errealtatearen beste irudi bat ematen, errealtate hori beste modu batez islatzen.

■ **Inpresionistek dena aldakorra dela eta momentuaren arabera gauzek itxura desberdina izaten dutela defendatzen zuten. Eurek ereina ote da gaur egungo erlatibismoaren hazia?**

Inpresionismoaren baitan abangoardiako mugimendu askoren hazia zegoen gordea: Cezanne inpresionista dela esaten da, baina kubismoaren aita izatea ere aitortzen zaio; hor dago Van Gogh ere, baina Van Goghi buruz zera ere esan da: bera dela

expresionismoaren aita. Gauguin ere hor zegoen, eta gerora fauvisten aita izan omen zen. Inpresionismoa pintore horiei guztiei jartzen zaien etiketa bat da, nahiz eta etiketa horren barruan artista oso desberdinak egon. Beharbada artista horiek amankomunean zuten gauza bakarretakoa honako hau da: batetik, ordura arteko giro akademikoarekin apurtzea; gero, beste alde batetik,

inpresionistek errealtatea ikusteko beste modu horiek azaleratu nahi izan zituztela.

■ **Arteari buruzko gogoetez gain, beste gogoeta asko ere ageri da liburuan. Adibidez, pertsonaia nagusiak maitasunaren ikuspegi ezkor samarra du; maitasunaren beldur dela dirudi, haren menara makurtuz gero bere defentsak oro galduko dituelakoan.**

Badago horrelako zerbait, bai: narratiboagoa den zatian badira maitasunari eta beste gauza askori buruzko apunte batzuk. Dena den, horrek beldur pixka bat ematen zidan: alegia, jendeak gehiago be-

giratzea beste maila bateko gogoeta horiei saiakerako gogoetei baino. Zergatik beldurra? Bada, gogoeta horiek askoz arinagoak direlako besteak baino, alde narratiboari interesa eta sinesgarritasuna emate aldera idatzitako apunteak baizik ez direlako, azken beltzean. Horregatik, apunte horiei ez zaie jaramon gehiegi egin behar, nahiz eta kasu batzuetan maitasunaren alderdi batzuk aztertzeke saioa egon bada goen.

■ **Alde narratiboa aipatu duzu. Alde**

■ “Hasieran kritiko gutxi batzuk baino ez zeuden Lautrecen alde; gehienak guztiz kontra zeuden”

errealtatea beste modu batez ikusi nahi izatea. Eta hori esaten dudanean zera adierazi nahi dut, Argensolak dioenaren bideetik: zerua urdina da, bai, baina hori egia erlatiboa da, hori gure pertzepzioa baino ez delako; guk zerua urdin ikusten dugu, baina nork daki benetan nolakoa den hidrogeno atomo bat? Beraz, horrek zera esan nahi du: funtsean, ikuspegi errealista konbentzio bat dela, gure pertzepzioa baino ez dela, eta ez dagoela zertan pentsatu mundua horrelakoa (eta soilik horrelakoa) dela. Nik uste

ALBERTO ELORRIAGA

■ «Nire asmoa ez zen saiakera klasiko bat egitea».

horretan maiz agertzen den beste kontu bat honako hau da: mundura euskaldun gisa agertu nahia, besteen ezin ulertua, gure kontraesan eta ezinak...

Hori hein batean autobiografikoa ere bada. Ni Albiko museoan egon nintzeanean, adibidez, Euskalgintza Elkarlanean fundazioak egindako eskutitza erakutsi nien, eta ikusi nuen nola haintzat gauza bitxi eta arraroa zen; «*hau euskaraz da, ez?*» galdetu zidaten, eta harrituta gelditu ziren. Ni han izan nintzen garaia, gainera, aski garai latza izan zen: abuztua zen, eta uztailen Blancorena izan zen, eta horren ondoren jaso zuten informazioa... Orduan bederen bazegoen prebentzio moduko bat euskaldunen kontra. Komunikazio problema izugarria dago; zuk euskalduna zarela azaldu nahi baduzu, zera esaten dizute lehenengo eta behin: ea jendea akabatzaren ibiltzen den horietakoa zaren. Eta noski, hori guztia azaltzen hasi behar baduzu (frantsesez gainera) gauzak izugarri nahasten dira.

■ Zati batzuetan nobela beltzaren traza du liburuak: erregistroak direla, hizkerarela, Chandler gogora dakarten pertsonaien gogoetak direla...

Nobela beltza deitu den horrek gauza asko egiteko bidea ematen duela iruditzen zait, baldin eta egoera eta garai batera

egokitzen baduzu. Esan nahi dut: gaur egun jada ia inork ez du nobela beltzik egiten Hammett edota Chandlerrek egiten zuten moduan, baina haien ereduetatik abiatuta sekulako garapena izan da. Adibidez, ustelkeria goren puntuan zegoenean baina horri buruz literarioki inork ezer esaten ez zuenean, Leonardo Sciasciak oso nobela ederrak egin zituen, ustelkeria hori guztia modu dotorean salatuz. Nobela beltzak tokian tokiko hainbat problematika azalarazteko balio izan du, eta

normalean jendea libretutuz gainera. Alde horretatik, iruditzen zait nolabaiteko nobela beltza (hasiera eredu hartatik aski urruntzen dena baina ezaugarri batzuk gordetzen dituen) aproposa dela inor aspertu gabe gauza batzuk kontatzeko.

■ Liburuan Montalbán ere aipatzen duzu. Batzuetan omenaldi modu-

koa egin nahi izan diozula dirudi: protagonistaren bikote-harremanak Charo eta Carvalhorenaren traza dauka, bera ere politikoki ezkertiarra izana da, gustuko du sukaldian jardutea...

Egia da. Protagonistak kartzelan pasatako aldiari buruz hausnarrean diharduenean ere... Hammett aipatzen da, baina Montalbán ere hor dago: beltzetik abiatuta, Espainiako Trantsizioari buruzko

■ **“Beharrezkoa da gutxienez inpresionismo-raino atzeratzea eta garai hartako ideiei erreparatzea”**

Hamarrekoa

TXEMA ARANAZ

«Hainbat gauza erakutsi ditu euskal edizioaren munduan. Euskaraz ez jakitea zaio arazo»

MIKEL BUJANDA

«Aitzindaria eta langile saiaturia»

MIGUEL SANCHEZ OSTIZ

«Bere idazle-ibilbideak erakusten du nafar erdaldun batek odol-tantoz ordaindu behar duela nortasun literario bat eraikitzea gaztelaren itsasoaren erdian»

HENRI TOULOUSE-LAUTREC

«Muturreko kontraesanen artean bizi izan zen artista handia»

JOSE SARAMAGO

«Jende humanua jende perrua nagusi den tokian»

ASISKO URMENETA

«Desinhibitua, ahoz eta lapitzez»

ALBERTO BARANDIARAN

«Ate bat ireki du, berarentzat eta bere atzetik datozenentzat»

PABLO ANTOÑANA

«Gerra ondorengo Nafarroako idazle guztien aitaurrena. Idazle osoa mitxoleta-zelaiaren erdian, joteroen lurraldean... Latza, gero»

PATZIKU PERURENA

«Bi gauza behintzat oso ongi egiten dituz dotore idatzi eta zirikatuz»

TXEMA LARREA

«Bilbo-Iruñea eta Iruñea-Bilbo bidea agudoen egin dezakeen garraibidea, hegazkinak edo “La Burundesa”k baino agudoago, noski»

■ «Niri, gutxi-asko, beti interesatu izan zait pintura».

ikuspegi oso bat emateko gauza izan da, eta gainera jendea libertituz. Nik beti izan dut gustuko, eta normala da tarteka hori islatzea. Esate batera, Kataluniako burgesia kritikatzeko duenean, zera azaltzen dizu: nola haiek, antifrankistak izateaz gain, oso aberatsak ere baziren (asko bai behintzat),

eta azken beltzean haientzat hura guztia pose bat zela neurri batean, gero, urteen bueltan, aitaren administrazio kontseilura itzultzeko modua eduki dutelako. Ostia pare bat jasoko zuten gehien jota, baina, zeharka bada ere, beren gurasoen morroiak izan dira. Euskal Herrian, ordea, hori ez da horrela izan. Hemengo mugimendua bestelakoa izan da, eta horrek gureaz ere mintzatzeko bidea ematen dizu.

■ **Enekoitz Ramírez** protagonistak gogoeta dextente egiten du frankismo garaiko militantziaz eta egungo egoeraz. Gogoeta hau ere irakurri diogu liburuan: «*Ale gutxi libratu da, gutxi eutsi dio gutxieneko duintasunari; edo, beharbada, ez hain gutxi. Asko izatea ere litekeena da, baina berdin da: asko edo gutxi, bizien mundutik desagertu dira, ez dira inor, ez daude inon*».

Ni orduan oso gaztea nintzen, baina Franco hil aurreko eta hil ondorengo urteetan aurrean ibilitako jende asko ikusi eta orain zertan gelditu diren ikustea... Deigarria eta penagarria iruditzen zait. Beharbada horietako askok oso duin izaten segitu du, baina azkenean bakoitza bere zuloan geratu da; alegia, euren duintasuna mantentzearen ordaina hori izan dela: bulegari edota tabernari izatea, egunean zortzi orduz lan egitea eta gero etxera joan eta bi-

■ «Duinago izan direnak albo batera geratu dira».

zita publikotik desagertzea. Hori asko gertatu da. Hor badago belaunaldi oso baten frustrazioa: duinago izan direnak albo batera geratu dira, eta bizitza publikoan segitu duen askok guztiz bestelako mezua zabaltzen du orain ●

♦ AITOR ZUBEROGOITIA

T a n t o a

■ **Fermin Erbiti**
Kazetaria

Lankide eta aurkaria

Iruñeko kirol elkarte bateko frontoian ezagutu nuen Jon Alonso. Alonso pilotaria kementsu, lehiatsu eta grinatsua zen eta asteazkeneroko norgehiagoek erakusten dutenez 15 urteren buruan berdin segitzen du. Jon partida irabazteko ahalegin guztiak egiten dituen atzelari seguru horietakoa da.

Literaturan, pilotan bezala, bada lehen aukera ikustean tantua landu gabe eta postura zailenetik txokoan deigarrikeria egiten saiatzen denik. Egia da horrela jokatzu gero, noizean behin, sekulako tantua lor daitekeela. Partida irabazteko, ordea, ez da bide hoberena izaten. Jonen ibilbidea ikusita, begi bistan dago literaturan pilotan bezala aritu dela: tantua landu, txukun jokatu, arriskuari muzin egin gabe. Toulouse-Lautreci buruzko entsegu-nobela da, nire aburuz, horren froga nabarmena.

Literaturatik bizitzea ezinezkoa denez, Jonek ere itzulpengintza du ogibide eta azken

urteetan Nafarroako Parlamentuan aritu da foru legeak euskaratzen. Politikoen literaturarak, ordea, ez du zer ikusirik Saramagorenarekin. Jonek, jakina, «Lisboa setiatu zutenekoa» nahiago du foru legeak baino. Ez da harritzekoa.

Urte askotako gehiegizko dosiak eragindako ajeak sendatzeko urtebete baino gehiago darama politikoen literaturatik urrun. Aurkitu dituen sendabideak ez dira nolanahikoak: Toulouse-Lautrec hasieran, Saramago orain, ipuin ikastaroak, mota guztietako itzulpenak eta «Sormenari leiho», asteartero elkarrekin egiten dugun irratsaioa.

Astearteroko lankide eta asteazkeneroko aurkaria da Jon niretzat. Astearteetako elkarrekin prestatu eta egiten dugu. Asteazkeneroko norgehiagokan zeharka begiratzen diot aurreko koadroetatik. Izan ere, badakit tantua landu ondoren, ezker paretean sarturik ikusten banau, arriskatu egingen duela. Literaturan bezala ●

E Z P

PRINTZA

EUSKARAREN EGOE-
RA NAFARROAN

«7 baietz!» unibertsitate-ko ikasleen aldizkariaren 16. aleak euskararen egoera Nafarroan du gai nagusi. Aingeru Epalza Nafarroako Ikastolen Elkarteko lehendakari eta idazleak gai honen inguruan esandako hitz kritikoak ekarri ditugu tarte honetara:

«Lege aldaketa beharrezkoa da, baina aldaketarik handiena —batak bertzea ekarriko baitu, deusek ekartzekotan— Nafarroako gizartearen gauzatu behar dugu, eta hori ez da lortuko euskalduntze mugimenduak bere jardunbidea, bere helburuak eta lan egiteko moldea aldatzen ez duen bitartean. Euskaltzaletasunak ezin du abertzaletasunaren balizko garaiaren baten esperoan egon —Nafarroan, bederen, hurrengo hamarkadetan ez da halakorik emanen—, ghettotik ateratzeko.

Euskaltzaletasunak, beraz, esparru abertzaletik kanpora atera behar du, bere baitan itoko ez bada, eta horrek gaurdainoko mezu, estrategia eta bide zaharrak behin betikoz ehorztea eskatzen du, berriak abiarazi ahal izateko. Nafarroako Ikastoletan, bederen, gero eta garbiago dugu gure ikastetxeak ez direla abertzaleen klub pribatuak izaten ahal».

MAIATZAREKIN BATERA DANTZA

MAIATZA gertu da eta horrekin batera dantza garaikidea dator Donostiara. Baina ez Donostiara bakarrik, aurtengoan Maiatza Dantza-nek Gipuzkoako hiriburutik beste herri batzuetara egingo baitu salto: Irun, Lasarte-Oria, Azkoitia, Arrasate eta Beasain. Eskaintza zabala du maiatzaren 6an abiatu eta 28an amaituko den 16. edizio honek: Compagnie Castafiore, Emio Greco, Compagnie Quat'Zarts... Ohiko emankizunez gain bestelako ekintzak ere aurreikusita daude, hala nola, kaleko dantza, Artelekuk antolatutako tailerrak, dantzarenganako sentsibilizazio egitaraua edota Maiatza Dance Festa.

EUSENOR ITXITA DAGO

EUSENOR (Euskal Entziklopedia Orokorra) elkarte bere jarduna etenda dago azken hilabeteotan. 1991an sortu zuten Elhuyarrek, UZEIk, Ikastolen Elkarrekin eta Elkar argitaletxeak, buru Andoni Sagarna ipiniz, eta Gazteen Entziklopedia izan zen argitaratu zuen lehen obra handia; geroztik Eusenorrek bultzatutako proiektu nagusia Euskal Hiztegi Entziklopedikoa izan zen. Bere arduradunek 1993ko abenduan ARGIAri deklaratu ziotenez, obra entziklopediko honez gain, «erreferentzi obrak burutzeko egitura instituzional bat sortu eta etorkizuneko tekno-

ALBERTO ELOSEGI

logia berriak euskararen zerbitzuan jartzea» zen Eusenorren muina, gero Klaudio Harluxet fundazioak bere egingo zuena. Eusenorrek barne birmoldaketa bat egin zuen 1998an eta urtarri honetatik itxia dago.

AUTOR BAYO

■ Eusenorren sorrerako aurkezpena.

BERRARGITALPENAREN APUSTUA

ELKARLANEAN etxeak Aturri izeneko bilduma berria sortu du. Mende honetako idazleen lanak berrargitaratzea du helburu bildumak. Iparraldeko idazleei garrantzi berezia emanez. Hizkuntza aldetik testuok duten balioa izan dute irizpide arduradunek. Bildumaren barruan hainbat azpisail aurreikusi dute. Lehena Idazlanak izenez bataiatu dute eta mende honetako hildako idazleen obra agortuak kaleratuko ditu. Lehen alea salgai dago jada: Pierre Narbaitzen «Katalinen gogoetak». Udazkenean Iparluma azpisaila jarri nahi dute abian, hainbat idazlek han eta

HITZ BITAN

● Udaberriarekin batera literatur produkzioak gora egingo du eta, ondorioz, baita literaturaren inguruko adierazpenak ere. Atxagak esandakoa da ondoko esaldia: «Literaturan hurbileko munduarekiko lotura aurkitzen ahalegintzea gauza ona da» ● Andolin Eguzkitzak, beste lotura baten beharra somatzen du, idazlearen eta gizartearen arteko lotura: «Gure euskal gizartearen idazle jendearekiko dagoen arazo nagusietariko bat da idazleek ez dutela dagokien lekua betetzen» ● Beharrak beste alor batean ikusten ditu Jean-Baptiste Orpustan unibertsitate irakasleak: «Egungo literatura

L A K

hemen argitaratutako artikuluak bilduz.

MUSIKA BESTA MIARRITZEN

DATORREN asteazkenetik igandera, hau da, apirilaren 21etik 25era Miarritzeko Besta Musika burutuko da bederatzigarrenez. Edizio honetan Euskal Herriko musikariei eta artista gazteei toki berezia eskaini nahi zaie. Estreinako kontzertua Donostiako Orfeoia eta Euskadiko Orkestrak eskainiko dute.

IRAGARKO FINKATUZ

ARRASATE Komunikabideak (Arko) publizitate agentzia bat sortuko du aurten. Agentziaren nondik-norakoak erabat finkatzeke daude oraindik, baina Iragarko izena izango duela dagoeneko erabakia dute. Besteak beste, «Arrasate Press»eko, ATBko eta EAEko udal euskaltegien publizitatea kudeatuko du agentzia berriak azken

KULTURALDIA BAIGORRIN

Abiatu da dagoeneko Baigorriko euskal kulturaldia. Iragan igandean, apirilak 11, jarri zen martxan egitaraua eta maiatzaren 15a bitarte hainbat ekitaldi burutuko da. Nafarroaren eguna zena, urteen poderioz zabalduz joan da eta iaz 15 egunetan zehar hainbat ekintza burutu bazen, aurtengoan hilabete luzea iraunen du Baigorriko kulturaldiak. Ohiko xedeari jarraiki, hots, euskal hizkuntza eta kultura bultzatzeko helburuarekin, kontzertuak, mintzaldiak, antzerkia, bertso saioak eta beste hainbat emanaldi eskainiko dira datozen 30 egunetan.

batzar nagusian adierazi bezala. Batzar horretan, beste gai batzuren artean, 1998ko aurrekontuak azaldu ziren autofinantziazio mailaren igoera azpimarratuz. Publizitate agentziak aurtengoan igoera hori bultzatuko duela pentsa daiteke.

■ Arkok publizitate agentzia sortuko du.

■ K. Bernaola.

IZENAK

Karmelo Bernaola otxandioar konpositorea omenduko du aurtengo Donostiako Musika Hamabostaldiak. Ekitaldiak 60 urte beteko ditu eta Bernaolak berriz 70. Zimmerman, Berganza eta Maazel izango dira entzungai, besteak beste, jaialdian.

Amalur abesbatzak EMI disketxearekin kontratua sinatu berri du. Donostiako abesbatza honek hiru disko grabatuko ditu. Lehenaren grabaketa heldu den astelehenean, hilak 19, abiatuko da.

Daniel Landart Donizirik idazleak, bost urte literatur lanik argitaratu gabe egon ostean, «Anaiaren azken hitzak» eleberria kaleratu du Elkarlanean etxearekin. Bertan, zalan-taz beteriko protagonistaren bitartez, Ipar Euskal Herri sakonaren erretratua egiten du Landartek.

■ Daniel Landart.

egitean ez dut batua lehentasuna beharrezkoa ikusten (...) Euskalkien berdintzea baino hurbiltzea posibilitatu behar da (...) Nik uste hortik etorriko direla literatur lan hoberenak»
 ● Literatura alde batera utzita, antzerkiaren inguruan ere bada bere iritzia eman duenik;
 Nagore Aranburu aktore gazteak esanak dira hauek: «Hemen eskoletan antzerkia ez da bultzatzen, antzerki eskolarik ez dugu... eta hori gure kontra doa, ez dagoelako ikusle hezik, kalitatezko zerbait eskatuko duena» ● Ez dirudi Lukax Dorronsoro iritzi berekoa denik: «Euskal antzerkia ibiltzen ikusten dut, eta hori bizi den seinale da» ●

Fantasia eta errealtitatea (eta II)

Horixe gertatu ei zen seguruenik duela 5.500 urte inguru, indoeuroparrak Kaspio aldetik Europara jaitsi zirenean. Ordurako, klima lehorragoaren eraginez, preindoeuroparrek beren ibaiertzeta hiriak utzi eta nekazaritza abeltzaintzara igaroz omen zihoazen, auzune sakabatuak eraikiz mendialderago. Horretan, indoeuroparrak sartzen zaizkie, abeltzaintzan espezializatuak, ekonomi sisteman, hizkuntzan eta kulturen ordezkapena gertatzen delarik. Inbasioa baino gehiago, beraz, barne-hazkunde krisia. Nik ulertzen dut Malloryren ahalegina bere arbasotzat dauzkanak gaizki ez uzteko, ariar gerlariaren mitoa eraisteko...

Nik ere uste dut herri orotako jendeak antzekoak garela. Horrek ez du kentzen, halere, sistema eta ideologietan alde handiak izan daitezkeela kultura batetik bestera (eta indoeuroparrek sinbolotzat gerra-aizkora eta jainko gerlariak edukitzea ez zela izango apaindura motibo hutesez).

PREINDOEUROPARRAK beren hiriak borondatez abandonatzea ere hipotesia bat gehiagotzat har daiteke, nahiz eta zail egiten zaidan sinestea ekonomia mixtoan (nekazaritza,

abeltza, arrantza, merkataritza) oinarritutako populazio osoek beren ibaiertzeta hiriak abandonatzea abeltzaintzara dedikatzeke. Ez ote ziren izango segurtasun arazoak? Baina Malloryren hipotesia egia balitz, abeltzain baltzarrek eta etorkinek bazkaleku berberak lehiatu beharko zituzten eta hura ez zen izango zelai gozoa elebitasuna praktikatzeko. Bestalde, zergatik isiltzen ote du Malloryk garai bertsuko zenbait datu arkeologiko ziur, esaterako, Lerna eta Eutresis hirien suntsiketa indoeuropar haien es-

kutik?

Gaurkora itzuliz, beldur naiz etorkizunean beste horrenbeste ez ote duten esango Afrikan, Australian eta gainerakoan gertatuaz. Arkeologoei bi mila urte barru afrikarren eta europarren arrastoak aztarnategi berberetan aurkitzean, kulturen hibridazio naturala gertatu zela esatea, afrikarren nekazaritzak bere goi-muga jo zuela, barne-hazkunde krisia

eta abar. Esklabismoaren eta ekintza militarren aztarnarik ez dute aurkituko, noski, eta pentsaera komunalistarena fantasiaztat joko dute. Eta guri dagokigunez, dokumentu idatziak aski nahasiak izango direnez, Pirinioko bi aldeetan herri bat izan zela ere fantasiaztat joko da. Euskaraz iraun ez bagenu, egin kontu, euskotarrok fikzio ginatkeen honetzeko.

NI ez naiz fido, beraz, hizkuntza indoeuroparren hedapen mundialaz liluratzen direnen ikuspegiaz; horrek kultur aniztasunean duen eraginaz kezkatzen ez direnen jarreraz; beren herrien erantzukizun historikoei aurre egiten ez dietenen pentsamoldeaz, hizkuntza indoeuroparrek mundua ulertzeko dituzten barne-muga eta urritasunez oharitzen ez direnen autokritika eskasaz.

Josu Naberan
Idazlea

*“Euskaldunak kultura
paleolitikoaren sorkuntzan eta
hedapenean izan zirela, arrazoizko
hipotesia dirudi gaurko datuen
arabera, besterik demostratzen ez
den bitartean”*

BESTALDE, ez dut ulertzen ikuspegi ofizialek (indoeuroparrale eta patriarkalek) saihesten diren hipotesiak fantasiaztat jotzea besterik gabe. Euskaldunak kultura paleolitikoaren sorkuntzan eta hedapenean izan zirela, arrazoizko hipotesia dirudi gaurko datuen arabera, besterik demostratzen ez den bitartean. Eta euskaldunok neolitos zabaleko tradizio ez (behintzat hain) patriarkal eta estratifikatuaren partaide eta eredu komunalistaren lekuko izan garela, berriz, hipotesia baino gehixeago da ●

M A R R A Z K I B I Z I D U N A K

Irungoak dira eta 3D-ko marrazki filmak egiten dituzte. Dibulitoon-en lehen emaitza «Ametsen Lapurra» laster izango dugu ikusgai. Banaketa etxe erraldoiak esperoan dituzte filma erosteko. Bitartean, bigarrena prestatzen hasiak dira, animaziorako ordenadorea ere lagun dutela.

AMETS BIZIEN FAKTORIA

Kutsu klasikoa du filmak; Disneyren moduko abiapuntua, gaiztoen eta onen arteko lehia, alegia. Groomo zientzialari zitalak helburu makurra dauka: tramankulu batez giroa kutsatu jendearen nahia ametsen bidez gobernatzeko. Nina neskabila panpoxa eta bere lagunak Groomoren amarrua geldiarazten ahaleginduko dira. Alde horretatik, ezer berririk ez. Erabili duten animazioa aldiz, ez da batere arrunta, goitik behera ordenadoren egin baita, 3Dn, gainera.

ESTREINATZEKO IRRIKIZ. Luzatzen ari zaie estreinaldi eguna; martxa honetan uda aldera estreinatu beharko dute, soinua, musika eta bikoizketa egiteak prozesua luzarazi baitu. Alabaina, hainbat zinematikara igorri dute filma, harrera ona jasoz. «Ikusi duten adituen esanetan kalitatezko lana da, mugimendu irudipen berezia daukana» argitzen digu Angel Alonso zuzendariak. Halaber, zenbait banaketa etxe indartsu dute noiz estreinatuko zain, Buena-vista eta Polygram, hain zuzen ere. Baina

■ Estreinaldia atzeratu egin da; uda partean izango da ikusgai «Ametsen lapurra».

merkatu Iparramerikarra arras zaila da, are gehiago filmeko gaiztoak puroak erretzen dituela kontuan hartuta. Disneyren filmetan gaiztoek erretzen dute, ba!

Eusko Jaurlaritzak eta produktora batak emandako dirulaguntzatik, orora 130

milioi pezeta inguruko aurrekontua ukan dute. Filma amaitu arte ordea, ez dute dirurik berreskuratu.

BI LAGUNEN EKIMENA. Ricardo Ramon ekoizlea diseinu grafikotik dator eta Angel Alonso zuzendaria berriz, komikitik. Ordenadore bidezko animazioan murgildu aurretik, bide klasikoa jarraitu dute. Lehenengoak izan dira Euskal Herrian animazio zerbitzuak atzerriko enpresentzat egiten, Ingalaterra, Frantzia, Italia edo Estatu Batuetan, kasu. Telebistarako 50 saio eta 8 filmetan esku hartu dute, marrazki bizidun tradizionalakoak denak. Angelek dioskunez «Juanba Berasategirekin hasi ginen 'Ipar haizearen erronkan' filmaren bi zatitan; baita seriean ere. Gero, gure kasa joatea erabaki genuen, bide berriak urratzeko». Esan eta izan; Dibulitoon estudioaren barruan bi azpisail baitaude egun, eskuz egindako marrazkiak lantzen dituen saila batetik, (jende gehien daukan saila da hau) eta bestetik informatika saila. Egun hamabi lagun inguru aritzen da bertan lanean, bere kabuz ikasitako jende

■ Filman onak eta gaiztoak daude; irudian, Groomo gaiztoa.

mordoska, Donostia, Bilbo, Gasteiz eta Iruñekoa.

SORMENA LEHENBIZI. «Lapurren ametsa» osorik ordenadorez egin izan arren, abiapuntua eskuz egindako marrazkia izan da. Hain juxtu, Ricardo eta Angelek hasieratik garbi eduki dute ez zituztela informatikariak nahi, animatzaile trebatuak baizik. Teknika eta giza elementuek bat egin arte, ez zioten hiru urte iraun duen erronkari heldu nahi. Marrazki tradizionalean kolore lauak eta marra erabiltzen diren bitartean, 3Dn, plastilina edo gomazko tankera hartzen dute. Bisualki aldea oso nabaria den arren, animazio prozesua eskuz egiten dute, «mugimendua aktore bati jarritako sensore batzuen bidez lortzen dugu, gero zuzenean ordenadorera pasatzeko». 3Dn orain arte ez zen aukerarik oihala edo ileen mugimendua kateatzeko, orain berriz bai, «horretatik zertxobait sartu dugu baina ez sobera, garestia baita oso». Beste teknika ikusgarriak erabili dituzte, hala Metaballs delakoak molde organikoak egiteko nola buztinez egindako aurpegiak eskaneatuta.

ANIMATZAILEEN TABUA. Animatzaileen artean ahopean bezala erabiltzen da infografia hitza, zerbait madarikatua bailitzan; Alonso ez dator bat, «guretzat ordenadorea tresna bat baino ez da. Gauzak errazteaz gain, normalki egin ez ditzaitezun efektuak sortzen ditu ordenadoreak. Esaterako, panpin batek hegan egitea, materialak ez diren gauzak itxuraldatzea». Bestalde, 3Dko betiko moldetik atera nahi izan dute. Angelek dioskunez «guri ez

fotograma. «James eta muxika erraldoia» hurrengo filman askoz gehiago erabili zuten. «Azken batean, panpinak berez ez dira malguak, barrutik egitura mekanikoak baitituzte. Ordenadore bidez oster, zanpatu eta nahi adina estutu ditzakezu» gehitzen du Alonso.

BERRITU ALA HIL. Ziztu bizian aldatzen dira programak; kea, sua, ileak, oiha-lak sartzeko kalkulu handiak behar ditu egin ordenadoreak. Berriena atera ahala, erosi egiten dute Dibulitokoek. Render delakoa hobea omen da nonbait, itxura eta ñabardurak ematen baititu. Horren haritik, arrisku bizia dago teknologiak sormena baldintzatzeko. «Teknologiak jan ez gaitzan, besteengandik bereizi beharra dago; ordenadorez egindako marrazki film gehienak teknikari informatikoek sortu eta gauzatzen baitituzte. Halako hoztasuna darie, alderdi artistikoa ez dutelako».

DISNEYREN SEKRETUA. Arestian Tim Burton goraiatu ondoren, «besteez» mintzo zaigu Alonso: «John Lasiteren

Filmea osorik ordenadorez izan arren, abiapuntua eskuz egindako marrazkiak dira

zaizkigu robotak eta espaziontziak gustatzen. Eraitza mamitsuagoa lortu nahi dugu, berezko estiloa duena. Infografiako hainbat lanetan errealismo handiko marrazkiak egiten dituzte, benetako gizakiak bailiran, Ba, hori ez da gure erreferentzia». Zentzu horretan, Tim Burtonen «Eguberri aurreko amesgaiztoa» da haien erredua. Nahiz eta ordenadore efektu franko sartu, gomazko panpintxoekin filmatua da Stop Motion erabiliz, hau da, fotogramaz

'Toy Story'ko animazioa biziki ona zen baina ez zitzaidan gustatu. 'Zorroak' hobe da».

Dreamworksen «Egiptoko printzea» filmaz ere halako bi errebelazio egiten dizkigu: batetik, Oskar Urretabizkaia animazio gile errenteriarra Spielbergen konfidantzazko lau gizonen artean dagoela.

Bestetik ordenadorez egin-dako marrazkiak zirela filmeko gehienak, eskuz egindakoak ziruditen arren. «Zaila da benetan aldea igartzea, baina ikusten zen jendetza guztia ordenadorez egina zen. Hori bederen oso ongi egin dute».

Hala eta guztiz ere, Spielberg konpainiak jai omen dauka, Disneyk publizitatean produkzioan bezainbat xahutzen baitu sosa. «Beste hainbeste gertatuko zaio 'Anastasia' filma egin zuen Don Bluth animatzaileari; ez du ez indarra ez adimena eduki Disneyri aurre egiteko. Orain Disneyren 'Tarzan' dator, promozioan halako dirutza gastatzean, horrek ikusmin izugarria pizten du. Gero,

noski, estreinatzen delarik, ez dago itzalik egingo dionik».

■ **“Ez zaizkigu robotak eta espaziontziak gustatzen. Gure lanetan emaitza mamitsuagoa lortu nahi dugu”**

FILM BERRIA PRESTATZEN. Irudi errealeko filmetan ez bezala, Dibulitoonen ez dute marrazkia gidaira egokitzen. Ideia orokorra egin eta ardatzak taxuturik, gidolari bati ematen diote istorioa harilkatu

dezan. «Irudi errealean extrak sartzen ahal dituzu, animazioan berriz, dena mugitu egin behar denez, oso zehatza behar duzu izan planoak kateatzeko».

Proiektu berria ere bideratua dute. Aurrekoizpena jadanik prest dagoela, udapartean ekinen diote animazio lanari. Urtebete edo beharko dute burutzeko.

Baikor azaltzen zaigu Angel, «bigarren honetan emaitza askoz hobe izango da, eskarmentu handiagoa dugulako». Tolkien-en «Eraztunen jauna» moduko filma izango da, sorginkeria, aztiak, ingumak, elfoak, ezpatak eta borroka lazgarriak irudikatuko dituen

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

ITZULPEN ZERBITZUA
eskuira
SERVICIO DE TRADUCCION

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA
20001 DONOSTIA

TELEFONOA: 943 29 18 30

FAXA: 943 27 58 69

eskura@bezeroak.euskaltel.es

Itzulpenak

Testu zuzenketak

Interpretaritza

Bezeroen beharretara egokituz,

Ingelesa
Frantsesa
Alemaniera
Italiera
Katalana
Portugesa
Galegoa...

bizkuntzetarako itzulpenak ere eskaintzen ditugu.

1985EAN SORTUA

Astia Hartuta

L I B U R U A K

JOEL

Isabel-Clara Simó

Elkarlanean
176 orrialde
1.300 pta.LORO BAT
ERRETOREA-
RENTZAT

Gerald Durrell

Ararteko
120 orrialde
1.050 pta.

Elkarlanean etxeak gazteei zuzentzen dien Branka saila 69. alera iritsi da Isabel-Clara Simó Alacanteko idazlearen liburu honekin. Joel gaztea da Iñaki Ugarteburuk itzuli duen istorioko protagonista eta Joel berak kontatuko dizkio irakurleari berari gertatutakoak: bere hurbilekoen heriotza, gaixotasun luze bati aurre egin beharra, horren ondorioz lagunik gabe geratzea... Gogorra da, beraz, mutil gazteak jasan behar duena eta gogorra, zuzena, indartsua, horren ondorioz, egileak erabiltzen duen estiloa. Gazteei zer pentsatua emango die liburu honek, arazo garrantzitsuak baititu hizpide: sakrifizioaren eta egoismoaren diskurtsoen hipokrisia, norberaren errealizazioa, pertsonen arteko harremanen sintzeridadea... ●

Moises izeneko lora, lizunkeriak besterik esaten ez dakiena, apaiz bati oparituko diote. Horixe da Gerard Durrellen «Loro bat erretorearentzat» kontakizunaren abiapuntua. Baina hori izen bereko liburuan jasotzen diren ipuinetako bat besterik ez da, azkena hain zuzen. Lehenago, «Esmeralda» izenburuko ipuinak ematen dio hasiera bildumari eta ondoren «Epaimahaia» dator. Esmeralda trufak oso gustuko dituen zerria da, Frantziako Périgordeko basoetan galdurik dabilena. «Epaimahaia»n berriz, Paraguayko urkatzaile alkoholiko bat da protagonista, bere iraganaz damu dena. Iñaki Mendigurenek, hiru ipuinak itzultzeaz gain, hainbat ohar erantsi die ulermenaren errazteko ●

ARENA

Javier Agirre
GandariasPamiela
94 orrialde

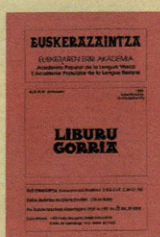
TXINKA

Sü Azia
8 orrialde
Urteko 60 l.

Gazte denboratan boxeolari profesional moduan aritu bazen ere, Bilbon jaio eta egun Plentzian bizi den Javier Agirre Gandariasek poesiari egin dio toki gerora. «Musica del río», «Soles» edota «Las piedras» dira orain arte argitaratutako bildumetako batzuk. Azken bildumak, Pamiela etxearen eskutik kaleratutakoak, «Arena» du izenburu. Poltsa batetik hasi eta zuhaitz bateraino, liburutik etxeraino, hainbat objektu, animalia eta kontzeptu du hizpide Agirrek bere olerkietan: loa, harria, txakurra, irribarrea, hostoa, aterkia, udaberria... Gainera, olerkiok Jose Luis Zumeta usurbildar margolariaren irudiak dituzte lagungarri, aza-lean zein barruan ●

Zuberoan euskara eta euskal kultura sustatzea xede duen Sü Azia elkarteak «Txinka» aldizkaria sortu eta lehen zenbakia kalean jarri berri du. Irakurleei ongi-etorria ematen dien sarrera testuaren ondoren, «Eüskara eta Eüskal Herria» izeneko artikulua da irakurgai. 1901.ean idatzirikoa testua da berau eta, hala ere, gaurkotasun handikoa, garai horretan frantses administrazioak euskarari jartzen zizkion oztopoak baititu hizpide. Horrez gain, gramatikaren atala, Eskiula herriari buruzko erreportajea, denborapasak... ere topa daitezke zubereraz idatzia dagoen —eta ulermenaren errazteko hiztegi bat ere eransten duen— hiruhilabetekari honetan ●

EUSKERAZAINTZA

Euskerazaintza
190 orrialde

Hogeita hamar urte bete dira Arantzazun euskararen batasunari buruzko batzarrea ospatu zenetik. Baina han abiatu zen bideari zenbaitek uko egin zion eta Euskerazaintza elkarte sortu, batuak lapurtera zaharra oinarri hartu eta gipuzkera eta bizkaiera baztertzen zituela argudiatuz. Elkarte honek izenburu bereko aldizkaria kaleratzen du eta urtemuga hau euren

«Liburu Gorria» kaleratzeko probetxatu dute. Euskaltzaindia zein Euskerazaintzaren sorrera prozesuak azaltzen dira lehenik, ondoren euskararen batasuna eta euskalkien inguruko eztabaidan sakontzeko: beharrezkoa al da batua? Hala izanik, nola egin beharko litzateke? Gaiaren inguruko artikulua berriak jaso eta lehenago argitaratutakoak berreskuratu dira ●

«Berpizten ari da ska musika»

Duela urte batzuk ska asko entzuten zen Euskal Herrian. Orain Skalarriak-ez gain oso talde gutxi entzuten da. Gainbehera al doa estilo hau?

Ez, ez doa gainbehera. Ska mugimenduak izugarritzko gorakada jasan zuen 80ko hamarkadan. Garai hartako punta-puntako taldeen erritmo bero hauek dastatu zituzten, Euskadi Tropikal haren lelopean. Kortatu, Baldin Bada edota Hertzainak taldeak ditugu honen adierazgarri. Aipatutako talde hauek desagertzean, mugimenduak beherakada nabarmena jasan zuen. Dena den, Euskal Herriko musikaren inguruko azpiegitura handia da Estatuko beste toki batzuekin konparatuz. Hori eta beste faktore batzuk direla eta nolabaiteko berpizkunde bat jasaten ari da ska musika. Pixkanaka ska talde berriak ateratzen ari dira. Honek zailtasunik ere badu, izan ere, ska talde baterako banda asko handitzen baita. Ez dakit 80ko hamarkadan lortu zuen punta joko duen baina egia da musika mota hau gora dihoala.

■ Ska oinarri du disko berriak baina beste erritmo batzuk ere sartu dituzue: soul, reggae... Zer dela eta?

Diskoan dauden beste erritmoek ere beren oinarria ska mugimenduan dute. Guk skaren inguruko musika desberdina entzuten dugu

eta hala, influentzia desberdinak ere baditugu. Ska eta reggae musikek lotura tinkoa dutela bistan da. Soul musikak ere badu erlaziorik, hemen erreferentzi gisa Ingalaterrako Redskin taldearen inguruko giroa hartu daiteke. Bestela, disko honetan, 60ko hamarkadako ska tradizionalako kantuen eraginak, 80 eta 90ko ska biziagokoak, skinhead-reggae... denak taldearen estilo bereziarekin nahasten dira, azkenean Skalarriak-en soinu hori lortuz.

■ «Klub Ska» izena du diskoak. Argazkian ere klub hori azaltzen da. Zer helburrarekin erabili duzue kontzeptu hori?

«Klub Ska» gure diskoko kantu baten izena ere bada eta bertan biltzen da disko honen filosofia edo kontzeptua: Iruñean edota Euskal Herriko edozein tokitan aurkitu dezakegun txoko bat izan daiteke. Bertan jendea musika entzutera joango litzateke, ska musika entzutera, eta lagunekin egotera eta edatera eta hitz egitera, eta Euskal Herriko egoeraz mintzatzera... Momentuz Klub edo taberna imajinarioa dugu baina ez dugu baztertzen aurrerantzean Klub hori esistitzearen ideia.

■ Euskaraz zein gaztelaraz kantatzen duzue. Zergatik?

Taldean euskaldun bakarra neu naiz eta beste ikasten ari dira baina haien maila nahiko kaxkarra da. Kantu guztien letrak kantariak

■ Hiart Leitza

«Klub ska» diskoa kaleratu berri duen Skalarriak taldeko teklista.

egiten ditu eta ez dakienez... Dena den ez dugu euskara alde batera utzi nahi izan eta horregatik bai lehenengo diskoan bai bigarren honetan, euskarazko kantu batzuk sartu ditugu. Nere gogoia izango litzateke hurrengo diskoetan euskararen presentzia areagotzea.

■ Kolaboratzaile mordoia izan duzue diskoa grabatzean.

Hori oso aberasgarria da, denetatik zertxobait ikasten dugulako. Honek suposatzen duena da, haiek ezagutu izanaz gain, diskoari kolore gehiago ematea ●

LENTE PROGRESIBOAK
3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatariki ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosok eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua ahanztu dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordainketa hiru hilabete erosotan egin ahal izango duzu inolako gaitzirik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Del ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu.

INDO

DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

A LA ORILLA DEL TIEMPO

A la orilla del Tiempo
LUGLI ANSELMU

59 orrialde

KLUB SKA

Skalariak

Gor

Marino «Mod» aho-soinuan. Gainera, Edor Zubeldiaren eskusoinua eta Javier Etxeberriaren bandurria ere izan dituzte lagun, besteak beste.

«Sarrera II» hainbat hizkuntzetan em-
niko taldearen aurkezpenak zabaltzen du
14 kantuz osaturiko disko hau. Ondoren
datoz «Puto alkohol» ska indartsua, soul
ukituko «Segi, segi, segi», «Huyes» skin-
head reggae-a, «Neska reggae» lasaia, run-
ba latino kutsuko «Maldita tu suerte» eta
beste hainbat. Lana ixteko diskoari izenbu-
rue ematen dion «Klub Ska» instrumentala
hautatu dute.

Hitzek, euskarazkoak batzuk, gaztelarazkoak besteak, hainbat gai jorratzen duten arrazakeriaren aurka mintzo da abesti batean taldea, beste batean naturaz, Euskal Herriaren egoera ere jorratzen dute... eta ska, reggae, Jamaika hitzak ere entzun daitezke hainbat kantutan, entzuleari festa eta dantzarako gonbitea luzatuz. «Klub Ska» imaginarioan sartzeko gonbitea

[illegible]

URTEETAN EUSKAL HERRIA GURE UHINETAN

GETXO apirilak 16

Bertsolari gazteak
U. Iturriaga, J. Maia, O. Enbeita,
B. Gaztelurrutia, E. Fernandez, eta J. M. Irazu arituko dira Euskara Zerbitzuak Algotako Bertsolari Eskolarekin batera antolatutako jaialdian.
Getxo Antzokia 20:00

BILBO apirilak 15

Agurra
7 Eskale taldeak agur esango die eszenatokiei kontzertu berezi honekin.
Kafe Antzokia 22:00

GASTEIZ apirilak 21

"Euskal Pentsamenduaren Gau Eskola"
Bagare Euskal Tokiak antolatu dituen hitzaldietako bigarrena izango da asteazkenean. Lore Erriondo, Fito Rodriguez eta Pablo Iztueta izango dira hizlariak eta "Euskal Eskola" gaia.
Bagare Euskal Tokia

LEIOA apirilak 21

Maixa eta Ixiar
"Solasin" beren azken diskoa aurkeztuko dute EHU.
Areto nagusia 12:00

URRETXU apirilak 20

"Desperrados"
Ados taldeak bere antzezlan eskainiko du XIII. Antzerki Astean.
Pagoeta Antzokia 20:30

DONOSTIA apirilak 17

Antzerkia
Porpol taldeak haurrei zuzendutako "Xolak badu lehoien berri" lana eszenaratuko du.
Lugaritz Kultur Etxea 18:00

IZPURA apirilak 15 eta 16

Nafarroako lizeoko antzerkia
Azken gerratik honako Gasteiz hiria aipagai duten ipuinak taularatuko dira. Lanak Xabier Montojaren "Gasteizko hondartzak" liburuaren izen bera darama.
Faustín Bentaberry

URRETXU apirilak 17

"Tribuaren hitz galduek"
Pako Aristi eta Mikel Markezén emanaldia izango da ikusgai.
Pagoeta Antzokia 20:00

TOLOSA apirilak 17

Kepa Junkera
Zumardi batzordeak antolatuta, Errekaldeko trikitilariaren kontzertua izango da.
Leidor Zinema

LA PUEBLA DE LABARKA apirilak 17

Takolo, Pirritx eta Porrotx
Pailazo ezagunen azken ikuskizuna ikusteko aukera izango da.
Pilotalekua 18:00

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioa laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa fundación

B E R T A T I K B E R T A R A

Euskaltasunaren belauntzia da «Bertatik Bertara» saioa. Zuzena, morroskoa, makurrik gabea, kantuzalea eta bizipoza duena. Andoni Aizpururen xarmari esker, lau urteren buruan ikusle fidelen oniritzia jaso arren, programa biziarazteko edo, hainbat berrikuntza egin diote.

ANDONIREN FORMULA HOBETUA

Zarata atera gabe ekin zioten bideari; apal apal. Eguerdi partean hasieran, gaueko 11etan gero. Zeharo berandu zela ikusita, azken aldian «Gaur Egun»aren ondotik finkatu dute. Ordutegi horretan saioak zeinen erraz sortu eta kentzen diren jakinda, emeki-emeki saioa sendotzen joan da; «Gure sekretua horretan datza, espetatibarik gabe sortu izanagatik egiten utzi digute» —azaltzen digu Elixabete Garmendia saioko zuzendariak— *Gure abantaila zapaltzen dugun eremua nahikoa ongi ezagutzea da; eta horrek ziurtasun handia ematen digu jokua zerk ematen ahal digun jakiteko*. Ikusleekin dextenteko harremana lortu dute, Andoniri darion hurbiltasunaz aparte, erreportaje landuak direlaketz. «Nolanahi ere, zuzeneko ezagutza da gurea, badakigu zein publiko daukagun, eta entusiasmo ukitu hori ez da gezurra, erreportariaren jakinmina benetakoa da» gehitzen du.

ETORRI OHOLTZARA. Egun, laugarren denboraldiaren erdian daudelarik, eta 40 minutuko iraupenari eutsiz, zenbait berrikuntza sartuko dute, itxuraldaketa baino osagarri gisa hartu daitezkeenak. Nahiz eta orain arteko txokoa bere horretan mantendu, gune berria zabalduko da, kafe antzokiaren tankerako oholtza, «people show» gisakoa bihurtu nahian. Bertan, emanaldi artistikoak ez ezik, mota guztietako erakustaldi eta aurkezpenak ere egingen dira. Elixabeten esanetan, «oso leku funtzional eta balioanizduna da; izan ere, gu trastezaleak garenez, denetarik sartuko dugu; alegia, poetak, antzezleak, piraguista bat bere piraguarekin, eta abar».

IKA-MIKA GEHIAGO. Bestalde, solasaldiak molde «liskartsuagoa» hartuko du. Binaka etorriko diren pertsonaia ezagunak izango dira, kirol, kultura eta farandula

mundukoak, elkarri mokoka aritu gabe ere iritzi kontrajarriak emango dituztenak. Halaber, egunean eguneko martxa, asteburu oparoak barne, hurbilagotik jarraitu ahal izanen da, hiru erreportari gehiago arituko baitira bazterrak harrotzen. Orain arte ENG (kamera mugikorra) bakarrik bidaltzen bazen ere, orain kazetaria joango da erreportajea taxutzero. «Aisialdiko ekintza ugarien berri emango dugu. Demagun mundu guztia aztoratua dabilela gasolinaren prezioa igo egin dutelako, ba horri helduko dio kazetariak. Edota maiatzeko jaunartze eta ezkontzak direla, kontuan hartuta larunbat arratsalde batean zenbat ezkonberri egoten diren argazkiak ateratzen, ba haiengana hurbilduko da».

BIZKAIERATZEN. Zuzenean baititzen egiten da programa, «denbora errealean», alegia; nahiz eta arratsaldeko 6etan grabatu, zuzenean ikusten ari garela dirudi. Hain

zuzen, toki berean egindako erreportajeak dira; hau da, ez dago ondorengo testurik sartu beharrik irudiak hornitzeko. Beraz, zuzeneko estilo horri atxikiz, aro berri honetan erreportaje gehiago sartuko dituzte, elkarriketek baino hobeki funtzionatzen baitute nonbait. Ildo horretan, orain arte saioko itzalgune izan den Bizkaia puntatik puntara agertaraziko da. «Lantaldeko gehienak gipuzkoar edo nafarrak ginenen, Bizkaiko gaiei ez genien merezi bezalako arreta ipintzen. Orain berriaz, lantaldea orekatu eta horri esker Bizkaia beste eskualdeak adina izango dugu mintza eta ikusgai».

EZAGUNEN GALERIA. Berrikuntza modura, Euskal Herriko jende ospetsuaren galeria osatuko da, haien alderdi ezkutua azalduz. Garmendiaren irudiko, «gero eta jende ezagun gehiago dago euskaraz mintzo dena. Lehen euskaldun ospetsu bako-

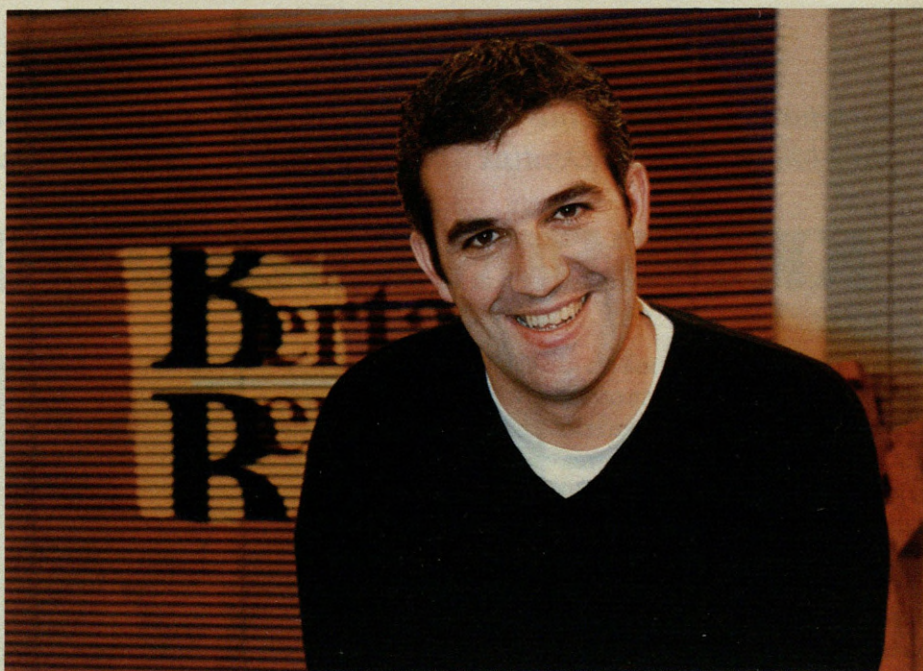

■ Ohiko lantaldeaz gain, Nerea Iriarte eta beste hiru erreportari arituko dira.

rrak bertsolari eta Euskaltzaindiakoak ziren. Orain zorionez, ezagunak askoz antzagoak dira, gizartearen arlo guztietan *nomahi ditugu aukeran*» Aurpegi publikoa eta bizitza pribatua uztartuko dira txoko honetan. Txutxumutxurik gabe, baina bai jakinmina piztuz; esaterako, Josu Jon Imaz EAJ-ko bozeramalea arrautza frijituak egiten ikustea, eta abar. Halaz ere, saiakera berezia egingo dute gehienbat emakume ezagunak ager daitezen, «*kristalezko sabaiak oraindik hor dirauelako*». Galeria hori osatzearen ardura Nerea Iriarteren esku egongo da. Halaxe, estudiora Iñaki Leturia eta Kristina Urrutia ohiko kazetariak baino maizago jaitsiko da baina aurkezle izan gabe.

INTERNETEN IRRISTATZEN. Aipatu kontuez gain, beste hiru txoko berezi izango ditugu; hala nola: zinema estreinaldien errepasoa irudiz hornitua, lehiaketa berriak eta Internetari eskainiko dioten tarteak; «*Kurtso hasieran posta elektronikoko bat jarri genuen, ea zer gertatzen zen, baina garrantzirik eman gabe. Hara non orain mezuak purrustaka iristen zaizkigun*». Hori ikusita, zerbitzu modura eta aditua izan gabe, Oihana Elortzak Internet miatuko du aipagarri den zernahi atzemateko.

TITIRITERO IZAERA. Haize freskoa ematearren edo, Donostiako Aquarium eta Durangoko azokatik egin izan dute saioa; berriki Arantzatik eman dute, bertan euskararekiko dagoen jarreragatik. Emisioa gauzatu ahal izateko ia hogeitak teknikari aritzen badira ere, merezi du, saio askoz epelagoa ateratzen delako. «*Esperientzia polita da, jendea ilusioa egiten dio, eta ez diogunez txalorik eskatzen, somatzen den giroa bene-benetakoa da*». Titiritero fazeta

■ Bere naturaltasunari esker, komunikatzaile gantxoduna da Andoni Aizpuru gabiriarra.

horrekin jarraiki, kurtso honetan beste bisita batzuk aginduta dauzkate.

IKUILU ETA HIRIAN EROSO. Gauza franko leporatu izan dizkiete. Onak bistan dira; txarrak ere ez dira falta. «*Agrogeria-triko*» deitu izan diote saioari. Garmendiak erdizka onartzen du hori: «*Egia da baserri girotik abiatu ginela. Alde batetik, izadia eta ohiturak biziki maite ditugu, etnografia, azken finean. Hasiera batean asko egin genuen horretatik, bai, harrera ona jasoz ordea. Bestetik, hizkuntzak dexente mugatzen gintuen*». Denboraren poderioz ordea, euskara hirian gero eta erosoago dagoela nabaritu dute. Kontuak kontu, hirian barrena behiak jezten bezain aise mugitzen dira, «*orain lotsagabetu egin gara zentzu*

onean» diosku Elixabetek.

AKABO ILUNALDIA. Horren haritik, hemengo egoera kinka hitsetan zegoela, zuriegi jokatu izana egotzi izan zaie. Azken hilabeteotan bizi dugun giroak aldiz, gauzak onera aldarazi ditu. Halaxe, saioak ere horren ispilu izan nahi luke, alderdi alaiak nahiz serioagoak tartekatuz, beti ere ezerean aurrean makurrarazi gabe. «*Garai batean gatazka oso gaiztotua zegoela, nahita saiatzen ginen euskal munduan egon zitezkeen gai «zuriak» plazaratzen, nolabait arantzatik ihesi. Orain, gauzak pixka bat baretu direla, lehen ukitzen ez genituen gizarte eta politika arloei ere lotu gatzazkie. Distentsio hori lagun dugula, ikusmira zabalagoa ematen ari gara*» ●

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ EURODISNEY-ERA DOA «GOENKALE»

Arraldeko norbaiti sariren bat egokituko zaio laster. Xantiri? Nora eta Eurodisney-era. Izan ere, Pariseko Eurodisney-en erraztasunak ematen dituzte saioak egin daitezen, publizitate truke, noski. Halaxe, maiatzean zenbait sekuentzia bertan grabatuko dira. Espero dezagun «Donald Ahateak» efektu-kolpe bat ematea, haria zozo dabil eta ●

■ «GOENKALE MILA» EUSKITZEK EGINGO DU

Informatiboen hertsitasuna utzi eta asteroko magazin berria aurkeztuko du Xabier Euskitze azkoitiarrak. Baina ez pentsa Arraldeko gibelaldea bistaraziko digutenik; ez horixe! «*Goenkale*»ko gorabeherak aitzakiatzat hartuta, gizarte gaiak ukituko baitira, elkarrizketei ere bide emanez. Saioaren hasiera, maiatzaren hondarrean ●

■ ETBKO EGUNKARIA INTERNETEN

Interneten ikus-entzunezko berrien agentzia bat abiarazi nahi du ETB-k, horretarako Eusko Legebiltzarrari 529 milioi pezeta eskatu dizkiolarik. Gaikako lau kate ere zabaldu nahi ditu, Euskaltelen kable bidezko programazioan agertuko liratekeenak. Halaber, EITBko programazio osoa digitalizatzeko asmoz 550 milioiko eskaera egin dute ●

Erritmo biziko magazine entzunerraza da «Kalez kale». Larunbat eta igande goizetan J.R Morejon eta Marisa Ozallak aurkeztu emankizuna asteburuko freskoenetakoa da erdaraz.

KROISSANT BEROA UHINETAN

Hutsune barkaezina dute egunkariak; azken bi orriak telebistako programazio txatxuari goitik behera eskaintzen baitiote, irratsaioen aipatze hutsari muzin eginez. Gehienara, «Euskaldunon Egunkaria» ezik, sintonien gida dakarte. Halaxe, entzungarri diren irratsaio franko oharkabeen pasatzen zaizkigu. «Kalez kale» kasu. Radio Euskadiko emankizunik zaharrenetakoa da, urtetan aldaketa dextente ukan dituen, azkena otsailen, iraupena hiru ordutik bira murriztuz. Eduki arineko saioa da, entzule zabal batentzat eгина eta tarte mordoxkaz txirikordatu. Musikak ere presentzia nabaria du, euskal kantak neurri politen.

Luze joko liguke eduki guztiak emateak. Halaz ere, ondorengo hauek dira saioko sekzio nabarmenenak: Larunbatean «disco eskainiaren» tarte du, non Radio Euskadiko lankide batek, zuzendaria edo

■ Irratiko emankizun zaharrenetakoa izanik ere, Ozalla eta Morejonek bizigarri ugari dituzte 10etatik 12ak arte.

garbitzailea dela, bere kantarik kuttunena aurkeztu duen. Martin Berasategiren menu bereziak ere entzule ugari ditu. Joserra Guimerak ere sail bitxia du, ibai nahiz itsasoko arrantza aztergai duena. Igandean aldiz, sekzio berriek hartzen dute lekukoa.

Hala nola: «Denbora pasa egingo da» txokoan Felix Linaresen zinemaren asteko efemerideen errepasoa egiten du. Bestalde, ordu laurdenez «ONG»etako bolondresen haien bizipen hunkigarriak dituzte kontagai. «Amonaren Botika» ETBko saioaren arduradunek sendagai naturalak proposatzen dituzte. Azkenik, «Historiaren istorioak» dago; izenak adierazi bezala, gure historiaren ondare diren letra txikiko istorioak kontatzen datza. Aurki, esaterako, Altzoko erraldoiaz mintzatuko dira. Formula honekin aski kontent da lantaldea. Marisa

Ozallaren irudiko, «apirileko audientzien neurketan ikusiko da zeintzuk diren onarpenik handiena duten sekzioak. Dena den, deien arabera, esan dezakegu jarraituenak Martin Berasategiren menua eta «Amonaren Botika»ko erremedioak direla» ●

A u r p e g i a

■ Nerea Alzuri

«Goiz jaikitzea da traba bakarra»

Goiz aldeko ernatzaile gozoa dugu Xorroxin Irratian

Goizeko 5:30etan jaikitzen da Arantza bere heritik Elizondora joateko, bera baita 7:30etatik 9:30ak arte «Goiz Argi» emankizuna aurkeztu duena. Kazetari-tzako azken urteko ikasketekin uztartuz, duela urtebete eskas hasi da Nerea lanean, aurretik Euskadi Irratian 6 hilabete bekadun gisa eman ondoren. «Hagitz ongi pasa arren, Euskadi Irratia handitxoa egiten zitzaidan. Lokal-

tasuna nahiago dut. Hemen gainera, gehiago bizitzen duzu medioa, dena zuk zeuk manatzen baituzu, kontrola, musika ipini eta solasa egin». Goiz parteko informatiboak ere egiten ditu 22 urteko gazteak. Oraindik bitarteko aunitzik ez badute ere, saiatzen dira berriak ahalik eta hobekien zehazten. «Hala ere, informatiboak baino, atseginagoa zait kultura eta kirol arloan murgiltzea» ●

B a g a k

■ RADIO FRANCE PAYS BASQUE ESATARIEN BILA

Betiko aldarrikapena izan da irrati publikoko sarean osoki euskaraz emitituko duen frekuentziaren sorrera. Zurrumurruak zabaldu arren, badirudi ez dela inolako aitzinamen-durik izan; frenkuentzia ez baitute ezta eskatu ere egin. Beraz, pozik dira Hiru Euskal Irratien Federazio-koak. Are gehiago, Naroa Gorostia-ga Radio France Pays Basque-ko animatzaileak lana utzi duelako Hiru Euskal Irratien erredaktore buru iza-teko, apirilaren 15etik aitzin, alegia. Horren kariaz, Radio France-koak hasi dira epe luzerako lanean arituko den euskara eta frantsesezko anima-tzaile elebiduna bilatzen ●

L A N D A R E A K

Platanoak beroa, argia eta ura izango du datorren hilabeteotan. Basoan baino kaleko porlan artean hazi den zuhaitzak nahikoa lan izango du gizakiaren aizkorakadak gainditzeko.

PLATANOAREN PANPANOAK

Platanoa aspalditik ezaguna dugu kaletan, plazatan, ataritan... no-nahi landatua aurki baitezakegu. Garai batean zuhaitz honen izena ikastea zaila izango zen Hegoaldeko euskaldunentzat. Hego honetako erdarazko izena kopiai bai, baina horra hor nahastea: platanoa, zuhaitza eta fruitua baitira gaztelaz. Kaletako zuhaitza *Platanus x hispanica* da eta banana deitu behar diogun fruitua *Musa paradisiaca*, bananondoarena. Alde ederra...

Platanoa, bereizte aldera, plantano eta zenbait herri eta liburu hitz dotorezaleetan panpano izenez ere bataiatu izan da.

Edozein landareren puja edo altsuma luzea da panpanoa. Datozen bizpahiru hilabeteotako argiaz, beroaz eta uraz baliatuz

platanoak puja berri mardulak emango ditu, platanoaren panpanoak.

Baso eta lorategietan baino, kaletako eta plazatako porlan artean gehiago ohitu da platanoa, guregandik hurregi. Ondorioz kimatu, muarrotu edo lepotu, gure aizkorakaden beldur hezi izan da beti. Erantzunez metrotako panpano galantak hazten ditu, jateko nahi eta nahiezoak, duen hostaje guztiak berreskuratzeko. Hosto guztiak zabaldua eduki arteko hazkuntza itzel hau sustrai lodikote eta enborreko erreserben bizkar garatuko da, zuhaitza ahulduz. Gogoz, gogor inausitako platano hauek zulatuta, goitik-beheraino hustuta, ezereztuta, gaixo, gazte hilez akabatzen dira. Panpano mardulak bizitza latza eta motzaren adierazle ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

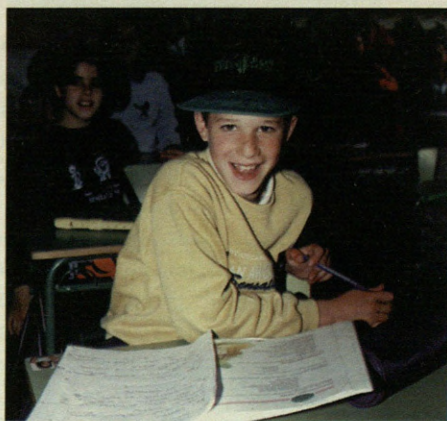
O S A S U N A

Dislexia ez da gaixotasun psikiko bat, arazo neurologikoa baizik. Eta horren adierazle da ospetsu egin den hainbat pertsona entzutetsuren kasua, hala nola, Albert Einstein eta Tom Cruisena.

HAUR DISLEXIKOAK

Eskolatutako populazioaren % 10etik % 15era bitartean dago ikaskuntzako arazoak jota (dislexiak jota esaterako). Dislexia alterazio neurologiko bat da, garaiz tratatuz gero % 90ean erreuperatzen dena. Ikaskuntza eta Berreziketarako Ikasketa-Zentroaren Fundazioak aurtan betetzen ditu hogei urte, eta erakunde horren arabera, ikaskuntzaren arazoak ezin daitezke hartu gaixotasun psikiko bezala, hainbat dislexiko ospetsuk lortutako arrakastari begiratzeko badiogu bederen (Albert Einstein, Leonardo da Vinci, Winston Churchill, Tom Cruise edota Cher kantaria kasu).

Erakunde horrek bere urteurrena ospatzeko, «2000. urterantz soluzioa badago»

izeneko proiektua aurkeztuko du jendarean, hainbat ikasle-ohi (dislexikoak noski) bilduko dituen ekitaldian. Fundazioa-

ren ustez dislexiaren jatorriak enigma bat izaten jarraitzen du zientziarentzat: daki-guna oso gutxi da oraindik, eta ezagutza horren arabera dislexia alterazio neurologiko bat da, izaeraz genetikoa, pertsonak hainbat alorretan ikasteko (esaterako irakurketan, idazketan edo matematiketan) duen gaitasuna erasaten duena. Ume dislexiko bati oso zaila gertatzen zaio irakurtzea, ozenki irakurtzea batik bat, ez ditu bereizten goian/behean edo eskuina/ezkerre bezalako kontzeptuak, ez dauka epe laburrerako oroimenik, hiperaktiboia edo hiperpasiboia da, koloreak nahasten ditu, distraitu egiten da erraztasun handiz, edota kolpe inozoak hartzen ditu edonon ●

◆ JABIER AGIRRE

Itsasondoko artadi bizkaitarra

Bizkaiko kostaldean, artadi kantauriarrek Urdaibaiko biosfera erreserbaren zati garrantzitsua osatzen dute, itsasadarraren bertzetako mendietan zehar barreiatuak agertzen direlarik. Bi baldintzek mugatzen dute artadi honen agerpena; batetik, itsasoaren eraginez kostaldean bero eta hotzak bigundu egiten dira temperatura aldaketak txikituz eta bestetik lurzorua idorra da kararizko harri amaren gainean. Bere balio ekonomikoa eskasa delako, ez du gizakiaren eragina nabaritu eta aurrerantzean ere hori du babesik onena. Baina ekonomikoki txiro den arren, konplexutasun handikoa eta espezieetan joria dugu artadia.

■ Artaditik begiratzuz gero behean Mundaka herria eta padura ikusiko ditugu.

Ibarrangelu eta Arteaga erdiko artadian, Atxerreko gailurra kokatzen da, bere baseliza eta guzti. Itsasoari aurre eginez berriz Ogoñoko gailurra. Bi mendiska hauek igaroz Euskal Herriko basorik heretsienetarikoa ezagutzeko parada izango dugu aste honetako txangoan zehar. Artadia oso baso dibertsoa dugu eta arteaz gain gurbitz, erenotz edo erramu (*Laurus nobi-*

lis), gartxu (*Phillyrea sp.*), elorri zuri (*Crataegus monogyna*) zein beltz (*Prunus spinosa*) eta zuhandorrak (*Cornus sanguinea*) topa ditzakegu, baina ez dira soilik noizik eta behin agertzen; beraien presentzia nabarmena da artadi osoan zehar.

Ibilbidea Kanalan hasiko dugu, eta Laidako hondartzarantz goazela, ezkerrean ikusten den bideetako bat hartuko dugu, bi ispiluez seinalatuta dagoena. Autoa utzi ondoren, bertako paisajeaz jabe gintezke, ibilbidean zehar hainbatetan gertatuko zaigun moduan. Bidean aurrera eginez artadian murgilduko gara. Bidezidorra jarraitu beharra dago baso sarri honetan, aurrera edo atzera, ez dago beste irtenbiderik; eta hala ez dela pentsatzen duenari, bide berriak jorratzeko gogoek aldegingo diote, oihanpe katramilatsu eta aldrebesek, sasi eta igokarien adarrek, inguratzen dutenean. Hauen artean, legeltxorra (*Pistacia lentiscus*), aihen zuria (*Clematis vitalba*), sasia

(*Rubus aculeatus*), apomahatsa (*Tamus communis*)... Berehala lehenengo zutoin adierazgailuarekin (1 Km) topatuko gara eta Atxerre adierazten digun norabideari jarraituko diogu. Bidezidor ertzean eguzkia nahiago duten landare belarkarak topatuko ditugu bideak eginiko soiluneetan. Malda murriztean lurzoru sakonagoak pinu eta eukaliptuak landatzeko aukera ematen du, eta landatu berria den pinudia zeharkatuko dugu, bigarren bidegurutzera helduz (2 Km). Seinalearen esanak jarraituz, gora egin eta laster batean Atxerreko San Pedro deituriko baselizan azalduko gara. Bizkaia osoa gure oinetara dugu, Benitok atzo goizean ikusi zuen bezala... Mundakako olatuen apar zuria, artadiaren berde ilundua jantziz, hondartzetako hare gorri artean.

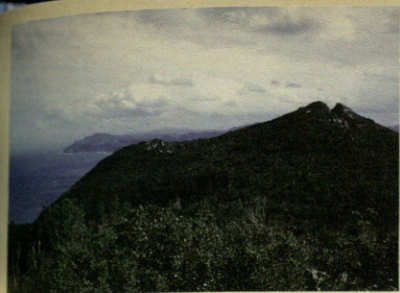
San Pedrotik jaitsi eta bidegurutzean

■ Basoko arte eta erramuez gain lore koloretsuak ere badira.

■ Soroak lorategi bihurtu dira Akordarako...

■ Ibarrangeluko eta Arteaga arteko artadi hertsia.

Akordarako bidea jarraituko dugu. Hau agudo irteten da artaditik, eta eskuineko bideskan eskailera moduan dauden harriak igaroko ditugu, baserri inguruetan agertze-ko. Baina bidean hain ugari omen diren kataginetan, lapazuri edo azeriaren oinatzik ere topa genezake, beraz lurrera begira adi joan. Bidezidorren alboetan harresiko sasiak birgarroen gordeleku dira, eta no-nahi barraskilo eta sugandilak nabarmen-zen dira.

Errepidera iristean (3 Km) Akordako auzoa bisita genezake edo Gendikarako bidea jarraitu. Akordara hurbiltzea erabakitzen badugu 22 auzokideen bizimodua aldatu dela ikusiko dugu, bertako baserriak txalet bilakatzen ari diren moduan, soroak lorategi, eta zelaia pinudi bihurtzen ari baitira. Hori bai, auzoa txukuna dago, lorategi ederrak eta zimaurre kiratsik gabe, astebukaerarako bisitariek maite duten bezala.

Atzean utzi dugun bidegurutzera itzuli-
ta Gendikako bidea hartu eta Laga erre-
karaino jaitsiko gara (4 Km), etxeko ani-
maliak; zaldi, behor, behi eta abarrak bi-
dean utziz baserri dotoreen alboan.

Laga errekan gora, Ibarrangelu aldera

■ Artadiak itsas haizea usaintzen du; hondoan Izaro irla.

egingo dugu Bermokiz auzoa zeharkatuz, eta ondoren maldan gora, eukaliptadi eta pinudi artean igoz. Txaletetara doan biderra heltzean eskuinera jarraitu, eta Elantxobeko hilerriarekin topatuko gara, bere eskuintetik jarraitzeko. Ondoren, segi bidea gailurrera arte, berriro ere artadian barrena. Gurbitzen fruitu gorri erakargarriak probatzeko tentazioan erortzen bazara, adi ibili, hauek % 0.5 eko alkohol edukina dutenez mozkortzeko arriskuan baitzaude. Ogoñoko gailurra (6 km) bezain ederra da itsasoari aurre egiten dion lurmuturra. Eguraldia lagun, Bizkaiko kostalde osoa

ikus genezake; Urdaibaiko paduraz gain ekialdera zabaltzen den itsasertza, Izpazter, Ea eta Elantxobe gertuenak. Txangoa amaitzeko etorritako bidetik hilerrira jaitziko gara, eskuineko bidea jarraituz Elantxobera heltzeko. Herri honen bereizgarria bertako malda izugarriak dira, portu honetako herritarren oinak ondo zailduta izango direla susmatzen da bertako etxebizitzak ikusteko inguruan bueltaska bat egin eta gero. Hemendik Kanalarako bidea autobusez egin dezakegu hankei atsedena emanaz ●

LIERNI ARRIETA

FITXA TEKNIKO A

OHARRAK

Ibilbidean zehar paisala
zoragarria da eta argazki makina
batekin eguraldiak lagundurik
poster ederrak sor ditzakezue.

LUZERA
7 Km

DENBORA
4 ordu

DESNIBELA
300 m

GARAI EGOKIA
Edozein
urtarot

ZAILTASUNA

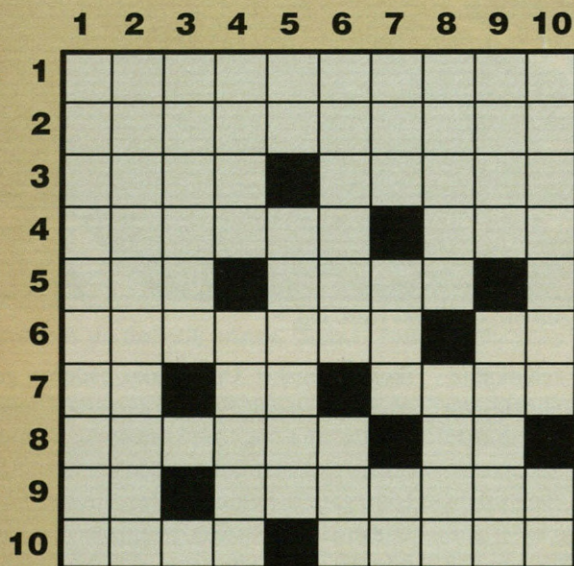
BIBLIOGRAFIA

- **Busturialdea1997**
Eusko Jaurilaritza
- **mipagina.euskaltel.es/cdominguez/elan-txobe.html**
(autobusen ordutegia)
- **www.bbk.es/web/eus/tierra/elan txobe.html**
(Elantxobeko informazioa)

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Zuberoako ibai nagusia. 2.- Gauzak gordetzen diren lekuak.
3.- Buka. Opila. 4.- Gainazal bati zoladura jarri. 1998an.
5.- Edo. Laztana, fereka. Tona. 6.- Lortzearen ondorioa. Urrea.
7.- Zilarra. Kontsonante bikoitza. Interjekzioa. 8.- Elkarrekin.
Errepikatuz, gorotza. 9.- Kanpo. Multzo egituratua.
10.- Barazki-mota. Haiek.

GOITIK BEHERA

- 1.- Alabaizunak. 2.- Funtzio berdina duten gauzei balio berdina eman. 3.- Gipuzkoa eta Nafarroa arteko mendialdea.
Kontsonantea. Bat. 4.- Zezen zikiratua. Premia. 5.- Tantalioa.
Urde. 6.- Zeuzkan. Bete. 7.- Gabarra. Norat atzizkia. Istu.
8.- Emakume izena. Gizon izena. 9.- Eguna. Gipuzkoako herria.
10.- Ikatz bihurtua. Nor, pluralean.

Kikeren Umorea

ASTOAREKIN
APOSTUKA

Herriko festak eta gazteen artean apostu egin dute: ea nork barre eginarazi astoari.

Aurrenekoa pasatu da eta astoa gelditu. Bigarrena joan da eta astoak ezta kasurik ere. Hirugarrenak gauza bera, eta horrela herriko gazte guztiak pasatu arte.

Orduan Jokinek, auzo herrikoak apostu egin die herriko guztiei. Besteek ameto eman eta Jokin asto-arengana hurbildu da. Belarrira zeozer esan eta astoa arrantzaka hasi da.

-Ikusi al duzue? Orain negar batean utziko dut!

Astoarengana hurbildu eta hantzik gutxira astoa negar batean. Herriko gazte guztiak lur jota apostua ordaindu beharrean.

-Baina nola lortu duk astoak barre egitea?

-Oso erraza! Nire ixipua berea baino handiagoa dela esanda.

-Eta negar eginaraztea?

-Ixipua erakutsita!

Letra Zopa

B	I	Z	A	T	Z	A	G	K	E	A	L	A	R	I	G
O	R	P	E	E	N	A	Z	S	E	Z	R	A	E	N	E
T	A	O	L	A	T	N	P	E	O	S	B	E	R	T	A
U	L	A	I	A	R	A	N	G	N	I	A	A	T	I	X
S	U	R	E	R	R	E	M	O	L	A	T	X	A	I	L
I	P	E	P	R	O	L	T	O	N	U	R	A	Z	E	K
H	I	Z	A	D	K	U	A	L	T	O	L	I	T	A	D
A	T	G	E	R	A	R	T	O	A	K	O	X	O	B	E
R	O	I	K	O	R	A	B	E	H	G	U	A	R	A	H
A	R	D	A	Z	T	U	A	R	R	A	D	R	I	N	A

Aurki itzazu letra zopa honetan entsalada bateko 10 osagairen izenak. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

					★	G	★	K	★	E	★	A	★	L	★	I
					M	A	H	A	T	S	O	N	D	O	A	K
					★	Z	A	T	I	A	★	T	I	K	I	A
					O	T	U	A	★	N	A	Z	K	A	★	Z
					★	E	R	I	A	★	T	U	★	Z	U	T
★	A	★	E	★	A	R	R	A	K	A	S	T	A	T	S	U
★	A	L	E	M	A	N	I	A	★	E	R	O	A	★	U	T
★	A	Z	E	R	I	A	★	U	R	B	A	S	A	★	I	I
★	P	I	P	A	★	M	★	A	S	★	I	K	U	R	R	A
★	T	E	★	G	A	L	D	A	R	A	★	N	A	★	T	A
★	Z	A	L	I	★	L	A	★	I	A	★	J	A	T	S	U
★	S	E	N	T	I	M	E	N	D	U	A	★	Z	O	★	J
★	A	U	T	O	★	A	I	A	★	A	K	I	T	A	N	I
★	N	A	N	O	★	A	R	E	R	I	O	A	★	A	R	I

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Neskatilak. 2. Alaitasuna. 3. Hik. Sr. Ron. 4. Ikonoak. Ap. 5. Kana. Neu. 6. Ugaritasun. 7. Na. Otu. A. J. 8. Dira. Laino. 9. Ear. Zain L. 10. Ak. Leka. Te.

Goitik-behera: 1. Nahikundeak. 2. Elikagaiak. 3. Sakona. Rr. 4. Ki. Naroa. L. 5. Atso. It. Ze. 6. Tarantulak. 7. IS. Kea. Aia. 8. Lar. Usain. 9. Anoa. U. N. T. 10. Kanpanjole.

L	A	P	I	T	Z	A	K	A	O	N	A	S	T	A	M
N	I	T	O	N	P	L	O	A	K	O	S	A	S	A	I
A	N	D	A	R	R	T	E	P	I	N	I	N	X	T	H
L	U	S	A	K	S	Z	E	L	I	B	I	A	T	B	I
E	I	R	M	A	R	G	O	L	A	N	A	A	R	L	S
R	X	T	E	A	L	B	R	A	S	A	T	O	K	A	E
A	O	K	E	R	R	E	Z	T	O	M	T	Z	I	N	A
U	R	Z	A	O	G	K	I	R	T	X	Z	E	E	K	A
K	T	N	X	A	P	A	O	L	A	D	U	I	L	L	E
A	U	T	S	A	T	E	L	A	P	A	N	N	T	E	A

Hitz Gezidunak

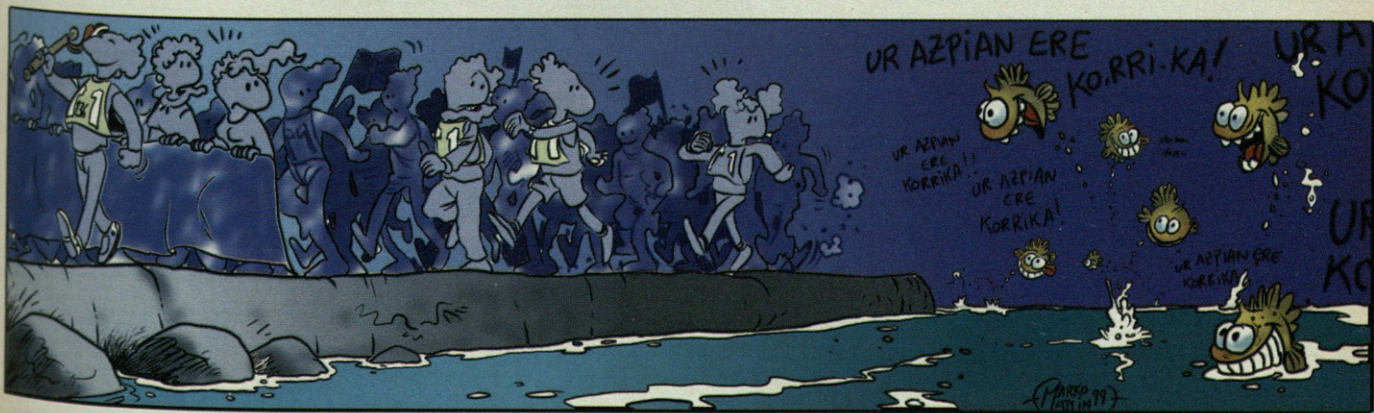
				Gaztearen garaia	Arrantza-gunea	Fruitu eman	Hazama	Irtan	Putrea
				Artelan-mota	Emakume izena	Selenioa	1	Bokala	Errukiak
				Afizioa duena			Uranioa	Gaixo	
				Intsektu-mota		Detektatzailea	Auziak	Aldizkaria	
						Ala			
				Kanpo		Errekin			Gizon izena
				Babazorroak		Pl., urtarotako			
Argazkiko herria	Banan bana	Arautegia					Bokala	Kriptona	
Fruitu-erak	Zitalak	Hizki grekoa					Oxigenoa	Sariaren amaieran	
							Intsektu-mota		
							... egin, goitik ari		
Oso txikia				Bizkaiko herria		Bokal errep.	Adaska		
Ald., gurazko				Todoa		Idi, hitz elkarketan	Gizon izena		
				Zenbaki bikoiti	Katilua			Elearen hasieran	
				Gipuzkoako hiria	Enara			Aluminioa	
Ipurtzu-loa				Bokala	Tona	Musulmanen liburua			Ur bihurtu
1. hilabetea				Iparretarrak	Sortu zintuenak	Zintzoa			
						Bokala	Elkartu		
						2., 3. eta 1. bokalak	500		
Har ezak!		Urkatze tresna						H ₂ O	
Intsektu-mota		Ea!						Musika nota	
				Kasik (bi hitz)		Nitrogenoa	Norat atzizkia		
				Röntgen		10	50		
Ikas eta Ari			Zikinkeria			Kontso-nantea	Toki		

Argazkia: Bizkaiko herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

JOSE INAZIO ANSORENA

HITZFLAZIOA

ARGIArako noizpehinka idazten ditudan artikulutxo hauekin arazo larria daukat: *hitzflazioa*. Nagorek gogorazten dit aldian behin: «*Piter, berriro zure artikulua txanda da*». Eta nik beti berdintsu galdetzen diot: «*Zenbateko neurria behar du?*». «*3000 karakter inguru*» (Karakter zeinu edo hutsune bakoitzari esaten diote). Baina ez dut inoiz asmatzen. Denetan artikululu luzeak ateratzen zaizkit. ARGIAko lagunetan borondate onak barkatzen dit eta batzuetan laburtu egiten dituzte, besteetan oso letra txikiz argitara ematen, edo bi ataletan, bi astetan azaltzen,... Amorrazioa ematen dit, orde. Beti izan naizelako hitzflazioaren kontrakoa.

HITZFLAZIOA da, jakingo duzuenek, akats estilistiko nabarmen eta itsusia. Orean legamia gehiegi jartzearen parekoa. Bi maila izaten ditu. Arinena: bi esalditan ondo esan daitekeena, zazpitan ez guztiz zehatz esatea. Larriena: hamaika esaldi luze erabiliz ezer interesgarririk ez komunikatzea.

Hizkuntza eta Literatura irakasle nenbilen, ikasleak etortzen zitzaizkidan: «*Baina nola da posible? Lau orrialde idatzi dizkizut eta zuk 'nahikoa' besterik ez kalifikatu?*» Erantzun berbera izaten nuen beti: «*Eskerrak ez duzun gehiago idatzi*». Antzekoa gertatu izan zait ekitaldi askoren antolakuntzan suertatu naizenean eta hizlarien partehartzeak gobernatu behar nituenen: «*Hogei segunduz txukun hitz egiteko, gutxienez hogei minutuz pentsatu behar. Hogei minutuz trakets aritzeko, aldiz, nahikoa da hogei segunduz pentsatzea*».

Horixe izaten dut axioma horrelakoetan. Eta nik eratutako ekitaldietan parte hartu dutenek badakite zein punturaino izan naitekeen gogaikarri eta plasta ohar horiek gogorazten. Gehienek, kontseilua hainbestetan errepikatu ondoren, eginkizuna ondo bete duten arren, batzuk nonbait bestela pentsatu izan dute beren kolkorako: «*Hogei segunduko hizketa egiteko ez du ahalegin handirik merezi. Momentuan asmatuko dut*». Eta ueña iritsi denean, ez dute ezer mamitsurik esaten asmatu,

edo, okerrago, grazirik gabeko txanpa luzea hartu eta egundoko kalakaldiak bota dituzte. Unerik dramatikoena honela etortzen ohi da: behin eta berriz amaitzekotan daudela aipatu, baina errematea jartzen asmatu ez. Hizlaria eta entzuleak, denak aztoratuta geratzen dira.

GAUR eguneko komunikabideen giroan, hitzflazioa eguneroko bidelaguna dugu. Zergatik? Batzuentzat, hainbeste garenenez, hainbeste katramiletan sartuta, inguruan hainbeste zarata dagoenez, *erredundantzia* handia behar da mezua jendearengana irits dadin. Besteentzat, baina, bestelako arrazoiak hartu behar dira kontuan hain hitzflazio handia ulertzeko. Esaterako, komunikabideen eguneroko lanean hainbeste orri edo denbora betebeharrak justifikatzen duela hitz mordo zozoa. Maltzurrenek diote, bide batez, jendea olga dadin ere baliagarria dela, droga leun baten antzekoa dela. Ke estaltzailearen gisan, benetako arazoak modu zuzenean behar den tokian hitz egiten diren bitartean, masak konformatzeko era egokia dela.

Arrazoi guzti horiek izan daitezke. Baina horiek bakarrik ez. Komunikazioaren zientzialariek aspalditxo aurkikunde hauxe egin zutelako: mezua azala eta mamia elkarrekin lotuta daude guztiz. Ez da batzuk ximple-ximple pentsa lezaketenez: apur bat luzeago baina mezu berbera adierazi du. Ez. Nola adierazten kontua, horixe komunikatzen. Hitzak puzten direnean, mezuak ere bai. Baina zerez? Puxikak haizez bezala, bestelako gasez ere bete daitezke. Batzukugarriak.

BERRIRO ere hitzflazioan erori naiz. Nik baino askozaz ederrago eta egokiago idatziz du Juan Kruz Igerabidek «Herrenaren arrastoan» liburuan: «*Pentsatzen den guztia esateak ez du uzten esaten den guztia pentsatzen*». Ikasiko al dut noizbait! ●

“Hitzflazioa da, jakingo duzuenek, akats estilistiko nabarmen eta itsusia. Orean legamia gehiegi jartzearen parekoa. Bi maila izaten ditu. Arinena: bi esalditan ondo esan daitekeena, zazpitan ez guztiz zehatz esatea. Larriena: hamaika esaldi luze erabiliz ezer interesgarririk ez komunikatzea”

[illegible]

Bilbon

Bizkaian

BBK

BBK

Bilbao Bizkaia Kutxa
EZ DAGO GEHIAGO ESKAINTZEN DUENIK